

หากเราสามารถชื่นชมศักยภาพที่มีอยู่ของชุมชน
และเล็งมองชุมชนเป็นภาชนะว่าง
เราจะเห็นความเป็นไปได้และพลังใหม่ๆ
ที่สามารถเป็นหุ้นส่วนร่วมกันในการสร้างสุขภาวะ
เป็นหุ้นส่วนความดีที่เสริมคุณค่าให้กับงานสุขภาพชุมชน

หุ้นส่วน ความดี

จัดพิมพ์โดย

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส.)

อาคารคลังพัสดุ ชั้น 3 ซอยสาธารณสุข 6 กระทรวงสาธารณสุข

ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 02-5901352, 02-590-1498 โทรสาร 02-590-1498

Website : www.shi.or.th E-mail Address : info@shi.or.th

หุ้นส่วนความดี

ศักยภาพร่วมกันกับการทำงานสุจริต

หนังสือชุดงานคือความดี เล่ม 6

หุ้นส่วนความดี

ศักยภาพพร้อมกันกับการทำงานสุขภาพ

ผู้เขียน

อุบล หาญฤทธิ์ อรชร โททวี รุ่งทิพย์ คงทรัพย์
วิลาวัลย์ ศรีโพธิ์ พีรยา สกุลนิยมพร

ผู้เรียบเรียง

สมิทธิ์ ถนอมศาสนะ

กองบรรณาธิการ

นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ คณิศร เต็งรัง ชาติชาย มุกสง ประชาธิป กะทา
ราตรี ปิ่นแก้ว วรรณญา เพ็ชรคง นงลักษณ์ ตรงศีลสัตย์ มธุรส ศิริสถิตย์กุล
ปารณัฐ สุขสุทธิ วิวรรณ เสถียรกาล นิคม ขอมสรระน้อย วรวรรณ ศรีเจริญ
ธวัชกร อินอุตร ภาวิณี สวัสดิมานนท์

จัดพิมพ์โดย

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส.)

อาคารคลังพัสดุ ชั้น 3 ซอยสาธารณสุข 6 กระทรวงสาธารณสุข
ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-590-1352, 02-590-1498 โทรสาร 02-590-1498
Website : www.shi.or.th E-mail Address : info@shi.or.th

สนับสนุนโดย

- คณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายด้านสุขภาพ
(คณะ 9 : การสร้างเสริมวัฒนธรรมราชการสาธารณสุข)
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ (สนย.)

ขอขอบคุณ อภิญญา ตันทวีวงศ์ และคณะ

ISBN 978-974-8102-36-8

พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2550 จำนวน 1,000 เล่ม

พิมพ์ที่ อู่การพิมพ์

ราคา 90 บาท

หนังสือชุดงานคือความดี

ลำดับที่ 1 งานคือความดีที่หล่อเลี้ยงชีวิต

ลำดับที่ 2 ความดีที่เยียวยา : เรื่องเล่ากับการแพทย์ที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์

ลำดับที่ 3 มนุษย์เล็กๆ ในระบบที่ซับซ้อน : ทวงถามความเป็นมนุษย์ในระบบ
สุขภาพ

ลำดับที่ 4 กำลังใจและความหวัง : ความทุกข์ยึดถือของการเจ็บป่วยเรื้อรัง

ลำดับที่ 5 ก่อนโลกจะมารับ : ความใฝ่ฝันกับคุณค่าและความจริงของชีวิต

ลำดับที่ 6 หุ้นส่วนความดี : ศักยภาพพร้อมกันกับการทำงานสุขภาพ

ลำดับที่ 7 ฟ้าหลังฝน : สร้างคุณค่าใหม่ คืบหัวใจให้สุขภาพชุมชน

คำนำ

หนังสือชุดงานคือความดี

ผู้คนโดยทั่วไปใช้ชีวิตส่วนใหญ่ไปกับการทำงาน หลายคนต้องกลักรู้สึกสิ้นหนกับชีวิตกับความเบื่อหน่ายและรู้สึกแปลกแยกกับการทำงานที่ตนไม่เห็นคุณค่า งานไม่ได้มีความหมายมากไปกว่าการหารายได้เพื่อความอยู่รอดและเพื่อความมั่นคงของชีวิต หลาย ๆ คนต้องกัดฟันทำงานเพราะกลัวตกงาน ทั้งที่เกลียดและเบื่องานที่ทำอยู่อย่างมาก

งานจึงกลายเป็นเรื่องน่าเหนื่อยหน่ายที่ผู้คนต้องซังกะตายทำไปวัน ๆ

เมื่อเลิกงานจึงต้องหาทางแก้ความเบื่อด้วยการไปกิน ไปเที่ยว หรือไม่กี่หนีไปสปา ไปอาบน้ำแร่แช่น้ำนม เรียกว่าหนีไปจากโลกแห่งความจริงไปเป็นเจ้าหญิงมีคนมาเตรียมน้ำลอยดอกไม้ให้อาบ มีคนรับใช้มาล้างเท้า ขัดผิว หรือนวดน้ำมันให้ เพื่อจะได้พอมีแรงกลับไปกัดฟันทำงานที่น่าเหนื่อยหน่ายต่อไป

สำหรับผู้ที่ยังมีศรัทธาในความดีอยู่บ้างก็ต้องหาโอกาสใช้เวลาว่างในวันหยุดจากงานไปทำบุญหรือบำเพ็ญศาสนกุศล เพื่อทำความดีไว้เป็นมงคลของชีวิต

เรียกว่า ต้องว่างเว้นจากการงานจึงมีโอกาสไปทำความดี

งานกับความดีได้กลายเป็นคนละเรื่องกันโดยปริยาย เป็นเส้นขนานที่แทบจะไม่เคยมาบรรจบกันในชีวิตของคนส่วนใหญ่

แต่เรื่องราวที่ท่านจะได้อ่านในหนังสือเล็ก ๆ นี้เป็นตัวอย่างเล็ก ๆ ของคนที่ถือเอาการทำงานเป็นโอกาสของการทำความดี

เป็นเรื่องของคนเล็ก ๆ ที่ไม่มีอำนาจตำแหน่งหรือยศถาบรรดาศักดิ์อะไร แต่เป็นคนเล็ก ๆ ที่มีจิตใจที่ยิ่งใหญ่ ควรแก่การเรียนรู้และเชิดชูไว้เป็นแบบอย่างให้แก่ผู้คนทั้งหลาย ไม่เฉพาะเพียงสำหรับบุคลากรทางการแพทย์เท่านั้น

คนเหล่านี้ทำงานให้บริการดูแลรักษาสุขภาพในระดับครอบครัวและชุมชนหรือที่เรียกว่าบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ซึ่งถือกันว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาระบบสุขภาพ เพราะบทเรียนจากการปฏิรูประบบบริการสุขภาพทั่วโลกมีข้อสรุปตรงกันว่า การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้านั้น นอกจากจะต้องใช้มาตรการทางการเงินหรือที่เรียกว่าการปฏิรูประบบการเงินการคลังของภาคสาธารณสุขแล้ว ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันก็คือ ต้องสร้างระบบการดูแลรักษาสุขภาพในระดับปฐมภูมิให้เข้มแข็งด้วย

แต่พอพูดถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิซึ่งเป็นการดูแลรักษาสุขภาพในระดับครอบครัวและชุมชน คนส่วนมาก (รวมทั้งหน่วยงานและผู้บริหารระบบการแพทย์ส่วนใหญ่) มักไม่เห็นคุณค่าและไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร

ส่วนหนึ่งเพราะเห็นว่าเป็นบริการสุขภาพเบื้องต้น เป็นการแพทย์พื้น ๆ ไม่ใช่ “การแพทย์ขั้นสูง” ที่วิเศษวิโส ไม่มีผู้เชี่ยวชาญพิเศษหรือเทคโนโลยีล้ำสมัยที่น่าตื่นตาตื่นใจ หรือทำเรื่องอัศจรรย์ทางการแพทย์ได้

คนทำงานเหล่านี้จึงเป็นเหมือนคนขายของที่ไม่มีความสามารถ ไม่มีปากมีเสียง และไม่มีอำนาจต่อรองอะไร ทั้งงบประมาณที่ใช้ทำงานก็มี

ให้อย่างจำกัด ช้าในทางวิชาชีพไม่ได้มีเกียรติหรือศักดิ์ศรี แต่ต้องทำงานที่หนักและเหนื่อยยาก

ในสถานการณ์ที่ชวนให้ท้อแท้ๆ กลับมีผู้คนตัวเล็ก ๆ จำนวนหนึ่งกำลังทุ่มเทชีวิตจิตใจให้การดูแลรักษาสุขภาพของผู้คน รวมทั้งคนเล็กคนน้อยและคนด้อยโอกาสในชุมชนอย่างไม่ย่อท้อ

ไม่ใช่เพียงแค่ทำไปตามหน้าที่ที่ถูกมอบหมาย แต่เป็นการทำด้วยหัวใจที่อ่อนโยนต่อความเป็นมนุษย์

เรื่องราวในหนังสือเล่มเล็ก ๆ นี้ เป็นตัวอย่างของคนเหล่านี้ ที่อาจมีอยู่อีกมากมายโดยที่ไม่มีคนรู้จัก

ตรงข้ามกับที่มักเข้าใจกันว่า บริการสุขภาพระดับครอบครัวหรือชุมชนเป็นบริการเบื้องต้น เป็นการดูแลรักษาความเจ็บป่วยต่าง ๆ ที่ไม่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเหมือนการรักษาโรคที่ยากและซับซ้อนในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ แท้จริงแล้วบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะต้องใส่ใจกับสุขภาพในหลายมิติ ทั้งทางกายหรืออวัยวะ ทางจิตใจหรืออารมณ์ ความรู้สึก ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ

การดูแลที่ใส่ใจกับหลายมิติให้มีความเหมาะสมลงตัวเป็นศิลปะที่ ไม่ใช่จะทำกันแบบง่าย ๆ หรือลวก ๆ

หากดูความเจ็บป่วยแค่มิติเดียว เช่นมิติทางกายภาพหรือมิติของอวัยวะ ผู้ป่วยด้วยโรคเดียวกันก็อาจมีพยาธิสภาพเหมือนกัน และให้การรักษาเหมือน ๆ กันได้

แต่หากพิจารณาจากหลายมิติของสุขภาพผู้ป่วยหรือคนไข้แต่ละคน จะไม่เหมือนกันเลย

การดูแลที่ต้องใส่ใจกับสุขภาพในหลายมิติ จึงไม่มีคำตอบตายตัวหรือสำเร็จรูปที่ใช้ได้กับทุกกรณี

การเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อนหลายมิติ จึงไม่ได้จากการท่องสูตรการรักษา แต่ต้องเรียนรู้จากกรณีศึกษาที่หลากหลาย ไม่ใช่เรียนรู้เพื่อลอกเลียนวิธีการ แต่เป็นการเรียนรู้เพื่อเอาแบบอย่างไปคิดต่อและประยุกต์ใช้ในบริบทของแต่ละกรณี

เพราะการดูแลรักษาความเจ็บป่วยของมนุษย์ไม่ใช่การตัดเสื้อโหลที่ตัดแบบเดียว ขนาดเดียวให้ทุกคนใส่

ที่สำคัญเรื่องราวเหล่านี้ให้ทั้งแง่คิดและแรงบันดาลใจ เพราะเป็นการนำแนวคิดบริการปฐมภูมิที่ใส่ใจในมิติของความเป็นมนุษย์ และมีความละเอียดอ่อนทางสังคมวัฒนธรรมและจิตวิญญาณไปปฏิบัติอย่างได้ผลและงดงาม

เรียกว่า อ่านเอาแง่คิดก็ได้

อ่านเอาแรงบันดาลใจก็ดี

เพราะทุกกรณีศึกษามีทั้งข้อคิดข้อปฏิบัติให้ทั้งความจริงเกี่ยวกับชีวิตและสุขภาพ มีทั้ง**ความงาม**และละเอียดอ่อน และแฝงไว้ทั้ง**ความดี**ที่เราชื่นชมได้

พูดอีกอย่าง งานบริการสุขภาพปฐมภูมินี้เป็นที่บรรจบกันของความดี ความงามและความจริงของชีวิต

งานจึงไม่ได้เป็นแค่ภารกิจที่จำเป็นต้องทำให้ได้ตามตัวชี้วัด

เพราะงานที่ทำด้วยหัวใจที่อ่อนโยนต่อความเป็นมนุษย์นั้นเป็นมากกว่าภารกิจตามหน้าที่

แต่เป็นความดีที่หล่อเลี้ยงชีวิต

นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์

สารบัญ

คำนำ

บทนำ

1	ผู้เสริมแรง	1
2	หุ้่นส่วนสุขภาพ	13
3	คู้ทุกข์ คู้ยาก	26
4	ดิ่งศักยภาพ	43
5	ชมรมคนรักเสียงเพลง	54

ภาคผนวก

“

ตั้งเรอาจตันพบความสขุได้ในเมล็ดทรายเมล็ดเดีงว...
เพราะเมล็ดทรายดีอช่วงขณะแห่งการสร้างสรรด
และจักรวาลก็ใช้เวลานับล้านปีสร้างเมล็ดทรายพันมา...
โดยกรใส่ใจกับทรายเพียงเมล็ดเดีงว
แล้วเจ้าจะมองเห็นความมหันตจรรงของโลก

เปาโล โดเอโซ

ในหนังสือ ยุคกรพิงกับกลางด้น (The Alchemist)

”

บทนำ

ผมเคยได้ยินคำพูดของจอร์จ คาร์ลีน (George Carlin) นักแสดงตลกแบบที่ฝรั่งเรียกว่า Observational comedy ที่อาศัยเรื่องราวในชีวิตประจำวันมาทำให้ขบขันล้อเลียนสังคม เขาเตือนใจคนที่มักคิดว่าตนรู้ดีกว่าคนอื่นที่ว่า

“If you think you know the answer, you are part of the problem.”

คนที่คิดว่าตนเองมีคำตอบแล้วสำหรับปัญหาต่างๆ มักเป็นตัวสร้างปัญหาเสียมากกว่าที่จะแก้ปัญหา ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะความคิดที่ว่าตนเองมีคำตอบสุดท้ายแล้วจึงมักไม่เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

แต่อีกส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการที่คิดว่าตนเองมีคำตอบทำให้มองไม่เห็นศักยภาพและความเป็นไปได้อื่นๆ

บุคลากรทางการแพทย์เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการฝึกฝนและอบรมมาในเรื่องปัญหาสุขภาพและมีความรู้ดีในเรื่องแนวทางการแก้ปัญหา จึงมักคิดว่าตนเองมีคำตอบสำหรับปัญหาสุขภาพและพร้อมที่จะสอนหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วยและญาติมากกว่าที่จะรับฟังและเรียนรู้

เมื่อเข้าไปทำงานในชุมชน บุคลากรทางการแพทย์จึงพบพาสายตาที่จดจ่อจับจ้องมองหาสิ่งที่ผิดปกติหรือคลาดเคลื่อนไปจากมาตรฐานวิชาชีพ

เรียกว่า พอเข้าไปในชุมชน มองเห็นโองน้ำก็ต้องเปิดตรวจดูว่ามีลูกน้ำยุงลายหรือเปล่า พอเข้าไปเยี่ยมตามบ้านก็เห็นแต่ปัญหา คนนี้ยังไม่เลิกสูบบุหรี่ คนนั้นก็ยังมีสุรา นั่นก็กินอาหารเค็มเกิน หรือไม่กินหวานเกิน มันเกิน เด็กก็กินแต่ขนมกรุบกรอบและไม่แปรงฟัน ผู้ป่วยความดันก็กินแต่อาหารรสเค็ม ผู้ป่วยเบาหวานก็ไม่รู้จักควบคุมอาหาร แกรมไม่รู้จักออกกำลังกาย แม้แต่สุนัขที่บ้านก็ยังไม่ได้อัดฉีดวัคซีนโรคพิษสุนัขบ้า

นักวิชาชีพที่ถูกฝึกมาให้มองสิ่งต่างๆ ด้วยมาตรฐานทางวิชาการก็มักใช้ไม้บรรทัดของตนไปเที่ยวตรวจวัดว่ามีปัญหาอะไรบ้างที่ไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาชีพ เมื่อพบว่าตรงไหนบ้างที่ไม่เข้าเกณฑ์ก็มีคำตอบสำเร็จรูปพร้อมที่จะเร่งรัดให้ทำการแก้ไข

การทำเช่นนี้หากจะถามว่าเป็นการกระทำที่ผิดหรือไม่ ก็คงต้องถือว่าไม่ผิด

และแม้ว่าจะไม่ผิดแต่ก็ไม่พอสำหรับการทำงานกับชุมชนที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเสริมสร้างศักยภาพจากภายในของชุมชนเองให้เข้มแข็งและแก้ปัญหาของตนเองได้

ที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการศึกษาในสถาบันฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์นั้นมักเน้นไปที่การสำรวจหาปัญหาในชุมชนมากกว่าที่จะฝึกให้นักศึกษาค้นหาศักยภาพของชุมชน เรียกว่าพอเริ่มเรียนรู้เรื่องงานสุขภาพชุมชนเราก็มักเริ่มด้วยขั้นตอนที่หนึ่ง คือการสำรวจปัญหาของชุมชนแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนที่สอง คือการวิเคราะห์และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เมื่อรู้ว่าปัญหาคืออะไร นักวิชาการก็มีคำตอบสำเร็จรูปสำหรับแต่ละปัญหาอยู่แล้ว ขั้นตอนต่อไปจึงเป็นการจัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหา จาก

นั่นก็นำโครงการไปปฏิบัติและประเมินผล

เรียกว่า พอเห็นปัญหาที่กระโดดไปหาคำตอบได้ โดยไม่ต้องรู้จักหรือเข้าใจก่อนเลยว่าชุมชนที่ดำรงอยู่ได้มาช้านานนั้นมีศักยภาพอะไรอยู่บ้าง

การวินิจฉัยชุมชนจึงมีแต่แบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการสำรวจปัญหา แต่ไม่มีเครื่องมือสำหรับการค้นหาศักยภาพของชุมชน

เรื่องราวในหนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องเล่าประสบการณ์การทำงานของคนทำงานสุขภาพชุมชนที่ได้ค้นพบศักยภาพของครอบครัวและความสัมพันธ์ของชีวิตผู้คนในชุมชนที่ทำให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพของตนเองได้อย่างน่าชื่นชม

เป็นความงดงามเล็กๆ ที่มีอยู่ในชีวิตธรรมดาๆ เป็นสิ่งดีๆ ที่มีตั้งแต่พลังความสัมพันธ์อันยิ่งใหญ่ของคนที่อยู่ร่วมในครอบครัวเดียวกัน ที่ดูแลกันและช่วยกันฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ หรือพลังของผู้หญิงตัวเล็กๆ ที่ไม่มีแม้โอกาสที่จะเรียนหนังสือแต่กลับมีแรงบันดาลใจที่จะช่วยเยียวยาผู้ป่วยด้วยความสามารถในการนวดที่เธอได้รำเรียนมาด้วยความภาคภูมิใจ หรือพลังแห่งความรักของชายชราที่ดูแลเอาใจใส่ภรรยาผู้ทุพพลภาพที่เป็นอัมพาตอย่างไม่ย่อท้อ

แม้แต่ปัญหาที่ยากที่จะแก้ไข เช่นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่ดูเหมือนว่าการให้สุขศึกษาจนปากเปียกปากแฉะของเราจะไม่เคยได้ผลที่น่าพอใจเลย แต่เมื่อมีแรงบวกมาจากศรัทธาที่มีต่อหลวงตาเกจิอาจารย์อันเป็นที่เคารพนับถือ เรื่องยากก็กลายเป็นเรื่องง่ายและกลายเป็นพลังเปลี่ยนชุมชนให้เป็นหมู่บ้านแห่งการส่งเสริมสุขภาพไปได้

การได้เห็นและได้ชื่นชมกับศักยภาพที่มีอยู่ในชีวิตผู้คนเช่นนี้เองที่จะช่วยให้เราเห็นความเป็นไปได้และเห็นคำตอบใหม่ๆ ที่แตกต่างออกไปจากคำตอบสำเร็จรูปที่เราเป็นผู้นำเสนอให้กับชุมชน

เพราะเอาเข้าจริงๆ แล้ว เราในฐานะเลี้ยวส่วนเล็กๆ ในชุมชนคงไม่สามารถเข้าไปจัดแจงแก้ไขปัญหาอะไรได้มากมาย ถ้าจะเป็นไปได้ก็เพียงแค่ว่าเป็นส่วนเสริมที่เติมแรง เติมพลังใจให้ศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนได้แสดงออกและได้คลี่คลายขยายตัวเป็นกำลังขับเคลื่อนครอบครัวและชุมชนให้มีสุขภาวะที่ดี

เราเองก็จะได้เรียนรู้ว่าชุมชนนั้นไม่ได้เป็นภาชนะว่างที่หังยรอไว้ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างเราที่ยิวหาอะไรต่อมิอะไรมาเทใส่ แต่ในชุมชนนั้นก็มีผู้คน มีตัวละคร มีเรื่องราว และมีพลังสำหรับการสร้างสรรค์และการเปลี่ยนแปลง

ถ้าเปรียบไปแล้ว ครอบครัวและชุมชนก็เป็นเครื่องยนต์ที่มีพลังสันดาปภายใน เราเองไม่ได้เป็นแม่แต่น้ำมันเชื้อเพลิง จะเป็นได้ก็แค่ น้ำมันเครื่องที่คอยหล่อลื่นให้เครื่องยนต์กลไกขับเคลื่อนไปอย่างราบรื่นและคล่องแคล่วไม่ติดขัด

หากเราสามารถชื่นชมศักยภาพที่มีอยู่ของชุมชนและเลื่อมมองชุมชนเป็นภาชนะว่าง เราจะเห็นความเป็นไปได้และพลังใหม่ๆ ที่สามารถเป็นหุ้นส่วนร่วมกันในการสร้างสุขภาวะ

เป็นหุ้นส่วนความดีที่เสริมคุณค่าให้กับงานสุขภาพชุมชน

งานที่จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อเราเอาศักยภาพของเราเข้าไปเชื่อมต่อและเสริมแรงกับศักยภาพที่มีอยู่แล้วในชุมชน

นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์
สิงหาคม 2550

ผู้เสริมแรง

อุบล นานุกฤตี
โรงพยาบาลนครพิงค์
จังหวัดเชียงใหม่

แดด อ่อนๆ ยามสายที่สาดลงมาทาบทับผืนนาและทิวเขาค่อยๆ ละลายหมอกของยามเช้าให้จางหายไป แต่แม้กระนั้น อากาศก็ยังมีเย็นสบายด้วยลมหนาวที่พัดเอื่อยๆ มาจากยอดดอยอันสูงลิบ

แต่จิตใจของฉันไม่ได้เย็นสบายเหมือนบรรยากาศภายนอกนัก

...บางที่มันอาจจะร้อนรุ่มยิ่งกว่าแดดอันระอุของฤดูร้อนเสียอีก ความร้อนผ่าวของมันแทบจะส่งมาถึงดวงตาของฉันให้กลั่นออกมาเป็นหยดน้ำ ขณะมองยังร่างขรของ “อู๋ยจัน” ที่ทรุดนั่งลงกับเก้าอี้ของสถานีอนามัยอย่างอ่อนแรง

อย่าว่าแต่แกเลย ฉันเองก็แทบพุงร่างกายไม่อยู่เมื่อได้ยินสิ่งที่แกเพิ่งบอกฉันเมื่อครู่

... “อู๋ยเนาว์” ภรรยาของแกไม่รู้สีกตัวตั้งแต่เมื่อคืน ลูกๆ ต้องช่วยกันพาส่งโรงพยาบาลในตัวจังหวัดเชียงใหม่ทันที

“บ๊อู้ว่าเป็นจะไดฟอง เห็นหมอใหญ่ว่าจะต้องผ่าสมอง” แกกล่าวเสียงสั่น ฉันเองก็ไม่ได้อยู่ในสภาพจิตใจที่ดีกว่าแกสักเท่าไรนัก แต่ก็พยายามปลอบดวงใจอันอ่อนล้าของชายชราที่นึ่งน้ำตาคลออยู่ตรงหน้า

แม้งานของฉันจะทำให้ต้องพบพานกับคนเจ็บและคนตายมามาก แต่ทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ก็ยิ่งอดรู้สึกใจหายไม่ได้ โดยเฉพาะครั้งนี้เกิดขึ้นกับครอบครัวที่ฉันสนิทสนมจนเหมือนญาติพี่น้อง

และอาจเป็นเพราะฉันคุ้นเคยและคอยดูแลอาการของอู๋ยเนาว์มาตลอดนี้เอง จึงทำให้ฉันคาดเดาอาการได้บ้าง ...แต่ไม่ใช่ในทางที่ดีนัก

เมื่อนึกถึงตอนนี้ น้ำตาของตาก็ค่อยๆ ไหลลงอาบแก้ม

...ส่งสารทั้งอู๋ยเนาว์และอู๋ยจัน

สำหรับคนภาคอื่น คำว่า “อู๋ย” อาจไม่มีความหมายมากไปกว่าคำอุทาน แต่สำหรับคนภาคเหนือแล้ว คำๆ นี้บรรจุไว้ด้วยความเคารพนับถือที่คนรุ่นหลังมีต่อผู้เฒ่าผู้แก่ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือหญิงอย่างเปี่ยมล้น

ฉันได้พบกับอู๋ยจันตั้งแต่เมื่อครั้งที่ยังทำงานอยู่ที่ชมรมผู้สูงอายุของโรงพยาบาลนครพิงค์เมื่อหลายปีก่อน แก่เป็นชายชราร่างเล็กแต่ทำทางกระฉับกระเฉงเกินวัย ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เป็นนิตย์ และมักจะมาร่วมกิจกรรมของชมรมอยู่เสมอ แต่ช่วงนั้นพวกเรายังไม่รู้จักกันมากนัก เพราะกิจกรรมแต่ละครั้งจะมีสมาชิกไปร่วมเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่มีโอกาสทำความรู้จักกันเป็นรายบุคคล อันที่จริงฉันยังแทบลืมเลือนแกไปแล้ว ถ้าไม่ใช่เพราะวันหนึ่งฉันได้มีโอกาสลงพื้นที่ปฏิบัติงานยังสถานีนอนามัยตำบลสะลง อำเภอมะริม และได้ไปเห็นตะกร้าไม้ไผ่ใบใหญ่ที่สานด้วยฝีมืออันประณีตวางอยู่ใกล้ๆ โต๊ะทำงานของเจ้าหน้าที่รุ่นน้องผู้หนึ่ง

“ตะกร้าใบนี้ซื้อที่ไหนหะอ สวยเซียว” ฉันเอ่ยถามผู้เป็นเจ้าของ

“อ้อ ไม่ได้ซื้อหรอกจ๊ะ อู๋ยจันแกเอามาให้”

ชื่อนี้เหมือนกระตุ้นความทรงจำที่รางเลือนให้ฟื้นคืนมา ใบหน้าของชายชราที่ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอเริ่มลอยขึ้นในห้วงความคิด แต่ปากก็ยังไม่ยอมออกไม่ว่า

“อู๋ยจันไหน? ที่นี่มีตั้งหลายจัน”

“ก็อู๋ยจัน .. ไงพี่” เธอบอกนามสกุล และยิ่งเสริมอีกว่า “ที่อยู่ชมรมผู้สูงอายุไงจ๊ะ อู๋ยแกसानเองเลย แก่ทำขายด้วยนะ พี่ชอบมั๊ย”

ฉันจึงถึงบางอ้อทันที ...สงสัยต้องหาเวลาไปเยี่ยมเยียนอู๋ยที่บ้านสักหน่อยแล้ว... จะได้ช่วยอุดหนุนแกด้วย

โอกาสที่จะไปเยี่ยมเยียนบ้านอู๋ยจันมาถึงในอีกไม่นานนัก เมื่อฉันต้องไปเยี่ยมอู๋ยเนาว์ ภรรยาของแกซึ่งเป็นหนึ่งในคนไข้ของโรงพยาบาลที่ฉันต้องดูแล เนื่องจากแกมีโรคประจำตัวคือ ฤกษ์ลมโป่งพอง ความดันโลหิตสูง และมีอาการเหนื่อยหอบบ่อยๆ จนไม่สามารถทำงานหนักได้ แต่ครอบครัวนี้ก็ไม่ได้มีความเดือดร้อนเรื่องเงินทองแต่ประการใด เพราะเพียงอู๋ยจันและลูกๆ ก็สามารถหารายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในบ้าน

โดยเฉพาะฝีมือการจักสานเครื่องใช้ติดกรรมของอู๋ยจันนั้น มีความละเอียดประณีตอย่างหาตัวจับได้ยากเลยทีเดียว แก่สานได้ทั้งกระบุง ตะกร้า และข้าวของเครื่องใช้อื่นๆ อีกหลายหลากตามแต่จะมีคนสั่ง

การไปเยือนบ้านแกครั้งแรกสร้างความประทับใจให้กับฉันอย่างมาก เพราะนอกจากจะได้พบกับการต้อนรับอย่างอบอุ่นแล้ว ยังได้เห็นภาพแห่งความรักของคู่สามีภรรยาที่อยู่กินมาหลายสิบปีอีกด้วย ยังไม่นับเรื่องเครื่องจักสานอันสวยงามที่ฉันได้ซื้อกลับไปที่บ้านอีก

ความคุ้นเคยค่อยๆ ก่อตัวขึ้นระหว่างฉันกับอู๋ยจันและอู๋ยเนาว์อย่างเงิบๆ ตลอดระยะเวลาที่มาเยี่ยมเยียน จนช่วงหลัง ฉันรู้สึกกับแกสองคนเสมือนว่าเป็นญาติผู้ใหญ่มากกว่าจะเป็นคนไข้

สิ่งที่ฉันเห็นจนเจตาในทุกครั้งที่มาเยือนคือภาพของหญิงชราหนึ่งพักผ่อนอยู่ที่เก้าอี้ใต้ถุนบ้าน ขณะที่ชายชราคู่ทุกข์คู่ยากจะนั่งสานกระบุงหรือตะกร้าอยู่ใกล้ๆ คอยดูแลภรรยาอย่างไม่คลาดสายตา และคอยรายงานหรือ

“ฟ็อง” พฤติกรรมบางอย่างของอู๋เยินเนวี่ที่เสี่ยงต่อการกำเริบของโรค

“คนเฒ่าแอบไปสูบบุหรี่ในห้องน้ำอีกแล้วหมอ” แก้มักจะเรียกอู๋เยินเนวี่ว่า “คนเฒ่า” อยู่เสมอ “บอกก็บ๊อฟ แล้วจะบอกว่าบได้สูบ”

“อู๋เยินเนวี่หลัง (คือ) กาอู๋เยินเนวี่” ฉันทันไปเยี่ยมกับอู๋เยินเนวี่

“อ้อ คนเฒ่านี้มันหลังนา” อู๋เยินเนวี่รีบสนับสนุน ขณะที่อู๋เยินเนวี่ได้แต่นั่งค้อมมาทางสามีโดยไม่กล่าวอะไร

“แต่กาอู๋เยินเนวี่?” ฉันทามที่เล่นที่จริงว่าแกสูบบุหรี่จริงหรือไม่ แต่นอกจากการส่ายหน้าและรอยยิ้มแล้ว ฉันทันไม่ได้ยินคำตอบอย่างอื่นอีก

ขณะที่วัดความดันโลหิต ฉันทันสังเกตเห็นว่าผิวหน้าของอู๋เยินเนวี่ค่อนข้างแห้ง เมื่อถามดูจึงรู้ว่าในหนึ่งวันนั้น แกดื่มน้ำไม่ถึง 3 แก้ว

“คนเฒ่านี้บ๊อฟมากน่าหมอ” อู๋เยินเนวี่ฟ็องฉันทันอีกว่าอู๋เยินเนวี่ไม่ค่อยชอบดื่มน้ำ ขณะที่แม่เฒ่าก็ทำท่าค้อมสามีอีกครั้งฐานที่ช่างฟ็องเรื่องของแกนี่

“กินน้มนักก็ดื่มน้ำต้องหมอ” หมิงชราแค้นกับฉันทันว่าถ้าดื่มน้ำมากๆ จะแน่นท้อง ฉันทันเลยต้องอธิบายว่าแกดื่มน้ำให้มากขึ้น เพราะยาแก้โรคความดันโลหิตจะมีฤทธิ์ในการขับปัสสาวะควบคู่ไปด้วย เมื่ออู๋เยินเนวี่ได้ฟังก็รับปากว่าจะช่วยกวาดขันให้ภรรยาดื่มน้ำบ่อยๆ

ภาพของความรักและความเอาใจใส่ที่ทั้งสองมีให้แกกันนั้นสร้างความอบอุ่นให้กับจิตใจของฉันทันอย่างยิ่ง ดังเช่นหลายคนที่ฉันทันรู้จักได้พูดกันว่าสองคนตายายนี้รักกันมากจนทำให้คนอื่นได้สัมผัสถึงความสุขนั้นไปด้วย

แล้วตอนนี้ ...อู๋เยินเนวี่จะเป็นอย่างไรบ้างนะ หมอที่โรงพยาบาลจะว่าอย่างไรบ้าง? แกได้สติแล้วหรือยัง?

ตลอดช่วงเช้าของวันนั้น ฉันทันเฝ้ารอฟังข่าวของอู๋เยินเนวี่ด้วยความ

กระวนกระวายใจเช่นเดียวกับอู๋เยินเนวี่ที่ยังคงนั่งอยู่ที่สถานีอนามัยโดยไม่ยอมไปไหน

จนช่วงใกล้เที่ยง ลูกๆ ของแกจึงโทรศัพท์มาแจ้งว่าอู๋เยินเนวี่ล้มตาศาได้แล้ว แต่ยังพูดไม่ได้ ส่วนแขนและขาข้างขวาก็อ่อนแรงจนไม่สามารถขยับได้

แม้จะไม่ใช่ว่าข่าวที่ดีมากนัก แต่ใบหน้าของอู๋เยินเนวี่ก็ปรากฏรอยยิ้มอันเปี่ยมไปด้วยความสุข

“อย่างน้อยก็บ๊อฟละหมอ หมอ น้อ” แกมองมาที่ฉันทันด้วยแวตาคยินดี

อีกสองสัปดาห์ต่อมา อู๋เยินเนวี่ออกจากโรงพยาบาลเพื่อมาพักฟื้นต่อที่บ้าน ฉันทันจึงชวนพี่อ่อน หัวหน้าสถานีอนามัยไปเยี่ยมที่บ้านในช่วงเย็นวันหนึ่ง

ร่างของแม่เฒ่านอนนิ่งอยู่บนฟูกที่มุมห้อง สายตาจ้องไปยังเพดาน ผมงูโกนออกไปหมดเมื่อครั้งผ่าตัดสมอง สายยางให้อาหารคาอยู่ที่ยมูก ส่วนล่างของร่างกายมีสายสวนปัสสาวะกับถุงปัสสาวะห้อยระยงระยงออกมา นอกผ้าถุง และแน่นอนว่า ...ข้างๆ ภายแกจะมีอู๋เยินเนวี่นั่งมองด้วยสายตาเป็นห่วงเหมือนเช่นทุกครั้ง

นอกจากอู๋เยินเนวี่แล้ว วันนี่ยังมีลูกๆ ของอู๋เยินเนวี่หลายคนรายล้อมแน่นขนัด สีหน้าของทุกคนฉาบไว้ด้วยความกังวลอย่างล้นเหลือ

ไม่ใช่แค่ความวิตกในอาการของแม่เท่านั้นหรอก แต่ยังเป็นความหวาดหวั่นในเรื่องของการดูแลผู้ป่วยอัมพาตซึ่งเป็นเรื่องที่มีรายละเอียดปลีกย่อยเยอะมาก

พี่ใจ ลูกสาวที่อาศัยอยู่บ้านเดียวกับอู๋เยินเนวี่ได้รีบทุกข์กับฉันทันในวันนั้นว่า ทางโรงพยาบาลได้สอนวิธีให้อาหารไปแล้วครั้งหนึ่ง แต่เธอไม่ค่อยเข้าใจเท่าไรนัก จะถามอีกครั้งก็ไม่กล้า และไม่แน่ใจด้วยว่าที่เข้าไปแล้วใน

วันนี้มันถูกหรือไม่ ฉันจึงรับปากว่าจะช่วยดูให้เมื่อถึงเวลาให้อาหารมือต่อไป

เมื่อถึงเวลาอาหาร เธอค่อยๆ หยิบไซริงขึ้นมาด้วยท่าทางที่ไม่มั่นใจ นัก สองมือก็ทำตามขั้นตอนขณะที่ใบหน้าก็เหลียวมองฉันเป็นพักๆ คล้ายจะถามว่าที่ทำอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่ ระหว่างนั้นฉันก็คอยชี้แนะข้อผิดพลาดต่างๆ เช่นเธอลืมดูอาหารที่ตกค้างในกระเพาะอาหารออกมาก่อน นอกจากนี้ควรยกศีรษะของอู๋เอนาวีให้สูงขึ้นเพื่อจะได้ไม่สำลักอาหาร หลังจากนั้นฉันจึงสอนทุกคนอีกรอบโดยไม่ลืมให้ความมั่นใจกับพวกเขาด้วย

...ฉันจะช่วยทุกวิถีทางเพื่อให้พวกเขาสามารถดูแลแม่ด้วยตัวเองให้ได้

“เฮลละ ใครมีอะไรสงสัยอีกมั๊ย” ฉันถามขึ้นเมื่อการอธิบายและสาธิตเสร็จสิ้น

“เราเปลี่ยนเวลาให้อาหารได้มั๊ยคะหมอ” พี่ป๋อง ลูกสาวอีกคนหนึ่งถามอย่างลังเล เมื่อฉันถามถึงสาเหตุ เธอก็อธิบายว่า เวลาให้อาหารที่ทางโรงพยาบาลกำหนดมาคือตอน ตี 2 หกโมงเช้า สิบโมง ป่ายสองโมง หกโมงเย็น แล้วก็สี่ทุ่มนั้น ไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว เพราะตอนกลางวันมีเพียงอู๋จันที่อยู่ดูแลเท่านั้น ซึ่งแกก็ทำได้แค่เพียงช่วยพลิกตัวและนวดให้ แต่ก็ไม่กล้าให้อาหาร ลูกๆ จึงผลัดเปลี่ยนกันกลับมาทำที่ทุกคนต่างก็มีงานต้องทำนอกบ้าน

พี่ใจเสนอให้เปลี่ยนการให้อาหารจากครั้งละ 300 ซีซี เป็น 500 ซีซี โดยเธอจะเป็นคนให้เองในช่วงหกโมงเช้าก่อนไปทำงาน จากนั้นจะให้มือต่อไปในตอนเที่ยงวันกับช่วงสี่โมงเย็นโดยป๋องซึ่งชายของอู๋เอนาวีที่บ้านสะลงนอก แล้วตอนกลางคืนสักสองทุ่มพี่ใจจะเป็นคนให้อีกครั้ง

“ว่าไงจะหมอ” พี่ใจถามฉันกับพี่อ่อนเมื่อพูดจบ เมื่อพวกเราใคร่ครวญแล้วเห็นว่ามีความเป็นไปได้ จึงพยักหน้ารับ พร้อมย้ำอีกครั้งว่าอย่าลืมดูเศษอาหารที่เหลือค้างในกระเพาะอาหารออกมาก่อนทุกครั้ง

“ลองดูดูออกมาดูก่อนนะ ถ้ามีอาหารตกค้างอยู่แสดงว่าเวลาที่กำหนดกันยังไม่ได้ ไว้ค่อยมาปรับกันใหม่”

“แล้วยาละลายหมอม ต้องเปลี่ยนเวลาให้ด้วยหรือเปล่า” พี่ตา ลูกสาวอีกคนหนึ่งเอ่ยถามขึ้น

“จริงสิ เกือบลืมไปเหมือนกันนะนี่ ดินะที่พี่ถาม ถ้าอย่างนั้นก็ปรับเวลาการให้ยาตามเวลาการให้อาหารก็แล้วกันค่ะ”

โชคดีที่ลูกของอู๋เอนาวีทุกคนอาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน และต่างก็พร้อมที่จะช่วยกันดูแลแม่ จึงทำให้มีการจัดเวรเพื่อผลัดเปลี่ยนกันมาพยาบาลอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ทั้งเรื่องข้าวปลาอาหาร ให้ยา เช็ดตัว เปลี่ยนเสื้อผ้า รวมถึงการพลิกตะแคงตัว ส่วนอู๋จันก็จะคอยดูแลอู๋เอนาวีอยู่ใกล้ๆ ตลอดแม้กระทั่งตอนกลางคืนแกก็ไปหาเตียงผ้าใบมาวางนอนข้างๆ เตียงของภรรยา

ฉันเองก็พยายามให้คำแนะนำทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ แม้กระทั่งเรื่องเตียงผ้าใบของอู๋จันที่อาจก่อให้เกิดอาการปวดหลังกับร่างขรของแกได้ ฉันก็ขอให้เปลี่ยนเป็นฟูกหรือที่นอนนุ่มแทน แม้ตอนแรกแกจะไม่ยอม แต่ลูกๆ ทุกคนต่างก็เห็นด้วยกับฉันจนทำให้แกยอมเปลี่ยนโดยดูชนิด

เมื่อเห็นแบบนี้ฉันก็เบาใจได้ว่าลูกๆ ทุกคนคงช่วยกันดูแลผู้เฒ่าทั้งสองนี้ได้เป็นอย่างดี

แม้ลูกๆ ของแกจะคอยดูแลด้วยความเอาใจใส่ แต่เชื่อว่าปัญหาทุกอย่างจะจบสิ้น

เมื่อฉันและเจ้าหน้าที่อีกคนได้ไปเยี่ยมอู๋เอนาวีอีกครั้ง พบว่าร่างกายของแกเริ่มเกิดกลิ่นอับเพราะลูกๆ ไม่กล้าอาบน้ำให้ เนื่องจากกลัวแม่จะตกเตียงบ้าง กลัวหนาวบ้าง กลัวว่าถ้ายกแขนขาเดี่ยวแม่จะเจ็บบ้าง จึงได้แต่เช็ดตัวด้วยน้ำเปล่าและโรยแป้งที่บริเวณขาหนีบ นอกจากนี้ สายสวนปัสสาวะก็เริ่มมีตะกอนขุ่นแล้ว คราวนี้ฉันเลยสาธิตการอาบน้ำบนเตียงและการ

ดูแลสายสวนปัสสาวะ รวมถึงการพลิกตะแคงตัวและการจัดท่านอนเพื่อป้องกันแผลกดทับ โดยให้พี่ใจและพี่ป้องทดลองอาบน้ำและเปลี่ยนเสื้อผ้าให้อุ้ยเนาว์ เมื่อพวกเขาเห็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง พร้อมให้คำแนะนำอย่างละเอียดถี่ถ้วนจะมีความมั่นใจมากขึ้น และท้ายที่สุดก็สามารถทำได้เป็นอย่างดี

ในระหว่างที่พี่ใจและพี่ป้องช่วยกันอาบน้ำให้อุ้ยเนาว์ เราจับมือแกไว้พร้อมพูดคุยกับแกเหมือนเช่นปกติ แต่ที่ต่างออกไปคือคราวนี้มีมือของแกเริ่มมีแรงบีบกลับมา พร้อมทั้งผงกศีรษะได้ สร้างความดีใจให้กับพวกเราทุกคนในทีมนั้นมาก

ฉันแนะนำให้อุ้ยจันและลูกๆ พยายามคุยกับอุ้ยเนาว์บ่อยๆ พร้อมสอนการบริหารร่างกายเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ป่วยมีอาการข้อติด แต่เมื่อฉันให้พี่ป้องทดลองทำดู เขาก็ต้องรีบวางขาของแม่ลงทันทีเมื่อเห็นแกมีสีหน้าเหวอเหมือนจะร้องไห้

“ท่าทางแม่จะเจ็บ” เธอหันมากล่าวกับฉันด้วยสีหน้าวิตก

“มันจำเป็นนะคะ ไม่อย่างนั้นถ้าข้อติดจะร้ายยิ่งกว่านี้อีก” ฉันพยายามอธิบายเหตุผลให้ทั้งป้องและอุ้ยเนาว์ฟัง

“ค่อยๆ ทำไปนะหม่อม” อุ้ยจันพูดขึ้น

“ใช่ค่ะ ค่อยๆ ทำไป ถ้าอุ้ยทำท่าเจ็บก็พักก่อนได้ แต่สักพักก็ต้องทำต่อนะ”

“อด (อดทน) เอาจนแม่” พี่สมจับมือแม่มาแนบกับแก้มตัวเองอย่างทะนุถนอม พร้อมให้กำลังใจแม่อย่างอ่อนโยน

ถ้าอุ้ยเนาว์นอนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลฉันจะมีโอกาสได้เห็นภาพอย่างนี้ไหมหนอ

สัปดาห์ถัดมา ฉันได้กลับไปเยี่ยมอุ้ยเนาว์พร้อมกับนำสายยางให้อาหารและสายสวนปัสสาวะชุดใหม่ที่เพิ่งเบิกมาจากโรงพยาบาลนครพิงค์ไปให้ด้วย

แต่ขณะที่ฉันกำลังเปลี่ยนสายยางให้อาหารนั่นเอง หญิงชรากลับส่งเสียงอือๆ และปิดมือฉัน พร้อมทั้งส่ายหน้าหนี

แกคงไม่อยากใส่สายยางอีกแล้ว...

“จันเดี๋ยวอุ้ยลองกินอาหารทางปากแล้วกันนะจ๊ะ ตอนนี้น้ำก่อน” ฉันกล่าวพร้อมใช้ไซริงค์หยดน้ำใส่ปาก แต่แกก็พยายามขยับศีรษะหนีจากหยดน้ำนั้น

“คนเด๋านี้บ่มีก้าน้ำหอมอนา”

อุ้ยจันกล่าวพลางหัวเราะอย่างรู้ใจถึงนิสัยไม่ชอบดื่ม น้ำของอุ้ยเนาว์

อย่างไรก็ดี จากการประเมินอาการในวันนั้น พบว่าอุ้ยเนาว์ยังไม่สามารถกินอาหารทางปากได้ตึ๊ง จึงต้องใส่สายยางให้อาหารไปก่อน หญิงชรามองหน้าฉันด้วยน้ำตา ...แกคงรู้สึกทรมานกับสายยางให้อาหารนี้มาก ขณะที่อุ้ยจันเองก็มีน้ำคลอตาด้วยความสงสารภรรยาเช่นกัน

“เดี๋ยวก็คงจะกินทางปากได้เนาะหม่อมเนาะ” แกรำพึง

“คะ ตอนนี้อุ้ยเนาว์ดีขึ้นกว่าเดิมนะเลย ต้องชมอุ้ยจันกับลูกๆ ที่ดูแลได้ดีมากคะ ถ้าเป็นแบบนี้อีกไม่นานก็คงกินอาหารทางปากได้” ฉันเอ่ยชมพร้อมให้กำลังใจ ขณะที่อุ้ยจันยิ้มทั้งน้ำตา

หลังจากวันนั้นฉันต้องติดภารกิจสำคัญในเรื่องของงานที่โรงพยาบาล จึงไม่สามารถปลีกเวลามาเยี่ยมอุ้ยเนาว์ได้อีก แต่ด้วยความกังวลถึงอาการของแก จึงกำชับกับอุ้ยจันว่าถ้ามีปัญหาอะไรให้รีบมาที่สถานีนอนามัยทันที

แล้ววันหนึ่ง แกก็รีบวิ่งมาตามฉันที่สถานีอนามัยจริงๆ

“หมอๆ อยู่หรือเปล่า” ท่าที่อันร้อนรนของแกทำให้ฉันนึกสังหรณ์ใจแปลกๆ แต่ก็พยายามข่มน้ำเสียงของตนให้เป็นปกติไว้ แม้ว่าหัวใจจะกำลังเต้นอย่างระทึกด้วยความกังวลว่ามีอะไรร้ายแรงเกิดขึ้นกับอู๋ยีนาร์หรือเปล่า...

“มีอะไรหรือ อู๋ยีนัน”

แล้วก็ต้องถอนหายใจอย่างโล่งอก เมื่อพบว่าสิ่งที่ผลักดันให้อู๋ยีนันมาหาฉันอย่างรีบร้อนในวันนี้ไม่ใช่ปัญหาร้ายแรงอะไรเกี่ยวกับสุขภาพของอู๋ยีนาร์...แต่เป็นเรื่องตรงกันข้าม

“แม่อู๋ยีนัน (พูด) ได้แล้วหมอ” แกบอกอย่างตื่นเต้น ใบหน้าที่เต็มไปด้วยรอยยิ้มแห่งวัยยิ้มกว้างด้วยความดีใจ “สายยางให้อาหารก็เอาออกแล้วนะ กินทางปากได้แล้ว”

“โอ้โฮ ไม่ได้ไปดูไม่กี่วันเอง ก้าวหน้าไปเร็วมากเลยนะจ๊ะ” ฉันเองก็ยินดีไม่แพ้แก ...นี่คงเป็นเพราะความมุ่งมั่นตั้งใจของอู๋ยีนันและลูกๆ ที่ช่วยกันดูแลอู๋ยีนาร์เป็นอย่างดีแน่ๆ ถึงทำให้อาการของแกฟื้นได้เร็วขนาดนี้

“ตอนนี้กำลังจะลองให้นั่งรถเข็นดูนะหมอ ลูกๆ ก็ช่วยกัน วางๆ หมอไปแฉ่วหาหม้อ (อีก) เน้อ”

ฉันมองไปที่รอยยิ้มของอู๋ยีนัน นึกในใจว่า ตั้งแต่รู้จักกันมาแกเคยยิ้มได้สดใสเท่าวันนี้มาก่อนหรือเปล่านะ...

เย็นวันนั้นฉันจึงเดินทางไปเยี่ยมอู๋ยีนาร์ตามคำชักชวนของอู๋ยีนัน สภาพของหญิงชราทำให้ฉันรู้สึกปลื้มใจไปด้วย แกแข็งแรงขึ้นมาก สามารถพูดคุยและสัพพอกอู๋ยีนันได้เหมือนเคย ลูกๆ ก็นั่งยิ้มแย้มพูดคุยกับแม่ซึ่งนั่งอยู่บนรถเข็น

ภาพที่เห็นตรงหน้าเหมือนข้อพิสูจน์ของแนวคิดบางอย่างที่ฉันมีอยู่ก่อนหน้านี้

สมัยที่ยังทำงานอยู่ที่หอผู้ป่วยของโรงพยาบาลนครพิงค์ถ้าญาติคนไข้มีเวลาพอที่จะดูแลผู้ป่วยได้ ฉันมักจะขอให้ช่วยดูแลและแนะนำวิธีพยาบาลคนไข้ให้กับเขาเสมอ เพื่อเวลาที่ผู้ป่วยกลับบ้านจะได้ดูแลกันอย่างถูกวิธี

ฉันเชื่อในพลังแห่งความสัมพันธ์อันยิ่งใหญ่ของคนที่อยู่ร่วมในครอบครัวเดียวกัน

แต่เพื่อนร่วมงานบางคนที “เห็นไข้สำคัญกว่าคน” ก็มักจะโต้แย้งอยู่เนืองๆ ว่าการให้ญาติคนไข้มาดูแลในหอผู้ป่วยจะนำมาซึ่งความไม่เป็นระเบียบ รวมทั้งยังไม่เชื่อใจว่าคนเหล่านี้จะสามารถดูแลผู้ป่วยได้ดีเท่ากับบุคลากรของโรงพยาบาล

ฉันอยากให้เพื่อนร่วมงานกลุ่มนั้นมาเห็นในสิ่งที่ฉันเห็นมาตลอดช่วงหลายวันมานี้จึง

...ภาพใบหน้าของอู๋ยีนันที่รู้ข่าวว่าภรรยาของแกยังไม่เสียชีวิต แม้จะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ก็ตาม

...ภาพของอู๋ยีนันและลูกๆ ที่ช่วยกันมาผลัดเปลี่ยนดูแลอู๋ยีนาร์พร้อมคอยถามคำถามและขอคำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพของแกตลอด

...ภาพของพี่สมณะที่เอามือของแม่แนบแก้มเอาไว้กลางปลอบให้แม่อดทนกับความเจ็บปวด

ฉันจะพบเรื่องราวเหล่านี้ได้ที่ใดอีก ถ้าไม่ใช่ในบ้านที่เปี่ยมไปด้วยความรักของคนในครอบครัวเดียวกัน

เหตุการณ์ทั้งหมดได้กลั่นออกมาเป็นภาพที่ฉันเห็นในตอนนี หญิงชราที่ได้แต่นอนนิ่งอย่างสงบอยู่บนเตียงเมื่อไม่กี่วันก่อนสามารถลุกขึ้นมานั่งบน

รถเข็นพร้อมพุดคุยและหัวเราะกับลูกหลานได้

ถึงเวลาแล้วหรือยังที่พวกเราจะหันกลับมาทบทวนถึงการให้ความสำคัญ
สำคัญกับศักยภาพของครอบครัวและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล
สุขภาพของคนชุมชนด้วยกันเองมากขึ้น โดยที่เราเข้าไปมีบทบาทสนับสนุน
และส่งเสริมให้สิ่งเหล่านี้ดำเนินไปได้ด้วยดี

เราอาจไม่ใช่ผู้ที่ “ออกแรง” โดยตรง แต่เป็น “ผู้เสริมแรง” ให้แก่
พวกเขา

เมื่อทำดังนั้นได้ ทุกคนอาจจะได้พบกับยาวิเศษนานาใหม่เหมือนที่
ฉันได้ค้นพบในตอนนี่

...ยาที่มีชื่อว่า “กำลังใจ”

หุ่นส่วนสุขภาพ

อรชน ไวกวี
โรงพยาบาลบางแพ
จังหวัดราชบุรี

“ขอบ คุณศรีมากนะ ที่คอยไปเยี่ยมคนไข้ที่ส่งต่อจาก โรงพยาบาลทุกคนเลย” ฉันทักว่าขอบคุณทรงศรีในวันที่ฉันไปเยี่ยมเยียน สถานีอนามัยวังเย็น ทรงศรีเป็นเจ้าหน้าที่คนหนึ่งของสถานีอนามัยแห่งนี้ ซึ่งคอยช่วยเหลือเยี่ยมเยียนคนไข้ทุกคนที่ฉันไหว้วาน พร้อมทั้งรายงานผลการ เยี่ยมผ่านทางโทรศัพท์ทุกครั้ง ขณะที่กำลังจะแยกบทสนทนาต่อไป น้ำเสียง ที่คุ้นเคยก็ดังขึ้นจากข้างหลัง

“สองสาวคุยอะไรกันอยู่คะ” เป็นเสียงของวราพรหรือน้องวะของ พวกเรา ฉันหันไปส่งรอยยิ้มให้ตามประสานิสิต พร้อมกับกล่าวว่า

“เรื่องที่ศรีคอยเยี่ยมคนไข้ให้เรื่อย ๆ นะจ๊ะ แล้วช่วงนี้วะกับศรีต้อง ไปเยี่ยมคนไข้อื่น ๆ อีกบ้างไหม”

“ก็มีบ้าง ... พี่ชรจ่าลุงค่านึงได้มัย” วราพรถามฉัน

“จ่าได้สิ ที่บ้านอยู่แถว ๆ สีแยกบางแพไฟหรือเปล่า”

“ใช่ แต่ตอนนี้ย้ายมาอยู่หมู่ 4 แล้วนะ” เธอตอบก่อนที่จะเล่าถึง เหตุผลให้ฟังว่า เป็นเพราะลุงค่านึงป่วยเป็นอัมพฤกษ์อยู่หลายปี หมดเงินค่า รักษาไปเป็นจำนวนมาก จนป่าหมุนภรรยาลุงค่านึงและอดีตเจ้าหน้าที่สถานี

อนามัยวังเย็นต้องตัดสินใจขายที่ดินตรงสี่แยกบางแพ ซึ่งเป็นสมบัติชิ้นสุดท้ายที่ได้รับจากพ่อแม่ของตนเองมา หลังจากขายที่ดินแล้ว ป้าหมูนก็ได้มาซื้อที่ดินที่หมู่ 4 เพื่อปลูกบ้าน สำหรับเงินที่เหลือได้นำมาปลูกห้องแถวไว้อีก 2 ห้อง ให้คนอื่นเช่า 1 ห้อง และให้ลูกสาวของตนเองอยู่ 1 ห้อง

ลุงคำนึ่งและป้าหมูนต่างก็ผ่านการแต่งงานและมีลูกมาแล้ว ดังนั้น ทั้งคู่จึงมีทั้ง “ลูกของเธอ”, “ลูกของฉัน” และ “ลูกของเรา” แต่เมื่อลุงคำนึ่งป่วยเป็นอัมพฤกษ์เดินไม่ได้ นั่น ไม่มีทั้งลูกเธอ ลูกฉัน และลูกของเรามาดูแล ต่างคนก็ต่างคิดว่ายังมีลูกๆ คนอื่นอีกหลายคน ลูกของลุงคำนึ่งก็คิดว่าให้ลูกใหม่ที่เกิดกับป้าหมูนเป็นคนดูแลสิ ลูกของป้าหมูนก็คิดว่าดูแลกันเองสิ ไม่ใช่พ่อของฉันสักหน่อย ฝ่ายลูกของทั้งลุงคำนึ่งและป้าหมูนต่างก็แต่งงานแล้วแยกครอบครัวไปอยู่ที่อื่น ไม่ใส่ใจที่จะดูแลพ่อตัวเอง

“ป้าหมูนจะมารักษาให้ลุงคำนึ่งเป็นประจำ แล้วมักจะร้องไห้ทุกครั้งที่มาเอายาให้ลุงคำนึ่ง” วราพรกล่าวถึงสภาพในปัจจุบันของสามีภรรยาคู่นี้ “บ่นแต่ว่าเป็นเวรกรรมของแก”

“แล้วจะเคยไปเยี่ยมลุงคำนึ่งบ้างไหม” ฉันทาม

“เคยสิ เคยไปฉีดยาบำรุงให้ เพราะป้าหมูนมักจะมาตามให้ไปดูถ้าเห็นว่าวันไหนลุงคำนึ่งกินข้าวไม่ค่อยได้”

พร้อมกับบทสนทนาเหล่านี้ ภาพเก่าๆ เมื่อครั้งที่ป้าหมูนยังทำงานที่สถานีอนามัยวังเย็นค่อยๆ หวนคืนมายังความทรงจำของฉัน ภาพของหญิงวัยกลางคนที่ชอบแต่งตัว ใส่เสื้อและกางเกงเข้าชุดกันเป็นประจำ ทาปากสีแดง ใส่ตุ้มหูห้อยที่เป็นทองติดหูตลอดเวลา และพูดคุยเสียงดังเสมอปรากฏขึ้นในหัวคำนึ่ง แทบไม่น่าเชื่อว่าจะมีสิ่งใดเปลี่ยนแปลงชีวิตที่ดูสุขสบายขนาดนี้ได้

วันนั้นเราสามคนจึงตกลงใจที่จะไปเยี่ยมป้าหมูนกัน บ้านใหม่ของเธอ

ป้าหมูนเป็นบ้านตึกชั้นเดียว ทาสีฟ้า มีมุขยื่นบริเวณหน้าบ้าน ดูสวยงามอย่างยิ่ง หน้าบ้านยังมีต้นไม้ใหญ่สองสามต้นคอยให้ร่มเงา แต่สภาพภายนอกของบ้านนั้นผิดกับผู้เป็นเจ้าของอย่างมาก ป้าหมูนในวันนี้ นอกจากเค้าโครงหน้าและน้ำเสียงที่ดังฟังชัดแล้ว ไม่มีอะไรที่บ่งบอกว่านี่คือป้าหมูนที่ฉันรู้จักเมื่อ 10 ปีก่อนเลย การแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าเข้าชุดกัน การทาปากสีแดงที่เคยเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของแกหายไปหมดแล้ว

ลุงคำนึ่งครั้งหนึ่งครั้งนอนอยู่ในบริเวณมุขหน้าบ้าน ร่างซูบผอมของแกอยู่ในชุดกางเกงขาสั้นสีดำและเสื้อคอกลมแบบติดกระดุมหน้าสีขาวเก่าๆ ตามร่างกายมีเศษเมล็ดข้าวหกและเศษตะกั่วกระจายอยู่ กลิ่นปัสสาวะลอยมาเตะจมูก สิ่งเดียวในร่างกายของแกที่เคลื่อนไหวคือดวงตาคู่นั้นที่ คนนี้ที่ ด้วยสายตาคู่นั้นที่ท้อแท้สิ้นหวังจนฉันอยากจะเบือนหน้าหนี

“ลุงคำนึ่งเป็นยังไงบ้างคะ” ฉันทามป้าหมูนหลังจากที่ทักทายกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

“ก็อย่างที่เห็นนั่นแหละหมอ” ป้าหมูนตอบด้วยเสียงพูดปนสะอื้นพร้อมกับน้ำใสๆ ไหลออกจากตา “ไม่รู้ว่าเป็นเวรกรรมอะไรของฉัน”

จากที่ป้าหมูนเล่าให้ฟัง แขนขวาของลุงคำนึ่งมีอาการอ่อนแรง ส่วนขาขวาอยู่ในลักษณะงอ ขณะที่ขาซ้ายเหยียดได้ปกติ ยกมือซ้ายได้บ้างเล็กน้อย มือสันลักษณะคล้ายพาร์กินสัน ตาฟางมองไม่เห็น 1 ข้าง พูดไม่ได้ แต่ฟังบทสนทนาของผู้อื่นได้

“มีใครช่วยดูแลบ้างหรือเปล่าคะ”

“ไม่มีหรอก ฉันต้องดูแลคนเดียว เวลาไปขายของก็ต้องทิ้งไว้” ป้าหมูนค่อยๆ ระบายเสียงสะอื้นแล้ว

ฉันมองขาขวาที่งอรั้งนั้น คงเป็นเพราะโรคความดันโลหิตสูง และไม่ได้รับยาอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้มีอาการชกขาอ่อนแรงไป

“ลุงแกไม่ได้เดินมากี่ปีแล้วคะ”

“สี่ปีแล้ว” ป้าหมุนตอบ สายตามองไปที่ขาขวาของลุงคำนึ่งเช่นกัน

“ดูจากสภาพแล้วลุงคำนึ่งน่าจะยืนและเดินได้นะ” ฉันทพยายามให้ความหวัง

“จะเดินได้อย่างไร เป็นแบบนี้มาสี่ปีแล้ว” ป้าหมุนยังย้ำประโยคเดิม พร้อมส่งสายตาที่แสดงความไม่เห็นด้วยมาที่ฉันท “เป็นเวรกรรมอะไรของฉันทก็ไม่รู้”

ฉันทพยายามนึกหาวิธีที่จะช่วยให้ลุงคำนึ่งมีสภาพร่างกายดีขึ้นกว่าเดิมให้ได้ สิ่งแรกที่เกิดขึ้นในห้วงความคิดคือการทำให้กายภาพบำบัด ...ใช่แล้ว ...การทำให้กายภาพบำบัดน่าจะช่วยให้สภาพร่างกายของลุงคำนึ่งดีขึ้นได้แน่ๆ ฉันทจึงรีบโทรศัพท์ติดต่อกับตุ๊ก เพื่อนที่เป็นนักกายภาพบำบัดของโรงพยาบาลบางแพ และรีบขับรถกลับไปรับเธอที่โรงพยาบาลทันที

ตุ๊กมีความเห็นเช่นเดียวกับเราว่าลุงคำนึ่งต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายเป็นการด่วน ไม่เช่นนั้นอาจถึงกับเดินไม่ได้จากกล้ามเนื้อลีบและข้อติด ในเบื้องต้นตุ๊กพยายามให้ลุงคำนึ่งลุกยืน ให้เกร็งกล้ามเนื้อขา แล้วยกกันขึ้น เขยียดขา เตะขา ลุงคำนึ่งทำได้ดีสำหรับขาข้างซ้าย ส่วนขาข้างขวาทำได้เพียงเล็กน้อย ตุ๊กได้สอนท่าออกกำลังกายที่ใช้ฟื้นฟูสภาพร่างกายของลุงคำนึ่งแก่ป้าหมุนไปหลายท่า แต่สุดท้ายก็สรุปว่าน่าจะให้ลุงคำนึ่งไปนอนที่โรงพยาบาลเพื่อไปรับการทำให้กายภาพบำบัดอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 2 สัปดาห์

ป้าหมุนอ้างเหตุผลสารพัดที่ไม่สามารถไปดูแลลุงคำนึ่งที่โรงพยาบาลได้ ทั้งเรื่องเป็นห่วงบ้าน เป็นห่วงหลาน เป็นห่วงการทำมาหากินของแก ในช่วงเวลาที่เรากำลังคุยกันอยู่นั้น มีเสียงแหลมสูงดังแทรกขึ้นว่า

“ไปทำไมโรงพยาบาล ไม่ต้องไปให้เสียเวลาหรอก”

ฉันทหันหลังกลับไปมอง เห็นผู้หญิงร่างเล็กกำลังเก็บผ้าที่ตากอยู่ที่ราวตากผ้า สายตาไม่ได้มองมาที่พวกเรา ราวกับว่าเมื่อครูนี้อะไรไม่ได้กล่าวอะไรออกไป ฉันทนึกในใจว่าคงเป็นลูกสาวของป้าหมุน และน่าจะเป็น “ลูกฉันท” ที่ไม่ใช่ “ลูกเรา” เพราะฟังจากน้ำเสียงที่ดูห่างเหิน ไม่ได้มีความห่วงใยในสุขภาพของลุงคำนึ่งเลยแม้แต่น้อย ป้าหมุนเองก็ไม่ได้ปรามที่ลูกสาวพูดกับพวกเราเช่นนั้น สรุปแล้วยังไงก็ไม่ไปโรงพยาบาลแน่นอน

นี่จะต้องทำอะไรหนอจึงจะช่วยฟื้นฟูสภาพร่างกายของลุงคำนึ่งได้...ฉันทนึกด้วยความท้อแท้

“พี่ธร มี อสม. ของวังเย็นคนหนึ่งชวนให้แวะเปิดบริการนวดแผนไทย ที่สถานีอนามัย พี่ธรช่วยคิดโครงการให้วะหน่อยซี” เสียงของวราพรดังขึ้นผ่านสายโทรศัพท์ในเย็นวันหนึ่ง หลังเหตุการณ์ที่พวกเราไปเยี่ยมลุงคำนึ่งได้สองสามวัน ประโยคธรรมดาสามัญนี่เอง ที่ทำให้ฉันทนึกถึงเรื่องหนึ่งขึ้นมาได้ ...การนวดแผนไทย...ฉันทลืมไปได้ยังไงกันนะ มันอาจจะใช้ช่วยลุงคำนึ่งได้ ฉันทรีบบอกวราพรถึงสิ่งที่ฉันทคิด พร้อมทั้งขอให้เธอช่วยติดต่อ อสม. คนนั้นทันที

ดังนั้น วันเสาร์ถัดมา ฉันท ทรนศรีและวราพรจึงพาตัวเองไปอยู่ที่หน้าบ้านของพี่อ้ง อสม. คนดังกล่าว บ้านของพี่อ้งเป็นบ้านตึกชั้นเดียวปลูกอยู่ริมคลองตาตด หน้าบ้านมีซุ้มต้นเฟื่องฟ้าที่ช่วยแผ่ขยายความร่มรื่นอย่างสมกันกับบรรยากาศริมคลอง เจ้าของบ้านและสมาชิกทุกคนในครอบครัวต่างก็ออกมาต้อนรับพวกเราด้วยอัธยาศัยอันดี ไม่เว้นแม้กระทั่งแม่สามีของพี่อ้งซึ่งอยู่บ้านหลังถัดออกไป หลังจากทักทายกันพอสมควร พี่อ้งก็เชิญเชิญพวกเราไปนั่งคุยที่ม้าหินอ่อนได้ซุ้มเฟื่องฟ้านั่นเอง พร้อมทั้งสั่งให้ลูกชายยกน้ำดื่มมาให้พวกเรา

“ได้ข่าวว่าพี่อ้งมีความสามารถเรื่องนวดแผนไทยและการประคบ” ฉันทจึงเริ่มเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการความช่วยเหลือจากพี่อ้ง หลังจากคุยเรื่องสัพเพเหระได้สักพัก

“ใช่ค่ะ พี่เคยไปเรียนนวดแผนโบราณที่วัดโพธิ์ ตั้งแต่สมัยยังอยู่ที่กรุงเทพฯ” พี่อึ้งเล่าถึงที่มาที่ไปของวิชานวดที่ตนชำนาญ เธอเป็นคนเดียวในแถบนี้ที่สามารถนวดคนเป็นอัมพฤกษ์อัมพาตได้ ญาติคนไข้จึงมักมาตามให้ไปช่วยดูแลคนไข้ที่บ้านเสมอ ซึ่งพี่อึ้งเต็มใจทำให้โดยไม่เรียกค่าตอบแทนใดๆ เธอไม่ได้แค่นวดให้คนไข้ตามขอบเขตหน้าที่ของเธอเท่านั้น แต่ยังคงคอยดูแลคนไข้ทุกคนไม่ต่างจากญาติพี่น้องของตนเองอีกด้วย”

“พี่เข้าใจญาตินะว่าญาติต้องดูแลคนป่วยมาเป็นเวลานานแล้ว ก็มีช่วงที่เบื่อและเริ่มที่จะไม่อยากดูแลบ้าง” พี่อึ้งบอกเรา “เวลาพี่ไปนวดให้ใคร พี่เลยช่วยดูแลความสะอาดของร่างกาย เล็บมือ เล็บเท้า ทรายโคลต่างๆ ให้คนไข้ของพี่เสมอ”

“เมื่อคราวที่พี่ไปนวดให้ลุงอินทร์นะ มือของลุงทำอยู่ตลอดเวลาเลย” เธอยกมือขึ้นกำเมื่อเล่าถึงอาการของคนไข้คนหนึ่ง “พี่ก็ต้องพยายามเหยียดมือลุงเขาด้วยน้ำอุ่น เพราะในกำมือและง่ามมือของลุงมีแต่ทรายโคลทั้งนั้น ภรรยาของลุงเขาขีดตัวให้เฉพาะบริเวณแขนด้วยผ้าชุบน้ำเพียงผืนเดียว ยิ่งกว่านั้นนะ ป้าแกกลัวว่าจะเปลืองผ้าอ้อมผู้ใหญ่ จึงใช้กระดาษหนังสือพิมพ์รองอีกชั้นหนึ่งก่อน กระดาษหนังสือพิมพ์จะซึมซับความเปียกชื้นได้ยังไงกัน สิ่งแรกที่พี่ทำเมื่อไปถึงบ้านลุงอินทร์คือการเปลี่ยนผ้าอ้อมให้ทุกครั้ง” พี่อึ้งเล่าต่อถึงการดูแลคนไข้ที่นอกเหนือจากการนวดดวงตาเธอทอประกายความสุขเมื่อเธอเล่าให้เราฟังถึงสิ่งเหล่านี้

“ขณะที่พี่นวดให้คนป่วย พี่จะพูดและชวนคุยตลอด ทั้งการแนะนำญาติในเรื่องการดูแลความสะอาดด้านร่างกาย การนวดเพื่อเป็นการบริหารกล้ามเนื้อ และแนะนำให้คนป่วยพยายามช่วยเหลือตัวเองเพื่อเป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกาย พี่ให้ความเป็นกันเองกับคนป่วยทุกคนที่พี่ไปนวดให้ พี่จะเรียกคนป่วยว่า “พ่อ” หรือ “แม่” หรือบางทีก็เรียกว่า “ที่รัก” ทุกคำน้อยครั้งทีพี่จะเรียกคนไข้ว่า ลุง ป้า หรือ ตา ยาย”

“แล้วพี่อึ้งมีวิธีบอกคนป่วยของพี่อึ้งยังไง เพื่อให้เขาช่วยเหลือตัวเองคะ” ฉันทถามด้วยความรู้สึกทั้งในการพุ่มเทของเธ

“นะจะพ่อกำ อีกนิดหนึ่งนะ ช่วยๆ กันหน่อยนะ พยายามอีกนิดหนึ่งนะ” เป็นคำตอบด้วยน้ำเสียงไพเราะนุ่มนวลตามประสานกของเธ อย่าวว่าแต่คนไข้ที่เหงาและว่าเหว่เลย แม้แต่ฉันยังรู้สึกเพลิดเพลินในการฟังเธอพูด การพูดและน้ำเสียงของเธอเป็นการให้กำลังใจผู้ป่วยที่ดีมาก ฉันทักเปรียบว่าพี่อึ้งเป็น มิสฟอเรนซ์ ในดิงเกิ้ล ผู้มาปลอบขวัญและให้กำลังใจคนป่วยจริงๆ คนป่วยจึงอยากให้พี่อึ้งมาหาทุกวัน

พี่อึ้งเล่าเรื่องราวการเจ็บป่วยของคนไข้อีกคนคือครูสุพจน์ ซึ่งเกิดจากการตีแม่หล้ามากจนเส้นโลหิตในสมองตีบ ปากเบี้ยว พูดไม่ได้ ภรรยา ก็ได้แต่ดูแลกันไปตามเรื่องตามราว ป้อนข้าว ป้อนยา กินได้บ้าง ไม่ได้บ้าง เมื่อคราวที่พี่อึ้งไปเห็นครูสุพจน์ครั้งแรกนั้น เขาปากเบี้ยวลิ้นแข็งพูดไม่ได้

“พี่รู้สึกภูมิใจมากที่มีส่วนทำให้ครูสุพจน์พูดได้” พี่อึ้งบอกด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม

“พี่ทำยังไงคะ” วรพรถามขึ้นบ้าง เป็นคำถามเดียวกับที่ฉันทอยากรู้

“พี่ก็เอามือไปบีบปากคนไข้” เธอกล่าวพร้อมกับเอามือมาบีบปากตัวเองเป็นตัวอย่าง “พี่ทำแบบนี้แหละหมอ แล้วพี่ก็พูดกับครูสุพจน์ว่า พ่อกำ พ่อกำ พ่อกำกับอึ้งหน่อยนะ วันนี้จะมาเยี่ยมพ่อกำ พ่อกำลองขยับปากสิ พ่อกำต้องทำบ่อยๆ นะ” พี่อึ้งเล่าว่าหลังจากนั้นอาการปากเบี้ยวของครูสุพจน์หายไป ครูสุพจน์เริ่มพูดได้ รับประทานอาหารได้เอง ช่วยเหลือกิจวัตรประจำวันของตัวเองได้มากขึ้น

พี่อึ้งเล่าถึงการนวดคนแก่ที่ป่วยอีกหลายราย สำหรับฉันทแล้วสิ่งที่สำคัญมากกว่าการนวดของพี่อึ้ง คือ การพูดให้กำลังใจ และสัมผัสที่แสดงถึงความจริงใจกับคนป่วยและญาติ

“พีมีแรงบันดาลใจอะไรคะ ที่ทำให้อยากช่วยเหลือคนอื่น โดยเฉพาะคนที่ป่วยเป็นอัมพฤกษ์” ฉันทามหลังจากยกน้ำเย็นขึ้นดื่ม

“พีต้องการช่วยให้คนอื่นพ้นจากความทุกข์ และได้รับความสุขสบาย เพราะพีเคยลำบากมาก่อน” นี่คือนโยบายเริ่มต้นก่อนที่พีอิงจะเล่าถึงประวัติชีวิตของตนเอง

พีอิงเกิดที่อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แม่เสียชีวิตตั้งแต่เธอยังเด็ก พ่อแต่งงานใหม่ จึงต้องอยู่กับครอบครัวใหม่ที่มีแม่เลี้ยงคอยดูแลสมาชิกในครอบครัว และไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ

“แม่เลี้ยงเคยพูดกับพีว่า อังเป็นลูกผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเรียนหนังสือ เมื่อคราวที่อายุพีถึงเกณฑ์เข้าโรงเรียนได้แล้ว” พีอิงพูดด้วยน้ำเสียงสั้นเครือ “พีไม่มีสิทธิ์ที่จะถามหาเหตุผล มันเหมือนเป็นคำบงการ ไม่มีสิทธิ์ต่อรอง”

ถึงตอนนี้พวกเราไม่ถามหรือพูดแย้งอะไรเลย ปล่อยให้พีอิงได้พูดไปเรื่อยๆ เกรงว่าคำถามหรือความเห็นของพวกฉันจะไปขัดความรู้สึกของพีอิงขณะนั้น

“พีคับแค้นใจมาก พีต้องช่วยครอบครัวของพ่อกับแม่เลี้ยงทำงานในบ้าน งานนอกบ้าน งานในไร่ งานในนาและงานรับจ้างทั่วไปที่ผู้หญิงตัวเล็กๆ คนหนึ่งต้องทำ แต่หมอเชื่อมัย มันยังไม่เสียใจเท่ากับแม่เลี้ยงให้พีแต่งงานกับผู้ชายคนหนึ่งในหมู่บ้านเมื่ออายุเพียง 15 ปี พีเพิ่งมีประจำเดือนครั้งแรกเท่านั้นเอง พีก็ต้องแต่งงานกับผู้ชายซึ่งพีไม่ได้รัก แม่เลี้ยงให้แต่งงานก็ต้องแต่ง”

พีอิงเล่าต่อไปว่าเหตุผลที่แม่เลี้ยงต้องการให้เธอแต่งงานเนื่องเพราะต้องการให้ผู้ชายคนหนึ่งมารับผิดชอบชีวิตของพีอิงแทน ฉันทามตากว้างด้วยความตกใจ นึกว่าเรื่องแบบนี้จะมีแต่เฉพาะในละครวิทยุที่ฉันทเคยฟังเมื่อสมัยเด็กๆ เท่านั้นเสียอีก

เธอมีลูกถึงสองคนในวัยเพียง 17 ปีเท่านั้น ทั้งๆ ที่เธอไม่ได้มีความรักต่อสามีเลย นอกจากนี้เขายังเป็นคนขี้ทิ้งอย่างร้ายกาจ ดังนั้น หลังจากคลอดลูกคนที่สองได้ไม่นาน เธอจึงหนีเข้ากรุงเทพฯ

“พีมาอยู่แถวๆ บางกอกน้อย ก็หวังไปตายตาบหน้า การไม่รู้หนังสือคงไม่มีงานดีๆ อย่างอื่นทำแน่นอนพีก็เลยต้องไปเป็นคนรับใช้ตามบ้าน”

แม้ตัวพีอิงจะหนีจากความเลวร้ายที่บ้านเกิดได้ แต่หัวใจของพีอิงยังไม่สามารถสลัดความทรงจำเหล่านั้นออกไปได้พ้น ความฝังใจเรื่องราวเก่าๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดอาการเครียด หงุดหงิด และนอนไม่หลับ จนสุดท้ายไม่สามารถควบคุมตนเองได้ กลายเป็นคนไข้โรคจิตที่มีอาการคลุ้มคลั่ง อาละวาด ทำร้ายคนอื่น จนคนแถวบ้านต้องจับตัวส่งโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา

ฉันนั่งอยู่ชั่วคราว ค่อยๆ ระบายลมหายใจตัวเองออกราวกับจะกล้วมันไปรบกวนอารมณ์ความรู้สึกของพีอิง ค่อยๆ เอ่ยคำถามว่า

“ตอนนั้นพีอิงอายุเท่าไรคะ”

“ประมาณ 19 เห็นจะได้”

เธอเล่าต่อว่าต้องใช้เวลารักษาตัวในโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยาเกือบหนึ่งปี จนอาการดีขึ้น หมอจึงอนุญาตให้กลับบ้านได้ แต่ก็ยังต้องรับประทานยารักษาอาการป่วยทางจิตต่อไปเรื่อยๆ โดยกลับมารับยาที่โรงพยาบาลตามที่แพทย์นัดเป็นระยะๆ จนกระทั่งแพทย์ให้หยุดยาเมื่อสิบปีก่อน

หลังจากนั้น เธอได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยการเรียนศึกษาผู้ใหญ่จนอ่านออกเขียนได้ และได้สมัครเข้ารับการอบรมลูกเสือชาวบ้านด้านพยาบาลเป็นรุ่นแรกของเขตบางกอกน้อย โดยเข้ารับการอบรมเรื่องการดูแลการปฐมพยาบาลที่โรงพยาบาลศิริราช เพื่อช่วยงานด้านสาธารณสุข ดูแลผู้ได้รับการเจ็บป่วยจากอุบัติเหตุต่างๆ

“แล้วพี่อึ้งเริ่มนวดเป็นตอนไหนคะ” ทรงศรีถาม

“ตั้งแต่ก่อนเข้าโรงพยาบาล ตอนนั้นพี่อาศัยเวลาว่างทำขนมขายที่ตลาดบางกอกน้อย พี่อยากมีเงินเยอะๆ เพราะพี่ต้องส่งเงินไปให้ลูกที่พะเยาด้วย ตอนหลังๆ ขนมขายไม่ค่อยดี เงินไม่พอใช้ พี่จึงคิดจะเรียนนวดแผนโบราณที่วัดโพธิ์ เพราะคิดว่าเมื่อมีความรู้เรื่องนวดแผนโบราณ น่าจะมานวดกับคนที่ปวดเมื่อยเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองได้” พี่อึ้งบอกเหตุผลที่สนใจจะเรียนนวดแผนไทย

“ตอนนั้นพี่ยังไม่ได้เรียนหนังสือ การได้ไปเรียนนวดแผนไทยที่วัดโพธิ์จึงเป็นสิ่งที่พี่ภาคภูมิใจมาก เพราะความรู้เรื่องนวดเป็นสิ่งเดียวที่จะติดตัวพี่ไปพร้อมกับใบอนุมัติการประกอบวิชาชีพแพทย์แผนโบราณ แทนใบวุฒิมัธยมศึกษาจากการจบการศึกษาจากหลักสูตรต่างๆ”

ฉันร้อง “อ้อ” ในใจ ขณะที่ทรงศรีถามขึ้นมาว่า

“แล้วพี่อึ้งมาทำงานอนามัยที่นี่ได้อย่างไร”

“พี่ย้ายมาราชบุรีหลังแต่งงานใหม่ นะ ตอนนั้นก็ลูก 4 แล้ว พอตีเพื่อนบ้านที่เป็น อสม. มาชวน เพราะเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยต้องการ อสม. ใหม่มาช่วยงานในหมู่บ้านเพิ่ม พี่ก็เลยลองไปสมัครดู” เธอยังเล่าถึงความคิดของตนว่า อยากจะให้สถานีอนามัยตำบลวังเย็นเปิดให้บริการนวดแผนไทย และตนจะถ่ายทอดความรู้เรื่องนวดแผนโบราณให้แก่ อสม. คนอื่นๆ

“พี่คิดว่า การเจ็บป่วยบางอย่าง การรักษาพยาบาลด้วยการรับประทานยาคงไม่เพียงพอ คนไข้ที่เป็นอัมพฤกษ์อัมพาต หรือคนที่ปวดเมื่อยตามร่างกาย การนวดจะทำให้อาการดีขึ้น”

ถึงตรงนั้นราพรได้เสริมขึ้นว่า ที่ อสม. เก่ามาชวนพี่อึ้งให้ไปทำงานด้วยนั้นเป็นเพราะพี่อึ้งชอบช่วยเหลืองานส่วนรวมเสมอๆ

“ดูสิ พี่อึ้งยังให้หลานดินหน้าบ้านเป็นที่เดินแอโรบิคของหมู่บ้านเลย”

เธอกล่าวพลางชี้ให้ดูลานดินกว้าง ไม่ไกลจากโต๊ะหินอ่อนที่พวกเรานั่งคุยกันอยู่ พลางกระเซ้าพี่อึ้งว่า “ไม่รู้ंनाเต็นเองด้วยหรือเปล่า”

“ไม่ ไม่หรอก” เธอตอบกลับเสียงหัวเราะ “พี่แค่ให้ใช้สถานที่กับเครื่องเสียงแหละ นี่ถ้ามีการเดินทุกวัน ก็ว่าจะหาเงินมาเทปูนพื้นที่ตรงนี้ จะได้เต็นสะดวกขึ้น” พี่อึ้งพูดแบบไม่อ้อบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานใดๆทั้งสิ้น

“ถ้าคนสุขภาพดีประเทศก็มีแต่กำไร” เป็นประโยคที่พี่อึ้งพูดได้จับใจฉันเหลือเกิน

ฉันใช้จังหวะนี้เพื่อขอความช่วยเหลือจากพี่อึ้ง

“พี่อึ้ง อยากให้พี่อึ้งไปช่วยคุณป่วยที่เดินไม่ค่อยไหวที่หมู่ 4 หน่อย ญาติดูแลไม่ค่อยเป็น พี่ไปช่วยดูและไปสอนเรื่องนวดกับเรื่องประคบร้อนก็ได้ พี่อึ้งพอจะมีเวลามั้ยคะ”

“ได้สิ ให้พี่กลับมาจากบ้านพี่ที่พะเยาก่อนได้มัย พี่จะไปทอดผ้าป่า” เรื่องทอดผ้าป่าพี่อึ้งเล่าว่าได้เชิญชวนเพื่อนบ้านไปร่วมทอดผ้าป่าที่วัดใกล้บ้านเกิดของพี่อึ้งในช่วงต้นเดือนธันวาคม ซึ่งมีคนไปร่วมทำบุญด้วยกับพี่อึ้งจำนวนมาก ทราบว่าต้องเช่ารถถึง 6 คัน

หลังจากนั้นอีกหนึ่งเดือน ด้วยภาระยุ่งในเรื่องการงาน ทำให้ฉันไม่ค่อยได้มีโอกาสไปเยี่ยมลุงคำนึ่งอีก แต่ก็ยังทราบข่าวจากราพรว่าพี่อึ้งได้ไปเยี่ยมและสอนป่าหมุนเรื่องดูแลลุงคำนึ่งอยู่หลายครั้ง

“อาการดีขึ้นแล้วพี่ ป่าหมุนไม่ค่อยร้องไห้แล้ว เริ่มมีกำลังใจมากขึ้น เพราะลุงคำนึ่งก็พยายามช่วยตัวเองมากขึ้น”

ฉันจึงโทรศัพท์ถามพี่อึ้งว่าจะไปเยี่ยมลุงคำนึ่งอีกเมื่อไร เพราะอยากเห็นความก้าวหน้าของลุงคำนึ่งและการดูแลของป่าหมุนว่าเป็นอย่างไรบ้าง และได้นัดแนะกันว่าจะไปเจอกันที่บ้านลุงคำนึ่งในตอนบ่ายวันอาทิตย์

มุขที่ยื่นออกจากตัวบ้านของป่าหุมนยังคงสภาพเดิมเหมือนเมื่อคราวที่ฉันมาเป็นครั้งสุดท้าย แต่ที่ไม่เหมือนเดิมคือ ภาพของลุงคำนึ่งนั่งอยู่บนเตียงไม้ แก่งขาไปมา มือเกาะขอบเตียง ไม่ใช่ท่าครั้งนั่งครั้งนอนที่มีเม็ดข้าวเกลือในตัวอีกต่อไป

“พ่อจ๋า พ่อเป็นอย่างไรบ้างวันนี้” เสียงนุ่มนวลเสนาะหูของพี่อึ่งที่ทักทายลุงคำนึ่ง ลอยมาสู่โสตประสาทของฉัน

“หมออรรถกับหมออังมา” ป่าหุมนบอกลุงให้รู้ว่าวันนี้มีใครมาเยี่ยมแก่บ้าง ฉันอยู่ดูพี่อึ่งและป่าหุมนช่วยกันบริหารกล้ามเนื้อให้ลุงคำนึ่ง รู้สึกหัวใจแจ่มชื่นที่เห็นลุงคำนึ่งมีอาการดีขึ้น

“พี่กับป่าหุมนจะช่วยกันบริหารกล้ามเนื้อให้ลุงแกมากกว่าป่าแกบอก ว่าหมอจากโรงพยาบาลสอนไว้ว่าให้ทำอะไรบ้าง” ป่าหุมนหมายถึงตุ๊กที่เป็นเจ้าหน้าที่แผนกกายภาพบำบัดที่มาสอนให้ป่าหุมนช่วยบริหารกล้ามเนื้อให้ลุงคำนึ่ง “แล้วมีท่าอะไรบ้างล่ะ” ฉันอยากรู้ว่าป่าหุมนทำได้หรือเปล่า

“ป่าไม่ค่อยได้ทำหรอก ไม่ค่อยมีเวลา” ป่าหุมนบอก “แต่วันที่อึ่งมากก็จะช่วยกัน”

“นั่นแหละ ทำยังไงบ้าง ไหนลองทำให้ดูหน่อยนะ” พี่อึ่งดูคล่องแคล่วมาก

“ท่าเกาหลังนี่หมอบอกว่าจะทำให้กล้ามเนื้อแขนเหยียดได้เยอะๆ” พี่อึ่งพูดพร้อมกับดึงแขนของลุงคำนึ่งอ้อมผ่านบ่าของลุงคำนึ่งไปยังสับักแล้วถูไป ถูมา

พี่อึ่งยังคงบริหารกล้ามเนื้อให้ลุงคำนึ่งต่อ ทั้งท่ายกกัน โดยให้ลุงนอนแล้วยกกันขึ้นจากพื้นแล้วเกร็งกันไว้ตามจังหวะที่สองคนช่วยกันนับ “หนึ่ง...สอง...สาม...สิบ พอแล้วเปลี่ยนไปทำอย่างอื่นบ้างนะพ่อนะ” “ต่อไปให้พ่อยกขาของพ่อขึ้นลงนะ ยกสูงๆ เลย” พี่อึ่งบอกให้ลุงคำนึ่งทำท่าต่อไป

ฉันนั่งดูพี่อึ่งบริหารกล้ามเนื้ออีกหลายท่า เช่น บริหารแขนโดยการเหยียดแขนเข้า-ออก บริหารกล้ามเนื้อหน้าขาโดยให้นั่งชันเข่าแล้วเหยียดเข้า-ออก ท่าละ 10 ครั้ง

“พี่อึ่งหยุดบ้างก็ได้ เดี่ยวเหนื่อย ขรหมายถึงลุงคำนึ่งนะไม่ใช่พี่อึ่ง” ฉันสัพยอกพี่อึ่งไป เพราะรู้ว่าคนที่เหนื่อยก็ทั้งลุงคำนึ่งและพี่อึ่งนั่นแหละ เพราะเสียงนับ 1.. 2.. 3.. มีการหยุดเป็นระยะๆ เริ่มจะหอบแล้ว แต่ไม่ลืมนี่จะให้กำลังใจลุงคำนึ่ง “ดีมาก เก่งมาก อย่างนี้อีกไม่นานก็ต้องลุงนั่งเองได้”

ขณะที่ขับรถกลับบ้าน ฉันยังนึกถึงภาพที่เกิดขึ้นในบ้านตึกชั้นเดียวสีฟ้าหลังนั้น ภาพที่พี่อึ่งช่วยบริหารกล้ามเนื้อให้ลุงคำนึ่งด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวลลอยตุลุดเวลา “พ่อจ๋า พ่อเก่งจังเลย เกือบจะเดินได้แล้วนะ” ลุงคำนึ่งยังคงไม่พูด มือยังสั่นเหมือนเดิม แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปคือสายตาของลุงคำนึ่งที่ไม่ได้ท้อแท้และหมดหวังอีกต่อไป และสายตาของป่าหุมนที่ดูสดใสมีความสุขมากขึ้น ไม่มีประโยค “มันเป็นเวรกรรมอะไรของป่าก็ไม่รู้” ที่ป่าหุมนพูดอยู่เสมอเมื่อคราวที่ฉันพบป่าหุมนเมื่อเดือนก่อนเลย

ภาพเหล่านี้ได้ระบายรอยยิ้มอันอímอímบนใบหน้าของฉัน เป็นความอímอímที่ได้มีโอกาสทำงานร่วมกับพี่อึ่ง ความอímอímที่ได้ค้นพบความหมายของการดูแลเอาใจใส่เป็นกำลังใจให้ผู้ป่วย จนทำให้ลุงคำนึ่งมีอาการดีขึ้นและความรู้สึกของป่าหุมนดีขึ้นดีคืน และเหนือสิ่งอื่นใด เป็นความอímอímที่เห็นการทำงานบริการชั้นปฐมภูมิของพวกเขาเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความหมายของ “หุ่นส่วนสุขภาพ” ได้อย่างชัดเจน

3

คู่ทุกข์ คู่ยาก

รุ่งทิพย์ ดงกริพย์
โรงพยาบาลนันทแพทย์
จังหวัดขอนแก่น

“คุณ หมอ... ไปเปลี่ยนสายเย็บให้หายหน่อยครับ”

เสียงแหบทุ้มดังขึ้นจากด้านหลังขณะที่ฉันกำลังสาละวนอยู่กับผู้รับบริการคนอื่น ๆ ทั้งตรวจโรค จ่ายยา และทำแผลอยู่ในอาคารสถานีอนามัย เมื่อหันไปตามเสียง ก็พบชายชราร่างกำยำวัยห้าสิบเศษยืนอยู่ ร่างกายที่ดูแข็งแรงกับผิวสีดำนแดงที่เหมือนเป็นตัวบ่งบอกว่าชีวิตของแกผ่านการใช้แรงงานกลางแจ้งมาอย่างโชกโชน ส่วนเสื้อยืดสีขาวที่ตากแดดตากลมจนหมองกับกางเกงสีกาเก๋ ๆ นั้นก็บอกได้เป็นอย่างดีเช่นกันว่าการใช้แรงงานของแกนั้นไม่ได้สร้างความรำรวยให้แม้แต่หน่อย

รูปร่างอันคุ้นตาชวนให้ฉันรู้สึกที่เคยเห็นแกที่ไหนมาก่อน แต่ยามกะทันหันยังไม่ออก ได้แต่ตอบกลับไปว่า

“ได้จ๊ะ แต่ขอเป็นช่วงบ่ายนะ เพราะช่วงเช้าขอบริการคนไข้ให้หมดก่อน” ฉันตอบพร้อมกับบันทึกชื่อและรายละเอียดของทั้งผู้ป่วยและตัวแกเองเพื่อจะได้เตรียมตัวออกเยี่ยม ชายชราแจ้งว่าแกชื่อจัน ส่วน “ยาย” ที่แกเอ่ยถึงนั้นคือผู้เป็นภรรยาที่ชื่อเต็ม เป็นผู้ป่วยอัมพาต

ตอนนี้เองที่ความคิดของฉันค่อยวาบขึ้นว่าเคยเห็นแกที่ไหน

ย้อนกลับไปในวันเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อ 3 ปีก่อน ซึ่งเป็นช่วงที่ฉันยังไม่ได้ย้ายเข้ามาประจำที่ศูนย์สุขภาพแห่งนี้ วันนั้นเอง ที่ฉันเห็นชายชราตรงหน้าเข็นรถของหญิงรุ่นราวคราวเดียวกันเข้ามาในคูหาเลือกตั้ง สภาพของทั้งสองคนดูสะอึดตาฉันไม่น้อย แต่ตอนนั้นฉันยังไม่รู้หรอกว่า ชีวิตของฉันและพวกเขาจะมาบรรจบกันได้อีก 3 ปีต่อมา

“ผมจะไปเตรียมยายก่อนนะครับ” เสียงของชายชราดังขึ้นปลุกให้ฉันตื่นจากห้วงความคิด “ให้แกอาบน้ำ และทำความสะอาดรอคุณหมอ” พุดจบแกก็สาวเท้าก้าวออกไปด้วยรอยยิ้ม

นั่นคือจุดเริ่มต้นที่ทำให้ฉันได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสชีวิตของสามีภรรยาคู่นี้ ที่กาลเวลาได้พิสูจน์ให้เห็นถึงความรักอันมั่นคงและไม่เคยเปลี่ยนแปลง

หลังทานข้าวกลางวันเสร็จ ฉันจึงหยิบแฟ้มครอบครัวของยายเต็มพร้อมทั้งสิ่งจำเป็นบางส่วนและชุดตรวจภายในเพื่อใช้เป็นอุปกรณ์สำหรับสวนปัสสาวะ ส่วนของสำคัญที่ไม่อาจลืมนำติดมือไปด้วยก็เห็นจะเป็น “แผนที่เดินดิน” ของหมู่บ้านที่พวกเราในศูนย์สุขภาพช่วยกันจัดทำขึ้นมา

เมื่ออุปกรณ์ต่างๆ พร้อมสรรพ ฉันก็คว้าจักรยานคู่ชีพขี่ออกไปจากประตูศูนย์ทางทิศตะวันตก แล่นไปตามถนนคอนกรีตของหมู่บ้านพลางดูแผนที่ไปด้วย หลังจากเลี้ยวซ้ายข้างขวาบ้างไม่ถึง 5 นาที ก็ถึงบ้านที่เขียนไว้ในแผนที่ว่า “บ้านตาจัน - ยายเต็ม”

บ้านของสองตายายมีสภาพเป็นบ้านสองชั้นแบบครึ่งตึกครึ่งไม้ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก บริเวณหน้าตัวบ้านลาดปูนซีเมนต์เป็นลานกว้าง และมีหลังคามุงแฝกช่วยบังแดด ได้หลังคามีแคร่ไม้ไผ่ 2 ตัววางชิดกัน บ้านหลังนี้ตั้งอยู่ตรงหัวมุมของสายแยกที่จะทะลุไปออกถนนมิตรภาพพอดี ด้านขวาของตัวบ้านปลูกต้นไม้เป็นแนวรั้วกันระหว่างถนนกับตัวบ้าน แต่ด้านหน้า

และด้านซ้ายปล่อยโล่ง เพราะมีบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้อีกหลังซึ่งเป็นของพี่ชาย ยายเติมตั้งห่างออกไปเพียง 2-3 เมตร

ขณะที่ฉันไปถึงนั้น มีหญิงชายทั้งวัยกลางคนและวัยชราราว 4-5 คน ซึ่งคงจะเป็นเพื่อนบ้านและญาติพี่น้องนั่งพูดคุยกันอยู่บนแคร่นั้น ที่อยู่ข้างๆ แคร่เป็นรถเข็นที่ต่อจากไม้เพื่อเป็นเก้าอี้สำหรับนั่ง และมีไม้ต่อยืนไปข้างหลังสำหรับใช้เข็น บนรถเข็นนั้นคือร่างของหญิงชราที่ฉันเคยพบที่คูหาเลือกตั้งเมื่อ 3 ปีก่อนนั่นเอง รูปร่างของแกท้วมขึ้นพอสมควร ผมที่ยาวตรงถูกรวบไว้ด้านหลัง กำลังคุยกับเพื่อนบ้านและญาติพี่น้องด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม

ฉันจอตระจรรย์ยานยนต์ไว้ที่โคนต้นฝรั่งหน้าบ้าน ขณะที่หญิงชราบนรถเข็นหันหน้ามาพอดี

“อ้าว! คุณหมอมมาแล้ว” แกร่องทักขึ้นพร้อมกับหันไปส่งเสียงทางหลังบ้าน

“ตาจัน ตาจัน คุณหมอมมาแล้ว”

ชายชราเดินอ้อมออกมาจากทางหลังบ้าน สองมือเข็ติดอยู่กับผ้าขาวม้าที่ห้อยอยู่บนไหล่

“ขอโทษที่คุณหมอ ผมซ่อมรถไปอยู่” แกดูมือกับผ้าขาวม้าอีก 2-3 ที แล้วจึงเข็นรถพยายายเติมเข้าไปยังตัวบ้านชั้นล่าง โดยมีฉันเดินตามเข้าไปติดๆ ขณะที่ญาติและเพื่อนบ้านยังนั่งอยู่ที่เดิม แต่ก็มองตามเข้ามาด้วยความอยากรู้อยากเห็น

ภายในบ้านเป็นห้องโถงที่มีข้าวของไม่มากนัก ที่วางเด่นอยู่มุมห้องคือเตียงไม้ที่ใหญ่พอนอนได้ 2-3 คน พื้นเตียงปูด้วยไม้กระดานเป็นแผ่นๆ ดูมันคงถาวร ตาจันเล่าว่าจริงๆ แล้วบนเตียงจะต้องมีฟูกอีกลูกหนึ่ง แต่ตอนนี้เอาไปตากแดดที่หลังบ้าน

ที่ปลายเตียงมีชั้นไม้ 3 ชั้นวางไว้ด้วยข้าวของจำเป็นต่างๆ ในการ

ดูแลผู้ป่วย เช่น หมอน ผ้าห่ม อุปกรณ์ในการทำแผล ขวดน้ำยาทำแผล แอลกอฮอล์ และน้ำยาใส่แผลโพรวิติน (Providine)

ฉันเริ่มจัดแจงเตรียมอุปกรณ์สวนปัสสาวะ แล้วจึงยกยายเติมให้แยกไว้ พร้อมกับใส่สายสวนปัสสาวะโดยใช้เทคนิคที่ปราศจากเชื้อโรค ซึ่งต้องระมัดระวังเพิ่มขึ้นจากเดิมหลายเท่า เพราะไม่มีผู้ช่วยคอยส่งเครื่องมือให้เหมือนที่โรงพยาบาล เรียกได้ว่ากว่าจะเสร็จก็เล่นเอาเหงื่อตกเหมือนกัน แต่ก็นับว่าเป็นประสบการณ์ครั้งแรกในการสวนปัสสาวะนอกสถานที่เลยทีเดียว

ช่วงนี้เองที่ฉันสังเกตเห็นว่าขาทั้งสองของหญิงชราอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างลีบ เหี่ยวย่นตรง ปลายเท้าตก ข้อติดทั้งเข่าและเท้า แสดงให้เห็นว่าห่างจากการทำกายภาพบำบัดมานานแล้ว

เมื่อทุกอย่างเสร็จสิ้น ตาจันก็เข็นยายเติมออกไปยังแคร่เพื่อนั่งคุยกับเพื่อนบ้านเหมือนเดิม ส่วนฉันก็เก็บอุปกรณ์พร้อมทั้งล้างมือ หลังจากนั้นจึงเดินมาสมทบกับวงสนทนาที่ลานหน้าบ้าน

ในฐานะที่ตัวฉันก็เพิ่งย้ายมาประจำยังศูนย์สุขภาพแห่งนี้ไม่นานนัก จึงถือโอกาสนี้แนะนำตัวเองพร้อมทั้งเล่าวัตถุประสงค์ในการทำงาน รวมทั้งพูดคุยซักถามถึงปัญหาสุขภาพของยายเติมในปัจจุบัน ทำให้ทราบว่านอกจากปัญหาเรื่องการใส่สายสวนปัสสาวะอันเป็นสาเหตุให้ฉันต้องมาในวันนี้แล้ว แยกยังมีปัญหาเรื่องแผลกดทับที่ก้น ซึ่งทุกวันนี้มีตาจันช่วยดูแลอยู่โดยใช้ชุดทำแผลที่ได้จากศูนย์สุขภาพมาทำแผลให้แก่วัน

“โอ้โฮ! ตาทำแผลให้ยายเขาเองเลยหรือ” ฉันถามด้วยความสงสัยระคนชื่นชม

“ครับ ทำมาเป็นปีแล้วครับ ผมทำให้ตลอด” แกตอบเหมือนเห็นเป็นเรื่องปกติ ซึ่งทำให้ฉันเริ่มสนใจเรื่องราวชีวิตของสามีภรรยาคู่นี้มากขึ้น และวางแผนในใจว่าจะต้องมาดูให้ได้ว่าแกทำอย่างไร

“ปกติตาจันทน์ทำแผลให้ยายตอนกี่โมงจ๊ะ”

“ประมาณ 3 โมงเช้า หลังกินข้าวอิ่มแล้วครับ” แถบออกเวลา

“ถ้าอย่างนั้นพรุ่งนี้อ่าเพิ่งทำนะ” ฉันทน์กำขยับ “ไว้หมอมจะมาช่วยดูให้
ด้วยว่าสภาพแผลเป็นยังไงบ้าง”

ชายชราขยับรับ

ด้วยเหตุนี้เอง ในช่วงสายของวันรุ่งขึ้น เมื่อตรวจผู้ป่วยที่มาขอรับ
บริการที่ศูนย์สุขภาพจนหมดแล้ว ฉันทน์ก็ปั่นจักรยานมาที่บ้านตาจันทน์ทันที ขณะที่
ที่ฉันทน์ไปถึงนั้น สองตายายนั่งคุยกันอยู่ที่ลานหน้าบ้าน เมื่อรถของฉันทน์ค่อยๆ
เคลื่อนเข้ามาใกล้ ทั้งสองก็เอ่ยปากทักทาย เมื่อฉันทน์จอดรถไว้ที่โคนฝรั่งต้นเดิม
ชายชราาก็เริ่มขยับกายเข็นรถของยายเต็มเข้าไปในตัวบ้าน

“รถเข็นนี่ตาได้มายังไงจ๊ะ” ฉันทน์เดินตามพลงตามขึ้น รู้สึกสะดุดตา
มันตั้งแต่การมาครั้งก่อนแล้วเพราะสภาพของตัวรถที่เป็นไม้เช่นนี้ไม่ใช่ของ
โรงพยาบาลแน่ ๆ

“อ้อ! ตอนแรกผมเคยได้รถมาจากโรงพยาบาลน้ำพองนะครับ แต่
พอใช้ไปใช้มาคันมันก็เล็กลงเพราะยายแก่อ้วนขึ้น” ชายชราหัวเราะขณะที่
ยายเต็มยิ้มน้อยๆ “ผมก็เลยทำให้ใหม่ ก็เอาเศษไม้มาประกอบนะครับ แต่
ใช้ล้ออันเดิม นี่ก็เป็นคันที่สองแล้วที่ผมต่อให้” แกเล่าอย่างภูมิใจ ขณะที่ฉันทน์
เองก็ตั้งในความคิดและฝีมือในทางช่างของแก

เมื่อถึงเตียง ตาจันทน์ก็ยกร่างภรรยาขึ้นนอน โดยหญิงชราจะช่วยผ่อน
แรงสามีโดยการใช้แขนทั้ง 2 ข้างช่วยยกกันเขยิบตัวเองขึ้นไปบนเตียง แล้ว
นอนตะแคงเพื่อเปิดบริเวณก้นกบที่เป็นแผลกดทับให้ดู

“ผ้าปิดแผลเปียกน้ำอะไรนะจ๊ะ” ฉันทน์ถามขึ้นเมื่อเห็นผ้ากอซที่ใช้ปิด
แผลเปียกชุ่มราวกับมีครอน้ำมันไปแช่น้ำ

“น้ำจากแผลนะครับ” ตาจันทน์ตอบ “เป็นอย่างนี้มาหลายเดือนแล้ว”

ฉันทน์งอศีรษะ แต่ในใจก็นึกกังวลถึงสภาพของแผล ...และความ
กังวลของฉันทน์ก็ไม่ได้เกินเลยไปแม้แต่น้อย เพราะเมื่อเปิดผ้ากอซออกก็พบว่า
แผลนั้นยาวประมาณครึ่งนิ้ว แต่เป็นโพรงลึกเข้าไปราว 4-5 นิ้ว มีน้ำเหลือง
ใสบ้างขุ่นบ้างออกมาตลอด เมื่อเห็นดังนั้นฉันทน์จึงพิจารณาอุปกรณ์ทำแผลที่
ตาจันทน์ใช้ พลงนึกวิตกว่าถ้าแกยังคงล้างแผลให้ยายเต็มเองแบบนี้ก็มีโอกาส
ที่สำลีจะหลุดเข้าไปในโพรงแผลได้ จึงหันไปกล่าวกับชายชราว่า

“ถ้าแผลเป็นโพรงอย่างนี้ตาจะล้างแบบปกติไม่ได้แล้วนะ แต่ต้องใช้
ไม้พันสำลีแห้งเข้าไปล้างข้างในแทนการใช้คีมคีบสำลี แล้วใช้ผ้ายัดเข้าไป
ในแผลเพื่อเป็นตัวพาน้ำเหลืองออกมา แล้วค่อยปิดแผล”

เมื่อเห็นชายชราผงกศีรษะแบบงงๆ ฉันทน์เลยเอ่ยขึ้นว่า

“งั้นเอาอย่างนี้แล้วกัน เดี่ยวหมอกลับไปเตรียมเครื่องมือให้พร้อม
แล้วจะมาทำแผลให้ทุกวันๆ วันละ 2 ครั้ง เข้า-เย็น นะ”

“โอ! ขอบคุณมากครับคุณหมอ” ชายชรากล่าวด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม
อย่างดีใจ

ก่อนกลับฉันทน์แนะนำให้ตาจันทน์หาเบาะนุ่มๆ ให้ยายเต็มรองนั่งเพื่อ
ช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดแผลพร้อมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการ
เกิดแผลกดทับ รวมทั้งแนะนำยายเต็มให้หมั่นขยับหรือพลิกตะแคงตัวเอง
ขณะที่นั่งบนรถเข็นด้วย เพื่อที่จะได้ไม่มีแผลเพิ่มขึ้นอีก

เมื่อพบกับสถานการณ์เช่นนี้ แผนที่วางไว้ว่าจะพูดคุยเกี่ยวกับ
ชีวประวัติของตาจันทน์และยายเต็มเพื่อบันทึกลงแฟ้มครอบครัวเห็นที่จะต้อง
ชะลอไว้ก่อน

“เอาเถอะ ไว้ค่อย ๆ ตามวันหลังก็ได้” ฉันทน์คิดในใจ เพราะจากการ
ประเมินแล้ว ฉันทน์เชื่อว่ายังคงต้องเที่ยวมาทำแผลที่บ้านนี้อีกหลายครั้ง

เมื่อกลับมาที่ศูนย์สุขภาพชุมชน ฉันจึงชวนพนักงานผู้ช่วยให้มาช่วยกันเตรียมอุปกรณ์ทำแผล เช่น ทำไม้พันสำลี ผ้าปิดแผล และจัดเป็นท่อๆ ไว้ประมาณ 10 ชุดสำหรับการใช้ในแต่ละครั้ง เพื่อให้ตาจันสามารถใช้งานได้อย่างสะดวก

เมื่อนึกถึงรอยยิ้มก่อนกลับของชายชราแล้ว ฉันเชื่อว่าอุปกรณ์เหล่านี้ต้องคุ้มค่างับเวลาที่เสียไปแน่นอน

นับจากวันนั้น ก็วัตรประจำวันอย่างหนึ่งของฉันคือการปั่นจักรยานเพื่อไปทำแผลให้ยายเต็มที่บ้านทุกวันเวลาราชการ วันละ 2 รอบคือ 8 โมงเช้าและบ่าย 3 โมง พร้อมพานักศึกษาที่มาฝึกงานในพื้นที่นี้ไปฝึกการทำแผลด้วย ซึ่งเกือบทุกครั้งจะมีญาติๆ ของแกมาคอยดูแลหรือนั่งคุยกับสองตายายอยู่ตลอด ทำให้ฉันสัมผัสได้ถึงความอบอุ่นของชุมชนที่มีต่อครอบครัวนี้

ด้วยความที่ต้องไปบ้านแกทุกวัน วันละ 2 เวลาตัวเอง ทำให้ฉันและสองตายายเริ่มสนิทสนมกันมากขึ้น จากการทักทายธรรมดาและคุยเรื่องทั่วไปไปกลายมาเป็นการพูดคุยถึงเรื่องราวชีวิตต่างๆ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดและปัญหาของพวกเขา ที่สำคัญ มันยังเป็นการตอบถึงความอยากรู้อยากเห็นใจของฉันตั้งแต่ได้พบสองตายายคู่นี้ด้วยว่า อะไรที่ทำให้พวกเขาอยู่กินกันมาอย่างมีความสุขได้ยาวนานถึง 30 กว่าปีแล้ว ทั้งที่มีฝ่ายหนึ่งไม่สามารถใช้ชีวิตปกติดังคนที่มีร่างกายสมบูรณ์เหมือนครั้งก่อนที่เคยร่วมชีวิตกัน

ตาจันเท้าความถึงเรื่องราวชีวิตของตนเองว่าตัวแกนั้นเกิดที่บ้านทุ่งป้ออยู่ไม่ห่างจากเขื่อนอุบลรัตน์สักเท่าไรนัก แต่หลังจากที่แม่ผู้ให้กำเนิดเสียชีวิต พ่อของแกก็แต่งงานใหม่แล้วย้ายมาอยู่ที่บ้านคำแก่นคูณแห่งนี้นี้ตั้งแต่แกเพิ่งจำความได้

“ก็มีพี่น้องกัน 6 คนนะครับ แม่เลี้ยงก็ช่วยเลี้ยงดูพวกเรามาจนโต พอผมจบ ป.4 ก็มาช่วยพ่อกับแม่เลี้ยงทำนา ก็อยู่แบบนั้นมาเรื่อย จนได้เจอ

เขานี้แหละ” แยกหันหน้าไปทางยายเต็ม รอยยิ้มน้อยๆ ปรากฏที่มุมปาก

ด้านยายเต็มนั้น เป็นชาวอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ตอนที่ทั้งสองพบกันนั้น ยายเต็มกำลังตกพุ่มหม้าย เพิ่งแยกทางกับสามีได้ไม่นาน

“ตอนแต่งงานครั้งแรกยายก็เพิ่งจะ 18-19 นะคุณหมอ” ยายเต็มเล่าเรื่องของตนบ้าง “มีลูกกัน 1 คน ต่อมาก็แยกทางกัน ยายก็เลี้ยงลูกด้วยตัวเองอยู่พักหนึ่ง จนได้มาเยี่ยมพี่ชายที่บ้านนี้” แยกหันไปทางบ้านกึ่งตึกกึ่งไม้ที่ตั้งติดกับบ้านแก “ก็เจอกับตาจันเขาเข้า คบกันไปคบกันมาเลยแต่งงานทีนี้เลย”

สองตายายมีลูกด้วยกัน 3 คน เป็นชายทั้งหมด คนโตแต่งงานแล้ว และปลูกบ้านอยู่ในรั้วเดียวกัน คนรองนั้นแต่งงานและทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ ส่วนลูกชายคนเล็กกำลังเรียนอยู่ที่ชั้น ปวช. สำหรับลูกชายของยายเต็มกับสามีเท่านั้น ปัจจุบันแต่งงานและมีครอบครัวอยู่ที่จังหวัดร้อยเอ็ด

ครอบครัวของตาจันมีที่นาอยู่ 12 ไร่ ซึ่งใช้ทั้งทำนาและทำไร่อ้อย ช่วงว่างจากการทำนาทำไร่แกก็หันไปรับจ้างทั่วไปบ้าง คำขายบ้าง นอกจากขยันทำงานแล้ว ครอบครัวนี้ยังเป็นที่รักของหมู่ญาติและเพื่อนบ้านอีกด้วย โดยเฉพาะตาจัน ที่เพื่อนบ้านต่างพูดเสียงเดียวกันว่าเป็นคนมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่กินไม่เที่ยว แม้ขณะที่ยายเต็มประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์จนเป็นอัมพาตเมื่อ 10 ปีก่อนแกก็ยังคอยดูแลอยู่ตลอด

สำหรับเรื่องราวตรงนี้ ยายเต็มได้เป็นผู้ถ่ายทอดให้ฉันฟังว่า ช่วงก่อนที่จะเกิดอุบัติเหตุขึ้น แกมักจะไปขายอ้อยควั่นในตัวจังหวัดขอนแก่นอยู่บ่อยๆ

“ไปด้วยกันหลายคน ก็เพื่อน ๆ ญาติ ๆ กันทั้งนั้นแหละ นั่งรถปิกอัพของตาพรไปนะ” แกกล่าวถึงเพื่อนบ้านที่อยู่ห่างออกไปประมาณ 6-7 หลังคาเรือน “ที่ไปกันหลายคนเพราะมันได้กำไรดีมาก วันละ 4-5 ร้อยบาทนะ สมัย 10 ปีที่แล้วก็ถือว่าเยอะนะ เดือนๆ หนึ่งมีเงินเก็บตั้ง 7 พันบาท

เลยทีเดียวนะ”

ถึงตรงนี้อาจจะเสริมขึ้นว่า

“ปกติพวกเขาจะไปขายของกันตั้งแต่ตี 4 วันนั้นตาพรก็ขับรถมาจอดที่หน้าบ้าน คนที่จะไปขายอ้อยด้วยกัน 5-6 คนก็ขนพวกกระสอบป่านใส่อ้อยควั่นคนละ 2-3 กระสอบขึ้นรถ แต่ผมเห็นรถมันหนัก เล่นบรทุกกันซะจนหลังแอ่น หน้าเข็ด เลยทักขึ้น แต่ทุกคนเขาก็ว่าไม่เป็นไร ทุกวันก็ขนแบบนี้ ผมก็เลยไม่พูดอะไร”

ดวงตาของแกทอแวทหม่นหมองอยู่ชั่วขณะหนึ่งเมื่อต้องย้อนระลึกถึงเหตุการณ์ในวันนั้น

“พอเขาไปกันแล้ว ผมก็เข้านอนต่อ ประมาณครึ่งชั่วโมงได้มั้ง ก็มีเสียงเคาะประตูปังๆ และเสียงตะโกนเข้ามาว่ารถตาพรคว่ำ ยายเต็มสลับหรือตายยังไม่รู้ ไ้ผมจึงตกใจ ที่ง่วงๆ อยู่เลยตาสว่างเลย”

“ยายยังจำได้อยู่เลย” หญิงชราเอ่ยเสริม “ตาพรขับรถไปทางขอนแก่น ตรงสะพานบ้านน้ำเกลี้ยงนะ ตรงนั้นมันเป็นเนินลงไป อยู่ๆ รถก็พลิกคว่ำหลายตลบ ยายก็ไม่รู้สึกตัวเลย ที่แรกเขานึกว่ายายตายไปแล้ว บางคนไปเหยียบมันตมที่จะเอาไปขาย แล้วบอกว่ายายขี้แตก” เล่าถึงตอนนี้ทั้งแกและตาจันก็ต้องหัวเราะออกมา ก่อนที่แกจะเล่าต่อว่า

“พอเห็นยายนอนไม่ลุก พวกที่ไปด้วยก็เลยช่วยกันผลักรถปิกอัพที่ตะแคงอยู่ให้ตั้งเหมือนเดิม แล้วรีบพายายกลับบ้าน มาเรียกตาจัน แล้วช่วยกันพาส่งโรงพยาบาลน้ำพอง”

“เมื่อถึงโรงพยาบาลน้ำพอง แพทย์ก็ได้ใส่ท่อช่วยหายใจให้แกแล้วรีบส่งต่อไปยังโรงพยาบาลขอนแก่น เพราะอาการหนัก ยายเต็มต้องนอนโรงพยาบาลนานถึง 1 เดือน เพราะกระดูกทับเส้นประสาททำให้เดินไม่ได้ แพทย์แนะนำให้ลองรักษาด้วยวิธีผ่าตัด แต่แกไม่อยากผ่า จึงส่งตัวกลับมารักษาต่อ

ที่โรงพยาบาลน้ำพอง”

“ช่วงที่ยายเต็มอยู่ขอนแก่นนะ ลำบากมากเลยคุณหมอ” ตาจันรำพึงขึ้น “ผมต้องคอยเฝ้าตลอด ไปทำมาหากินก็ไม่ได้ เงินเก็บก็หมด แต่ข้าวต้องซื้อกิน ไหนจะลูกอีก ต้องให้พี่ชายเขาดูแลแทน ส่วนผมก็ต้องหาเงินมาใช้จ่ายในบ้าน แต่ขนาดลูกๆ มันให้เงินมาช่วยด้วยก็ยังไม่พอ เลยต้องแบ่งขายไปส่วนหนึ่ง” หลังจากระบายความรู้สึกอย่างยืดยาวชายชราก็นั่งเงียบไปสักพัก ยายเต็มจึงเสริมขึ้นว่า ที่นาที่ขายไปนั้นได้เงินมา 2 แสนบาท ซึ่งนอกจากจะนำมาเป็นค่าใช้จ่ายแล้ว ยังต้องแบ่งส่วนหนึ่งไว้ต่อเติมบ้านจากแต่ก่อนที่เป็นบ้านไม้ได้ถูสูง ให้กลายเป็นบ้าน 2 ชั้นด้วยการต่อเติมได้ถูที่พวกเรานั่งกันอยู่นี้เป็นบ้านชั้นล่าง เพราะสภาพร่างกายของยายเต็มไม่เอื้อให้ขึ้นบันไดสูงๆ ได้อีกแล้ว

“ชีวิตตอนนั้นมันเหมือนเข้าตาจนเลยหมอ” ตาจันเอ่ยขึ้นหลังจากนั่งนิ่งอยู่พักใหญ่ “ผมอยากให้ยายเต็มแหกตาย ใครแนะนำอะไรว่าดีผมก็ลองหมด ตอนอยู่โรงพยาบาลขอนแก่น มีญาติของคนไข้เตียงข้างๆ บอกว่ามีหมอน้ำมนต์¹ เก่งอยู่บ้านหนึ่งในชุมแพ ผมก็ไป นั่งรถแดงไปเลย ที่นั่นไม่มีรถต่อไปถึงบ้านนั้น ผมก็ต้องเดินเข้าทางลูกครึ่งไปประมาณ 2 กิโลเมตรได้ลำบากครับ แต่ตอนนั้นไม่คิดอะไร อยากเอาน้ำมนต์มาให้เมียกินอย่างเดียว” แกหันไปมองผู้เป็นภรรยา “แต่พอกินไปแล้วดันมีเลือดออกทางสายเยี่ยว ก็เลยต้องเลิก”

หลังจากออกจากโรงพยาบาลน้ำพองไปอีก 2-3 สัปดาห์ต่อมา ตาจันยังคงออกตระเวนไปทั่วเพื่อหาทั้งหมอละและยาที่ได้ยินมาว่าดี ควบคู่ไปกับการทำมาหากินเลี้ยงชีพจนแทบไม่มีเวลาทำกายภาพบำบัดให้ยายเต็ม

“ตอนนั้นใครว่าดีผมก็เหมาจรถไปหาหมด มีหมอบีบขวดคนหนึ่ง

¹ หมอน้ำมนต์ คือ ผู้ที่มีคาถาเป่า ทำน้ำมนต์ให้ผู้ป่วยดื่มหรืออาบ เพื่อให้หายป่วย

อยู่ที่กระนวน ผมก็เหมารถไปหา” แถหมายถึงอำเภอกระนวนในจังหวัดเดียวกัน “หรืออย่างหมอทรง² นั้นผมก็ไปมา แต่เขาบอกให้ไปทำพิธีแก้ ผมก็ไม่ทำ ไม่เชื่อ จริงๆ ผมก็ไม่ค่อยอยากไปหรอก แต่พี่น้องเขาชวนกันไป ดีที่ญาติพี่น้อง เขาก็ช่วยดูแลกันตลอด”

“หรืออย่างยาตั้ง³ ของพ่อใหญ่สิงห์ก็เหมือนกัน” ยายเต็มเอ่ยขึ้นอย่างท้อแท้ “ที่เขาว่ามีทั้งใบหนาด ใบเป่า ก็ลองมาหมดแล้ว แต่ก็อย่างที่เห็นแหละ ...เหมือนเดิม”

เมื่อการแสวงหาที่พึ่งจากการรักษาแผนโบราณอันเป็นส่วนหนึ่งของระบบสุขภาพของชุมชนไม่ได้ผลตามที่คาดหวัง ซ้ำยังหมดเปลืองค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ทั้งคู่จึงเริ่มยอมรับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ในที่สุด และหันมาจัดการกับปัญหาตามสภาพความเป็นจริง นั่นคือการดูแลเรื่องราวะแทรกซ้อนจากการเป็นอัมพาต โดยเฉพาะปัญหาสำคัญของผู้ป่วยเป็นโรคนี้ นั่นคือ ...แผลกดทับ

“ยายเริ่มมีแผลกดทับตั้งแต่ตอนไหนละตาจัน” ฉันทถามขึ้น

“ก็หลังออกจากโรงพยาบาลมาอยู่บ้านเป็นเดือนนะคุณหมอ ตอนแรกก็เป็นแผลที่ก้น ไปรักษาที่น้ำฟองก่อน พอกลับมาบ้าน ผมก็ทำแผลให้เอง” ตาจันนิ่งนึก “ตอนนั้นแผลมันลึกมาก ผมก็ไปซื้อพวกของใช้ทำแผลอย่างสำลี แล้วก็ ...ยาใส่แผล ไอ้ที่เป็นหลอดๆ นะ เดี่ยวผมหยิบให้ดู” พุดจบแกก็ลุกเดินเข้าไปในตัวบ้าน สักครู่ก็กลับมาพร้อมกับยาทาแผลยี่ห้อหนึ่งที่ถูกใช้จนหมดหลอด

² หมอทรง หรือหมอรำทรง หมายถึง คนที่เป็นร่างทรง นั่งทางใน แล้วบอกว่า ผู้ป่วยเจ็บป่วยจากผีทำ จะต้องแก้ด้วยการทำพิธีแก้พร้อมเครื่องเช่นสะเดาะเคราะห์

³ ยาตั้ง หมายถึง ลูกประคบที่มีสมุนไพรหลายชนิดห่อด้วยผ้าขาว ซึ่งชาวบ้านคำแก่นคุณในเรื่องจะเชื่อถือในสูตรยาของตาสิงห์ เพราะตาสิงห์มีครูและมีคาถาปลุกเสก ดังนั้นผู้ที่ไปขอยาดังตาสิงห์จะต้องไปบูชายาจึงจะได้ยามา

“ผมไปซื้อมาจากขอนแก่น” แก่คลั่งหลอดเล็ก ๆ ในมือ “ไปซื้อของทำแผลที่นั่นก็เยอะซะจนต้องขนเป็นลังกลับมา คนขายมันยังถามเลยว่าเอาไปขายหรือไง” แก่หัวเราะพลางเล่าต่อว่า “แต่ตอนนั้นแผลหายนะ ก็ไม่รู้ว่าหายได้ยังไง เครื่องไม้เครื่องมือก็ไม่มี เรียกได้ว่าทำกันตามมีตามเกิดเลยละ หมออนามัยก็ไม่เหมือนเดี๋ยวนี้นะ ตอนนั้นลำบากกันจริง ๆ เวลาเปลี่ยนสายเยียวแต่ละทีต้องเหมารถ 6 ล้อบ้านตรงข้ามนี้ไป กลางวันที่ 200 บาท ถ้าสายเยียวเกิดหลุดตอนกลางคืนก็หนักหน่อย เขาเรียก 400” แก่ส่ายหน้า “หมดไปเยอะ หามาได้เท่าไรก็ทุ่มให้ยายเขาหมด”

คำบอกเล่าของแกสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามที่จะดูแลผู้เป็นภรรยาให้ดีที่สุด นับว่าเคราะห์ดีที่ต่อมาได้มีสถานีนอนามัยหรือที่เรียกกันในปัจจุบันว่าศูนย์สุขภาพชุมชนมาตั้งอยู่ในหมู่บ้าน จึงได้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาช่วยเปลี่ยนสายปัสสาวะให้ยายเต็มถึงบ้าน ไม่ต้องเหมารถไปโรงพยาบาลอีก

“เมื่อตาต้องดูแลยายอย่างนี้ แล้วลูกเล็ก ๆ ทำยังไงจ๊ะ” ฉันทถามถึงการดำเนินชีวิตของแกต่อด้วยความสนใจ

“ก็ช่วยๆ กันไปแหละครับ คนที่เล็กมากก็ให้พี่ชายเขาช่วยดูแล ถือว่าเป็นบุญอยู่ที่ลูกๆ ผมไม่มีใครเกรงักคน นี้ก็ได้พึ่งสะใภ้คนโตให้ช่วยดูแลบ้านได้ ไอ้เนยลูกของมันก็ช่างพูดดี” แก่เอ่ยถึงลูกและหลานด้วยความภาคภูมิใจ ใบหน้าเริ่มประดับด้วยรอยยิ้ม

“ใช่ หมอ” ยายเต็มเห็นพ้อง “โชคดีที่ลูกชายดีทุกคน ก็เลยไม่เป็นภาระของตาจันมันนั้ก เพราะแค่ดูแลฉันทก็หนักพอแล้ว ไหนจะต้องทำอะไรเอนาอีก เพราะลูกๆ เขาไม่ได้ช่วยทำ แต่ไปหารับจ้างแล้วเอาเงินมาจ้างคนอื่นทำอีกที” แก่มองไปที่สามี “เวลาตาจันไปไร่ล่ะ บางทีฉันทก็ตามไปด้วยนะ นั่งรถอีแต่นไปนี่แหละ ไปนั่งดูเขา ช่วยอะไรเขาไม่ได้แต่ได้นั่งดูบ้างก็ยังดี”

ฉันนึกถึง “ปฏิทินชุมชน” ขึ้นมา จึงถามตาจันว่า

“แล้วช่วงนี้ดำเนินสำเร็จหรือยังละตา”

“เสร็จแล้วครับ” ชายชราตอบ ดูเหมือนจะประหลาดใจเล็กน้อยที่ฉันรู้ว่าช่วงนี้เป็นฤดูค่านา “ผมมีนาของตัวเองที่หนีจากการแบ่งขาย เป็นนาดอนนะครับ ผลผลิตก็ไม่ค่อยดีนัก แต่โชคดีเมื่อฝนตกมากๆ นาคนอื่นล้มหมด ของผมก็เลยขายได้ แต่ก็แค่พอกินพอใช้เท่านั้น”

นอกจากทำนาแล้ว ทุกวันนี้ตาจันยังเช่าที่เพื่อทำไร่อ้อยจากเจ้าของที่ที่ขอนแก่นอีกปีละ 3,000 บาท และยามใดที่ว่างจากการทำนาทำไร่ แกก็จะทำงานเล็กๆ น้อยๆ ที่บ้าน เช่นรับซ่อมรถไถบ้าง จักสานเล็กๆ น้อยๆ บ้าง พอได้เป็นค่ากับข้าว และจะได้อยู่บ้านดูแลยายเต็มด้วย

“ถ้าผมไม่อยู่ก็คงลำบาก เพราะไม่มีใครคอยทำแผลและดูแลยายเขา” ตาจันกล่าว “ลูกๆ เขาก็ต้องไปทำงานและเรียนหนังสือกันหมด ส่วนลูกสะใภ้ผมก็ไม่เคยใช้ให้เขาทำหรอก”

ฉันสัมผัสได้ถึงความห่วงใยที่มีอยู่อย่างเต็มเปี่ยมในน้ำเสียงนั้น ก่อนที่จะหันไปกล่าวกับยายเต็มว่า

“น่าชื่นใจนะคะ ที่มีสามีดีอย่างนี้ คอยดูแลมาตลอด 10 ปี ไม่เคยหนีไปไหน เป็นคนอื่นไม่หนีไปมีภรรยาใหม่แล้วรี”

ตาจันถอนหายใจ

“ก็เคยคิดเหมือนกันนะครับ” แกหัวเราะผินๆ “แต่นึกถึงลูกเมียแล้วก็สงสาร ถ้าผมหนีไปแล้วใครจะดูแลลูก ไหนจะยายเต็มอีก ใครจะดูแลเขา คิดได้อย่างนี้ก็เลยไม่ไปไหน ดูๆ กันไปดีกว่า”

พลางใช้สายตาที่เปี่ยมไปด้วยความรักมองไปยังภรรยาคู่ทุกข์คู่ยาก คู่แบบนี้ฉันคิดว่าคงหาได้ไม่ใช่ง่ายนัก...

ในช่วงที่ยังคงมีนักศึกษาเข้ามาฝึกงานที่ศูนย์สุขภาพอยู่ การล้างแผลให้ยายเต็มวันละ 2 รอบนั้นดูจะไม่ใช่งานที่หนักหนาอะไรนัก แต่หากนักศึกษาเหล่านี้ฝึกงานเสร็จแล้วละ ...ฉันจะทำอย่างไรดี... เพราะลำพังตัวเองก็ต้องการเวลามาล้างแผลให้แก่ช้านานนี้ไม่ได้แน่ ดังนั้น ฉันจึงตัดสินใจหาวิธีอำนวยความสะดวกเพื่อให้ตาจันสามารถช่วยเหลือยายเต็มได้อย่างดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยจะเตรียมน้ำยาล้างแผลไว้ และบอกให้ตาจันต้มขวดสำหรับใส่น้ำต้มสุกไว้ใช้ทำแผล และให้เปลี่ยนน้ำต้มสุกทุก 2 วัน พร้อมทั้งสอนวิธีทำแผลอย่างถูกต้องให้แก่ตาจัน ไม่เพียงแต่เท่านั้น ฉันยังสอนยายเต็มและลูกสะใภ้ให้หัดทำผ้ายัดแผล (Gauze draine) และไม้พันสำลีกันเองอีกด้วย เมื่อทำเสร็จก็ให้นำมาฝากไว้ที่ศูนย์สุขภาพเพื่อจะได้นำไปนั่งค่าเชื้อ และถ้าอุปกรณ์ไหนขาดแคลนก็ให้มาเบิกได้ตลอดเวลา

สำหรับเรื่องสายสวนปัสสาวะนั้น เนื่องจากฉันต้องเข้าประชุมที่โรงพยาบาลน้ำพองทุกวันพุธอยู่แล้ว จึงช่วยแก่ในการเบิกอุปกรณ์ในการสวนปัสสาวะ ไม่ว่าจะเป็นสายสวน ถุงปัสสาวะ น้ำกลั่น เจลหล่อลื่น เป็นต้น มาให้เสร็จสรรพ เพราะถ้าหากให้ตาจันไปเอง นอกจากแก่จะต้องเหมารถไปแล้ว ยังต้องเสียเวลาอีกครั้งก่อนวันในการเบิกสิ่งเหล่านี้อีก ขณะที่ฉันใช้เวลาเพียงไม่นานนัก

เรื่องนี้ถึงกับทำให้ตาจันพร่ำขอบคุณฉันเป็นการใหญ่เพราะแก่ไม่ต้องเสียทั้งเงินและเวลาอีก

เรื่องราวของตาจันและยายเต็มยังไม่จบสิ้น หลังจากนั้น ยายเต็มก็มีเหตุให้ต้องแวะเวียนเข้าออกโรงพยาบาลอีกหลายครั้ง บางครั้งถึงขั้นจวนเจียนที่จะต้องผ่าตัด แต่ทุกครั้งตาจันก็เข้ามาดูแลและทำให้เรื่องที่น่าจะหนักหนากลับกลายเป็นเบาได้อย่างไม่น่าเชื่อ

...ตั้งแต่วันหนึ่ง ตาจันได้เดินมาบอกเจ้าหน้าที่ของศูนย์สุขภาพว่า ขณะที่ทำแผลให้ยายเต็มอยู่นั้น สำลีจากไม้พันสำลีได้หลุดเข้าไปในแผล

และไม่สามารถเอาออกได้ ขอให้เจ้าหน้าที่ไปช่วยเอาออกให้ แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ไปที่บ้าน ก็ไม่สามารถนำสำลีออกมาจากแผลได้ จึงเขียนใบส่งตัวไปยังโรงพยาบาลน้ำพอง

วันต่อมาฉันได้แวะไปถามข่าวคราวกับยายเฒ่าที่บ้าน ซึ่งแกก็เล่าให้ฟังอย่างตื่นเต็นว่าทางโรงพยาบาลน้ำพองแจ้งว่าอาจจะต้องผ่าตัดเอาสำลีออก และได้เขียนใบส่งตัวไปยังโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่นแล้ว

“แต่ฉันขอทางโรงพยาบาลเขากลับบ้านมาก่อน บอกว่าจะมาเตรียมตัวแล้วค่อยไปโรงพยาบาลศูนย์ที่หลัง”

แกเล่าต่อว่า ด้วยความที่ไม่อยากผ่าตัด เมื่อกลับมาถึงบ้านแกจึงขอให้ตาจันช่วยเอาสำลีในแผลออกตาจันก็พยายามช่วยอย่างสุดความสามารถ โดยลองใช้ทางอีกด้านของไม้พันสำลีหย่เข้าไปในรูแผลแล้วหมุน ๆ ดูปรากฏว่าสำลีติดปลายไม้ออกมา จึงไม่ต้องไปโรงพยาบาลอีก

“ไอ้โฮ! เยี่ยมเลยตาจัน หมอยังคิดไม่ถึงวิธีนี้เลย เก่งจริงๆ” ฉันพูดด้วยความชื่นชมอย่างจริงใจ

นั่นเป็นความสามารถอย่างหนึ่งของชาวบ้าน ที่สามารถช่วยดูแลผู้ที่มีปัญหาในครอบครัวของตนเองได้ด้วยวิธีที่แม้แต่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขก็ยังคงคาดไม่ถึง

หรืออย่างเมื่อ 3-4 เดือนที่แล้ว ตาจันได้มาตามให้ไปช่วยเปลี่ยนสายสวนปัสสาวะให้ยายเฒ่าอีกครั้ง พร้อมทั้งขอให้เจ้าหน้าที่ไปช่วยดูอาการของยายเฒ่าหน่อยเพราะว่าขาซ้ายของแกบวมแดงไปจนถึงต้นขา

เมื่อฉันลองตรวจดูก็พบว่า เป็นอาการบวมแดง บางจุดมีหนอง ส่วนที่บริเวณหลังเท้าใกล้ข้อเท้ามีสีดำๆ คล้ายเนื้อตาย คาดว่าน่าจะเป็นผิวหนังอักเสบ (Cellulitis) จึงเขียนใบส่งตัวไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลน้ำพอง และจากโรงพยาบาลน้ำพองก็ส่งต่อไปที่โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น 4 - 5 วัน

ซึ่งแพทย์คาดว่าคงจะต้องเข้ารับการผ่าตัด

แต่หลังจากนั้น ฉันก็ทราบข่าวจากเพื่อนบ้านของยายเฒ่าว่าแกได้กลับมาที่บ้านโดยไม่ยอมผ่าตัด จึงรีบชุดไปเยี่ยมเยียนในช่วงบ่ายวันนั้น ขาของยายเฒ่ายังคงบวมแดงตั้งแต่หน้าแข้งมาถึงเข่า และยังมีรอยดำที่หลังเท้าซ้ายจนถึงข้อเท้า

ตาจันเล่าให้ฟังว่าในตอนแรกแพทย์ที่โรงพยาบาลน้ำพองจะส่งยายเฒ่าไปผ่าตัดที่ขอนแก่น แต่ระหว่างนั้น ญาติคนไข้ของเตียงข้างๆ ได้เล่าให้ฟังว่า หลังจากผ่าตัดแล้ว ยังอาจจะต้องนอนโรงพยาบาลอยู่อีกเดือนหรือ 2 เดือน ทำให้พวกแกทั้งคู่อุปสรรคความคิด

“ยิ่งยายเฒ่าเดินไม่ได้แบบนี้ก็ยิ่งลำบากขึ้นไปอีก ไฉมเองจะเที่ยวไปเที่ยวมาอยู่เป็นเดือนๆ ก็ไม่ได้ โหนจะเรื่องค่าใช้จ่ายอีก” แกส่ายศีรษะ “ไอ้ลูกชายที่อยู่กรุงเทพฯ มันก็โทรมาบอกผมว่าไม่ต้องให้แม่ผ่าตัดหรอก ก็เลยบอกหมอใหญ่ไปว่าไม่ผ่าแล้ว ขอกลับมารักษาต่อที่บ้านดีกว่า เขาก็เลยให้กลับมาที่นี่แหละ”

“อ้าว! แล้วหมอเขาให้ยามากินบ้างมั้ยละยาย” ฉันหันไปถามหญิงชรา แต่ตาจันจึงตอบแทนว่า

“ไม่เห็นให้ยาอะไรมาเลย แต่ยายเขาก็กินแก้อักเสบที่หมอให้มาตั้งแต่คราวก่อนอยู่นะ” พูดจบแกก็ลุกเดินเข้าไปในตัวบ้านพลาจหีบซองยามาให้ดู พบว่าเป็นยาอะม็อกซิซิลลิน (Amoxicillin 250 mg) ที่ต้องทาน 2 เม็ด หลังอาหาร ฉันจึงส่ายมือไปว่า “ถ้าอย่างนั้นก็กินตัวนี้ไปก็แล้วกัน ถ้ายาหมดอาการไม่ดีขึ้น ก็ไปรับยาจากอนามัยมากินต่อกี้อีกแล้วกัน” หลังจากนั้นพูดคุยกันต่อสักพัก จึงลากลับ

ผ่านไปอีก 2 สัปดาห์ ฉันได้กลับไปเยี่ยมเยียนอีกครั้ง ปรากฏว่าขาซ้ายและแผลกดทับที่ก้นของแกหายเป็นปกติทั้ง แม้ว่าจะมีแผลกดทับขึ้นใหม่

ที่บริเวณตาตุ่มขาซ้ายด้านนอก แต่ก็ก็เป็นแค่รอยถลอกแดงๆ เท่านั้น

...ถ้าแก่เลือกที่จะผ่าตัดปะผิวหนังตามที่แพทย์แนะนำในตอนนั้นล่ะก็ บางทีกระทั่งตอนนี้แผลของแกอาจจะยังไม่หายเลยก็เป็นได้

มนุษย์เกือบทุกคนต่างก็วาดฝันไว้ว่าตนเองจะมีชีวิตคู่ที่สวยงาม ต่างฝ่ายต่างดูแลซึ่งกันและกันด้วยความรักและความอาทร ทว่า ในความเป็นจริงแล้ว ไม่ใช่ทุกคู่ที่จะเป็นได้ดังที่วาดฝันเอาไว้ โดยเฉพาะหากมีคนใดคนหนึ่งล้มเจ็บจนถึงขั้นพิการ

แต่ในกรณีของตาจั้นนั้น กลับสามารถทำหน้าที่ตรงนี้ได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งการดูแลภรรยาที่เป็นอัมพาต และการทำหน้าที่ของทั้งพ่อและแม่ต่อลูก ๆ อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง และนับเป็นครั้งแรกในชีวิตการทำงานของจั้นที่ได้พบกับ “คู่ทุกข์ คู่ยาก” ที่ไม่ทิ้งกันแบบนี้

พลังแห่งความรักข้างยิ่งใหญ่เสียเหลือเกิน...

เรื่องราวแห่งความงดงามของมนุษย์แบบนี้ฉันจะได้มีโอกาสสัมผัสอีกหรือเปล่าหนอ

ดั่งดังกภาพ

วิลาวัลย์ ตรีโพธิ์
ศูนย์สุขภาพชุมชนมะค่า
จังหวัดนครราชสีมา

ดวง อาทิตย์เดินทางเข้าใกล้ขอบฟ้าด้านตะวันตกขึ้นทุกที ตอนนี้เลยเวลาเลิกงานมาได้พักใหญ่แล้ว แสงแดดที่เคยส่องลอดหน้าต่างห้องทำงานเข้ามาในช่วงกลางวันจนทำให้ต้องปิดมู่ลี่นั้นค่อยๆ ถดหายไปในห้องที่เคยเต็มไปด้วยเจ้าหน้าที่มาตั้งแต่เข้าบัดนี้เหลือฉันเพียงคนเดียวที่ยังจัดการกับงานที่ค้างค้าง

หลังจากงานเสร็จสิ้นและกำลังจะกลับบ้านนั้นเอง เสียงดนตรีสำหรับการเต้นแอโรบิกก็ดังขึ้นจากลานกว้างแห่งหนึ่งที่ไม่ไกลจากสถานีอนามัยนัก

เมื่อได้ยินเสียงนี้ที่ไร ใจฉันก็นึกถึงหญิงวัยกลางคนที่ชื่อ “ป้าสินทาน” ทุกครั้งไป

พร้อมหวนคิดถึงเรื่องราวที่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ที่ฉันบังเอิญได้ประสบพบมาเรื่องหนึ่ง

ป้าสินทาน หรือที่ฉันมักจะเรียกสั้นๆ ว่า “ป้าทาน” นี้ เป็นแม่ค้าที่คอยขายของทำบุญ ตั้งแต่ นก ปลา เต่า สำหรับปล่อยลงน้ำ จนถึงดอกไม้ธูปเทียนและชุดถวายสังฆทานให้แก่คนที่มาทำบุญที่วัดหนองจอกอยู่เสมอ

แถมเป็นหญิงกลางคนร่างอ้วนใหญ่ น้ำหนักเก้าสิบกว่ากิโลกรัม เดินขา
กะเผลกตลอดเวลา อันเป็นผลมาจากอุบัติเหตุทางรถยนต์เมื่อหลายปีก่อนที่
ทำให้ขาข้างหนึ่งของแกหักและต้องใส่เหล็กตามเอาไว้ ส่งผลให้ขาทั้งสอง
ข้างไม่เท่ากันมาจนถึงทุกวันนี้

ฉันรู้จักกับแกครั้งแรกตั้งแต่ปี 2543 ตอนนั้นแกมักจะมาตรวจโรค
ปวดหัวเข่า ปลายเท้า และสันเท้าเฉื่อยเดือนละ 2-3 ครั้งอยู่เสมอ แต่
เหตุการณ์ที่ทำให้แกกับฉันเริ่มสนิทกันมากขึ้นนั้น เห็นจะเริ่มจากช่วงค่ำวัน
หนึ่ง ที่เสียงของแกกล่าวอย่างร้อนรนจากปลายสายโทรศัพท์อีกฟากว่า
“หลวงลุง” เกิดอาการหอบกำเริบ หายใจไม่ออก อยากให้ฉันช่วยไปดูอาการ
ให้หน่อย

“เดี๋ยวป่าไปรับหมอนะ ตอนนี้อาการหลวงลุงดูแย่มาก หมอช่วย
ด้วยนะ”

“หลวงลุง” ที่แกกล่าวถึงนั่นคือพระครูไพศาลสมณกิจแห่งวัด
หนองจอก เมืองนครราชสีมา ซึ่งเป็นหนึ่งในสาม “เกจิ” ชื่อดังของจังหวัด
ชาวบ้านแถบนี้มักจะเรียกท่านว่า “หลวงลุงดี” ตามชื่อเดิมของท่าน

หลวงลุงดีมีศักดิ์เป็นลุงแท้ๆ ของป่าทาน และคอยเป็นที่พึ่งของแก
ตั้งแต่วัยเด็กทั้งเรื่องการตำมาหากินไปจนถึงด้านจิตใจอยู่ตลอด เนื่องจาก
พ่อแม่ของป่าทานเลิกรักกันตั้งแต่แกยังเด็ก แม่จึงส่งแกและน้องชายไป
อาศัยอยู่กับตา ชีวิตของแกจึงค่อนข้างว่าเหว คนที่แกรู้สึกสนิทสนมคุ้นเคย
เห็นจะมีแค่ตาซึ่งตอนนี้ชรามากแล้วกับหลวงลุงดีที่บวชเป็นพระตั้งแต่ก่อน
แกจะเกิดและคอยช่วยเหลือแกอยู่ตลอดเวลาเท่านั้น

หลังจากให้ยาและคอยดูอาการจนกระทั่งจังหวะการหายใจของ
พระสงฆ์เริ่มเป็นปกติ ฉันจึงขอตัวลากลับบ้านโดยมีป่าทานขับรถ
จักรยานยนต์มาส่งพร้อมกล่าวขอบคุณมาตลอดทาง

นับจากวันนั้น ฉันยังต้องเข้าไปดูแลอาการของหลวงลุงดีอีกหลายครั้ง
โดยป่าทานจะขับรถจักรยานยนต์มารับฉันที่สถานีอนามัยในช่วงเช้า กลางวัน
เย็น เพื่อไปพ่นยาให้ท่านจนเช้าของฉันแทบตลอดเพราะต้องคลานเข้าไปหา
หลวงลุงซึ่งนั่งหรือนอนหอบอยู่ที่กุฏิอยู่เป็นประจำ หากครั้งไหนที่เกินความ
สามารถ ฉันก็จะประสานงานให้รถของโรงพยาบาลมาราบ หรือไม่กี่
โทรศัพท์ปรึกษากับแพทย์ประจำตัวของหลวงลุงโดยตรง บางครั้งแพทย์ก็จะ
มาดูอาการให้ที่วัดพร้อมแนะนำวิธีดูแลและรักษาให้กับฉันและป่าทาน

หลายครั้งที่ป่าทานต้องนั่งร้องไห้ต่อหน้าฉันด้วยความเป็นห่วง
หลวงลุง เพราะท่านพักผ่อนน้อย กิจนิมนต์มาก อาการหอบก็ถี่ขึ้นเรื่อยๆ จน
ลูกศิษย์ได้พยายามแก้ไขโดยร่วมกันสร้างกุฏิให้อยู่ห่างออกไปพร้อมกำหนด
เวลาเข้าพบญาติโยมให้แน่นอน นอกเหนือจากเวลานั้นท่านก็จะปิดกุญแจไว้
โดยมีเพียงป่าทานและลูกศิษย์อีก 3 คนเท่านั้นที่มีกุญแจเพื่อไขเข้าไป
ดูแลท่าน ทำให้ท่านได้มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น

ป่าทานอาศัยอยู่ตัวคนเดียวที่บ้านเล็กๆ ข้างวัด แต่ดูเหมือนว่าชาว
บ้านที่อยู่ในละแวกเดียวกันจะไม่ค่อยชอบแก่เท่าไรนัก เพราะนอกจากนิสัย
ที่ไม่ฟังใครและมักจะโต้เถียงคนอื่นอยู่เสมอแล้ว ชาวบ้านยังมองว่าแกเป็น
คนหยิ่งอีกด้วย

“คงจะถือตัวว่าเป็นหลานหลวงลุง ก็เลยไม่เห็นใครในสายตา”
ชาวบ้านหลายคนเคยบอกกับฉันด้วยคำพูดทำนองนี้

แต่สำหรับฉันแล้ว ป่าทานเป็นหญิงกลางคนที่สุภาพและให้ความ
เป็นกันเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะเวลาที่ฉันไปช่วยดูแลอาการหอบหืดของหลวง
ลุง แกก็จะช่วยจัดหาน้ำท่ามาคอยดูแลและพ่ำกล่าวขอบคุณฉันเป็นอย่างดี
ทุกครั้ง นอกจากนี้ แกยังเป็นคนที่คอยตักเตือนหลวงลุงดีเกี่ยวกับพฤติกรรม
เสี่ยงต่อการกำเริบของโรคอยู่เสมออีกด้วย

“ป่าก็ต้องคอยเดือนหลวงลุงอยู่ตลอดแหละ ว่าให้ท่านพักผ่อนบ้าง และให้ฉันอาหารมากๆ ไม่งั้นบางวันท่านฉันทิดเดียว แต่ทำงานตั้งเยอะ ป่าเป็นห่วง”

หลายครั้งหลวงลุงดีทำตามคำขอของแก แต่เพราะความรำคาญมากกว่าจะเห็นความสำคัญจริงๆ

“เอ็งมันพูดมาก ข้าก็เลยทำๆ ไปซะ ตัดรำคาญ อีบ้าใหญ่” ท่านกล่าวกับป่าทานพร้อมหัวเราะอย่างไม่ถือสา ป่าทานเองก็ยิ้มแบบเงินๆ

ด้วยความที่ป่าทานมักจะมารับฉันไปที่วัดอยู่เสมอ ทำให้พวกเราเริ่มคุ้นเคยกันมากขึ้น แกเคยเล่าให้ฉันฟังว่า ตอนเด็กๆ แกเป็นคนหัวดี พี่ๆ น้องๆ เรียนสู้ไม่ได้ แต่เพราะความดีจึงลาออกจากโรงเรียนเมื่อจบชั้น ป.7 แล้วไปช่วยตาเลี้ยงควายที่บ้านทุ่งสัมฤทธิ์ อ.พิมาย และที่นั่นเอง ที่แกได้พบรักครั้งแรกกับเด็กหนุ่มแถบนั้นคนหนึ่ง อันนำไปสู่การแต่งงานและใช้ชีวิตคู่อยู่ด้วยกัน แต่หลังจากอยู่กินกันได้ 5-6 ปี สามีก็นอกใจไปหาหญิงอื่น ป่าทานจึงตัดใจจากเขา

“โชคดีที่ไม่มีลูกด้วยกัน ไม่งั้นเป็นกรรมของเด็กมันอีก” แกรำพึง “แต่ชาตินี้ฉันคงรักใคร่ไม่ได้อีกแล้วละหมอ หมอเข้าใจไหม้ย มันเป็นรักแรกทีลื้มไม่ลง” แกกล่าวด้วยรอยยิ้มที่ระดับบนสีหน้าที่เศร้าหมองเมื่อนึกถึงความหลัง

ด้วยความที่อยู่ตัวคนเดียว แกจึงใช้ชีวิตอย่างตามใจตนโดยไม่ต้องกังวลกับใคร สิ่งหนึ่งที่แกทำงานติดเป็นนิสัยคือ การกินเปิดอย่างหรือไปอย่างมือละตัว แม้จะมีคนเคยตักเตือนอยู่บ้าง แต่นอกจากแกจะไม่ฟังแล้ว ยังย้อนกลับอย่างไม่แยะแสบว่า

“มีเงินก็ซื้อกิน ดีกว่าอดอยาก”

ด้วยเหตุนี้เอง รูปร่างที่ท่วมอยู่แล้วของแกจึงอ้วนใหญ่อยู่เรื่อยๆ ช่วง

ที่ฉันกับแกพบกันครั้งแรกเมื่อปี 2543 นั้น แกหนักถึงเก้าสิบกว่ากิโลกรัม ในตอนนั้นฉันเองก็ใช้ความพยายามทุกรูปแบบเพื่อโน้มน้าวให้แกเข้าใจถึงสิ่งที่ตัวเผชิญอยู่ พร้อมทั้งเสนอวิธีแก้ไขด้วยการลดน้ำหนัก แต่แกยังคงเถียงกลับ...แม้จะด้วยท่าทีเกรงใจนิดๆ แต่ก็ยังคงเต็มไปด้วยความมั่นใจว่า

“ทำไม่ได้หรอกหมอ หิวแยะ ...ใครจะไปทำได้”

แม้แกจะตั้งป้อมปฏิเสธ แต่ฉันและเพื่อนร่วมงานต่างก็ยังไม่ยอมละความพยายาม เมื่อป่าทานมารับบริการที่สถานีอนามัย พวกเราก็จะพูดชักชวนให้แกเริ่มต้นลดน้ำหนักอยู่ทุกครั้งไป

“มันดีต่อสุขภาพนะป่า”

“ถ้าป่ายังอ้วนอยู่แบบนี้ขาของป่าจะไม่ไหวเอานา”

“ลองดูก่อนก็ได้นะป่า ถ้าไม่ไหวยังงี้ก็ค่อยว่ากัน”

แต่ผลของมันก็กลับเกิดในทางตรงกันข้าม เพราะแทนที่จะทำให้แกอยากลดน้ำหนัก กลับทำให้เกิดคิดว่าพวกเรารู้สึกรำคาญ จนวันหนึ่งแกถึงกับเสนอว่าต่อไปนี้จะซื้อยากินเอง ไม่มาที่อนามัยให้พวกเรารำคาญอีก

ฉันรีบอธิบายทันทีว่าที่พวกเราคอยพูดย้ำเตือนแกอยู่ตลอดนั้นไม่ได้เป็นเพราะความรำคาญหรือไม่อยากให้แกมาใช้บริการ แต่ทุกคนอยากให้แกหายป่วยโดยเด็ดขาดมากกว่าจะประทั่งด้วยยาไปเรื่อยๆ อย่างทุกวันนี้

แม้ป่าทานจะนั่งเฉยๆ แต่ฉันก็เดาว่าแกคงแอบเถียงอะไรบางอย่างอยู่ในใจเหมือนเคย

ในที่สุด จากความพยายามอันไม่ลดละของพวกเรา บวกกับที่หลวงลุงดีคอยตักเตือนในเรื่องสุขภาพอยู่เสมอ ได้ทำให้สิ่งที่ไม่นึกว่าจะเกิดก็เกิดขึ้นได้

วันหนึ่ง ขณะที่ฉันพ่นยาให้หลวงลุงดีเสร็จสิ้น ป่าทานซึ่งนั่งอยู่ใกล้ๆ

ก็สะกิดเรียก พร้อมกล่าวด้วยน้ำเสียงที่จริงจังว่า

“หมอ ฉันว่าจะลดน้ำหนักนะ ต้องทำยังไงบ้าง”

ฉันแทบไม่เชื่อหูตัวเอง แต่ก็ส่งยิ้มให้กับแกพร้อมถามว่า

“ตกลงป่าพร้อมแล้วใช่ไหมคะ”

หญิงกลางคนผวกสีระชะอย่างมั่นใจ

“มีงน่าจะทำซะตั้งนานแล้ว” เสียงของหลวงลุงดีซึ่งอาการทุเลาลงแล้วแทรกขึ้นด้วยรอยยิ้มขณะที่มองหลานสาว

เมื่อเห็นท่าทางอันมุ่งมั่นของแก ฉันก็เริ่มแนะนำขั้นตอนการลดน้ำหนักให้อย่างจริงจัง โดยขอให้แกเริ่มต้นด้วยการลดอาหารประเภทเนื้อหมู โดยเฉพาะส่วนที่ติดมัน สำหรับเปิดและไถ่จากที่เคยกินมือละตัวก็ให้ลดเป็นรวมกันประมาณ 2 ซ้อนโต๊ะต่อมื้อ เมื่อฟังถึงตรงนี้ป่าทานเริ่มออกสีหน้าลังเลเหมือนจะไม่เชื่อว่าตัวเองจะทำได้ ฉันจึงรีบให้ความมั่นใจทันที

“ป่าต้องเริ่มทำก่อน ค่อยรู้ว่าจะได้หรือไม่ได้ หนูเชื่อว่าถ้าป่าเอาจริง ป่าต้องทำได้แน่ ทั้งหมดก็อยู่ที่ใจของป่าเท่านั้นแหละ”

แกสบตาฉัน พร้อมพูดอย่างเด็ดเดี่ยวว่า

“ไม่ต้องห่วงหมอ คนอย่างป่าทานนะ พูดคำไหนคำนั้น ถ้าบอกจะลองก็ต้องลอง ยังไงหมอก็ช่วยแนะนำด้วยแล้วกัน”

ช่วงที่แกลดน้ำหนัก ฉันก็คอยช่วยดูแลอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งให้คำแนะนำเพิ่มเติมอีกวันละเล็กน้อย ถึงแม้แกจะแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นอย่างจริงจัง แต่บางเวลาก็ยังมีบ่นกระปอดกระแปดบ้าง เพราะคิดถึงของอร่อยที่เคยกินอย่างจุใจในแต่ละมื้อ

“ทำตามหมอพูดมันก็ดีหรอกนะ แต่มันหิวนะ ของที่เคยกินก็ไม่ได้กิน แล้วพอป่ากินพวกผักอย่างที่หมอว่า เร็วแรงมันก็หายไปหมด”

“หนูก็ไม่ได้ห้ามป่ากินของที่ชอบทุกอย่างเสียหน่อย เพียงแต่ขอให้กินอย่างมีสติ กินพอให้หายอยาก หนูว่าป่าทำได้แน่ค่ะ” ฉันพยายามให้กำลังใจแกอีกครั้ง แกจึงค่อยยิ้มออกมาได้ พร้อมรับปากว่าจะอดทนต่อไป

“ขอบคุณหมอมานะ ที่ไม่รำคาญป่า แล้วยังห่วงป่าอีก”

ป่าทานค่อยๆ เปลี่ยนนิสัยการกินทีละน้อย โดยเริ่มควบคุมปริมาณอาหารที่กินในแต่ละมื้อได้ นอกจากนี้ยังหันมากินข้าวกล้องแทนข้าวสวยอีกด้วย ฉันพบว่าแกเป็นคนใจเด็ดคนหนึ่งที่สามารถตัดขาดจากเนื้อสัตว์อันโปรดปรานไปเป็นปลาและผักแทน โดยเมนูอาหารประจำวันในช่วงนี้มีมักจะเป็นข้าวกล้อง ปลาหนึ่ง และน้ำผักปั่นซึ่งแกต่อรองขอกินแทนผักสดๆ โดยอ้างว่าฟันของแกมีสภาพไม่ค่อยดี เคี้ยวผักสดไม่ค่อยไหว

เมื่อผ่านเรื่อง “อาหาร” ซึ่งเป็นด่านแรกไปได้ ฉันก็เปิดแนวรุกต่อไปด้วยการเข้าสู่ด่านที่สองอันเป็นด่านที่ต้องทำความเข้าใจกับการลดอาหาร นั่นคือ “การออกกำลังกาย”

และเพียงเริ่มต้น แกก็มีปัญหาที่ดำนนี้ตามที่คาด

“ไม่ชอบลุกอย่าง วิ่งก็ปวดขา เดินมากๆ ก็ไม่ได้”

แต่เมื่อฉันคะยั้นคะยอมากเข้า แกจึงเป็นฝ่ายเสนอความคิดขึ้นว่า

“ถ้าอย่างนั้น ขอเป็นขี่จักรยานแล้วกันนะ แบบหมอนะ ป่าว่าป่าพอทำได้”

ฉันเห็นด้วยทันที

หลังจากวันนั้น ป่าทานหายหน้าไประยะหนึ่ง ก่อนที่จะส่งเสียงร่ำเริงมาทางโทรศัพท์ในอีกเกือบเดือนต่อมา

“หมอ ออกกำลังกายด้วยจักรยานแล้วดีมากเลย นี่หลังจากตั้งของขายตอนเช้าแล้ว ป่าก็ออกไปขี่ทุกวันเลยละ รู้สึกกระปรี้กระเปร่าขึ้นเยอะ”

ฉันรับฟังด้วยรอยยิ้ม และยิ่งยิ้มกว้างขึ้นอีกเมื่อได้ยินประโยคถัดไป

“หมอ... ป้าอยากลองไปเดินแอโรบิกที่โรงเรียนอย่างที่เราไปเดินกัน ตอนเย็นๆ บ้าง หมอไปด้วยกันนะ”

อันที่จริง ก่อนหน้านั้นฉันเองก็เคยชวนแก็ไปที่นั่นอยู่หลายครั้ง แต่แก็ไม่เคยแสดงความสนใจ ได้แต่บ่นเบี่ยงว่าแก็ไม่สามารถฟังเพลงดังๆ แบบนี้ได้เพราะจะเวียนศีรษะ แม้แต่ที่บ้านของแก็ทุกวันนี้ก็ยังไม่มีการทบทวนหรือวิทย์แม้แต่เครื่องเดียว

แล้วครั้งนี้แก็เป็นฝ่ายชวนเสียเอง มีหรือที่ฉันจะปฏิเสธ

“ได้ค่ะ ถ้าอย่างนั้นเย็นนี้เราไปเจอกันที่ลานแอโรบิกนะคะ”

“เห็นหมอไปแล้วหุ่นดีขึ้น น้ำหนักหมอลด ฉันเลยอยากลองดูบ้าง” แก็กล่าวด้วยน้ำเสียงดีใจ

หลังจากนั้น ป้าทานก็กลายเป็นสมาชิกประจำของกลุ่มแอโรบิก ฉันเองก็มักไปร่วมเดินกับแก็หลังเลิกงานเสมอ แต่ก็ไม่บ่อยเท่าแก็ที่กลายเป็นขาประจำผู้ไปทุกวันโดยมิขาด

“จริงๆ ป้าก็เดินไม่ถูกหรอก แต่ป้าอยากมีสุขภาพดี ขอให้ได้ออกแรงก็พอแล้ว”

คำพูดของป้าทานแสดงให้เห็นว่าความคิดและวิถีสุขภาพของแก็ได้เปลี่ยนไปแล้วจริงๆ และฉันยังจำคำพูดนี้ไปให้กำลังใจผู้ที่เริ่มต้นในการเดินแอโรบิกอยู่เสมออีกด้วย

หลังจากป้าทานเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการกินในปี 2545 น้ำหนักของแก็ค่อยๆ ลดลงตั้งแต่เดือนแรกจาก 93 กิโลกรัมเหลือ 91 กิโลกรัม และเมื่อแก็เริ่มต้นออกกำลังกายด้วย น้ำหนักก็ค่อยๆ ลดจนเหลือ 87 กิโลกรัม ในอีก 5 เดือนต่อมา จนปัจจุบันน้ำหนักของแก็อยู่ที่ราว 74 กิโลกรัม ไม่

เคยขึ้นสูงไปกว่านี้

การกินอาหารถูกหลักและออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอไม่เพียงแต่บรรเทาโรคอ้วนของแก็เท่านั้น แต่ยังทำให้อาการขาและอาการปวดขาอันเป็นผลข้างเคียงจากความอ้วนลดลงด้วย เดิมนั้นนานๆ ครั้งแก็จึงจะมาหาฉันที่สถานีอนามัยสักที ไม่ได้ป่วยออกๆ แอดๆ เหมือนก่อนแล้ว

“ถ้าไม่ไปเพราะหมอคอยจ้ำจี้จ้ำไชป้า ป้าคงไม่มีวันนี้แน่” ครั้งหนึ่งแก็เคยกล่าวพร้อมกับกอดฉันแน่น

ฉันกอดแก็ตอบด้วยรอยยิ้มเช่นกัน

กระทั่งวันหนึ่ง ความเศร้าเสียใจได้มาเยือนป้าทาน รวมถึงคนโคราชและญาติโยมจากที่อื่นซึ่งเคยมานมัสการหลวงลุงดีโดยทั่วกัน เนื่องเพราะท่านได้ถึงแก่ภรรยากับด้วยความชรา ฉันยังจำใบหน้าของป้าทานที่เหมือนถูกฉาบอยู่ด้วยความเศร้าหมองตลอดช่วงเวลานั้นได้ บางครั้งก็ยิ่งเห็นแก็แอบไปร้องไห้อยู่คนเดียว

เหตุการณ์ครั้งนั้นน่าจะมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการดำเนินชีวิตของป้าทานอยู่บ้างเช่นกัน จากคนที่ไม่เคยสนใจใคร และนานๆ ครั้งจึงจะเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนสักทีหนึ่ง แก็เริ่มให้ความสำคัญกับกิจกรรมชุมชนมากขึ้น โดยเริ่มจากการเข้าสมัครเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และต่อมาได้กลายเป็นกำลังสำคัญที่คอยช่วยเหลืองานชุมชนอื่นๆ อีกด้วย

อาจเป็นไปได้ว่า การสูญเสียหลวงลุงดีทำให้ป้าทานขาดที่พึ่งทางใจ และมีเวลาว่างในแต่ละวันมากกว่าเดิม จึงจำเป็นต้องสร้างสัมพันธ์กับคนอื่นเพื่อไม่ให้ชีวิตแต่ละวันเรียบเหวากินไป

วันหนึ่ง แก็เปรยขึ้นกับฉันว่า

“หมอ ฉันอยากให้คุณคนในหมู่บ้านได้เห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย

กายเหมือนฉันบ้างนะ จะทำยังไงดี”

“นั่นสิป้า จะทำยังไงดี หนูว่าเราลองไปหาคนมาช่วยกันคิดดีมั้ย”
ฉันตั้งคำถามกลับในเชิงเสนอแนะ

ราว 2-3 วันต่อมา ป้าทานรีบวิ่งมาบอกกับฉันด้วยสีหน้ายินดีว่า แยกไปปรึกษากับประธาน อสม. ผู้ใหญ่บ้าน และ อบต. มาแล้ว ว่าต้องการจะให้หมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านแห่งการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งทุกฝ่ายต่างก็เห็นดีตาม แยก จึงช่วยกันระดมทั้งความคิด กำลังทรัพย์ กำลังวัสดุ และแรงงาน เพื่อให้โครงการที่วาดไว้ได้กลายเป็นความจริง

หลังจากนั้น “ลานออกกำลังกายสาธารณะ” ที่ชาวบ้านโดนได้ใช้กันเป็นประจำในทุกวันนี้ก็ได้ถือกำเนิดเป็นรูปเป็นร่างขึ้น โดยมีหลายฝ่ายเข้ามาร่วมสนับสนุนในด้านต่างๆ ผู้มีฐานะของหมู่บ้านยังช่วยบริจาคเครื่องเสียงที่จะใช้ในการเต้นแอโรบิกตอนเย็น นอกจากนี้ ป้าทานยังรับอาสาช่วยนำเต้นให้ฟรีโดยไม่คิดค่าแรง แยกยังเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการจัดหาเด็ก ๆ ที่พอจะมีแววด้านการเต้นให้ไปเต้นที่ลานในตัวตำบลจนคล่อง แล้วกลับมาสอนให้กัน เพื่อให้น้อง ๆ เหล่านั้นช่วยกันนำเต้นสลับกับแยกและหม่อมอนามัย

อาจนับได้ว่าป้าทานเป็นตัวจักรสำคัญในการทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาทั้งสิ้น โดยตัวฉันคอยสนับสนุนในบางเรื่องเท่านั้น เช่น ด้านวิชาการ และด้านกำลังใจยามแก่ท้อแท้

เสียงของชาวบ้านที่พูดถึงตัวแยกก็ค่อยๆ เปลี่ยนไป

“เมื่อก่อนแยกไม่ใช่คนที่จะมาช่วยงานใครอย่างนี้นะหมอ ...คนพูดกันทั้งนั้นแหละ ว่าหลานหลวงพ่อนะหยิ่ง ...ไม่ค่อยมีใครอยากไปยุ่งด้วยหรอก แต่ตอนนี้กลับเป็นคนใจกว้าง มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น”

“จริงๆ แล้วแยกก็เป็นคนดีเหมือนกันนะ”

“เมื่อก่อนฉันเคยชวนแยกมาช่วยงานโน้นงานนี้ ทำยังไงก็ไม่ยอม แต่

ตอนนี้เนะ ขอให้บอกเถอะ ป้าทานแกช่วยหมดทุกอย่าง”

หากวิญญูณของหลวงลุงดีจะมีญาณวิเศษล่วงรู้ได้ ท่านคงภูมิใจที่เห็นหลานสาวซึ่งท่านเคยเห็นกันมาตั้งแต่ยังเด็กเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีเช่นนี้ จากคนที่ไม่สูงส่งกับใครจนชาวบ้านมองว่า “หยิ่ง” กลายเป็นคนที่ชาวบ้านชื่นชมและนิยมยกย่อง ผู้คนต่างเข้ามาพูดคุยกับแยกเพราะความเป็นตัวแถมเอง ไม่ใช่เพราะแยกเป็นหลานเกจิชื่อดังเหมือนเมื่อก่อน

เสียงเพลงแอโรบิกยังคงดังก้องเมื่อฉันเดินทางมาถึง “ลานออกกำลังกายสาธารณะ” แห่งนั้น บนเวทีซึ่งยกพื้นสูง มีร่างท้วมของหญิงวัยกลางคนเดินนำอยู่ ขยับแขนขาไปมาอย่างคล่องตัว เมื่อเลียบมาเห็นฉัน แยกก็ส่งยิ้มให้พร้อมมก๊กมือเรียกทั้งที่ยังเต้นอยู่

ฉันส่ายศีรษะด้วยรอยยิ้ม วันนี้ฉันเหนื่อยเกินกว่าที่จะเต้น แต่ยังคงมองร่างที่เต้นนำบนเวทีด้วยความภาคภูมิใจ ภูมิใจที่ได้มีโอกาสเห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีของคนๆ หนึ่ง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่แม้จะก่อตัวขึ้นช้าๆ และเงียบเชียบ ทว่าปรากฏผลในทางบวกอย่างชัดเจน

แต่สิ่งที่ทำให้ฉันภูมิใจที่สุด ก็คือการรับรู้ที่ตัวเองก็ได้มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ด้วย มันทำให้ฉันตระหนักถึงบทบาทของพวกเรา ...หม่อมอนามัย... ว่าเป็นเชื้อที่สำคัญอย่างยิ่งในการเปลี่ยนแปลงระบบสุขภาพชุมชนให้ไปสู่หนทางที่ดีขึ้น

5

ชมรมคนรักเสียงเพลง

พริ้งฯ สกุลนิยมไพโร
โรงพยาบาลทักษิณ
จังหวัดจันทบุรี

“โปรด อย่าถามว่าฉันเป็นใคร เมื่อในอดีต ...และโปรดอย่าถาม ว่าอดีต ฉันเคยรักใคร...”

เสียงกังวานที่แผ่วทุ้มลอยอย่างอ้อยสร้อยมาพร้อมกับสายลมยามค่ำ นุชวางมือจากงานที่ทำอยู่ ฟังจากเสียงดนตรีแล้ว น่าจะมาจากเครื่องคาราโอเกะมากกว่าที่จะเป็นการเล่นดนตรีกันจริงๆ และจากประเภทของเพลงที่ร้อง ทำให้เธอเดาว่าน่าจะเป็นงานเลี้ยงของบ้านใดบ้านหนึ่งมากกว่าที่จะเป็นการร้องกันในวงเหล้าธรรมดาของชาวบ้านแถบนี้

แต่เสียงนี้ดังมาหลายคืนแล้ว ไม่น่าจะมีบ้านไหนแถบนี้ที่มีงานเลี้ยงยาวนานขนาดนี้ หรือหากจะมีจริงๆ เธอก็น่าจะระแคะระคายบ้าง

“เสียงดีเหมือนกันนะ บ้านใครมีงานเทร้อ หลายคืนแล้วนี่” เอก สามีของเธอทักขึ้นขณะที่ตัวเขาเดินออกมาจากหลังบ้าน

“เอ... นุชก็ไม่รู้เหมือนกัน” เธอมองไปยังทิศทางที่เสียงนั้นดังขึ้น “ไว้พรุ่งนี้จะลองไปถามเจ๊แมวดู แกกว้างขวาง น่าจะรู้ว่าเป็นบ้านใคร”

เจ๊แมวที่นุชพูดถึงนี้ คือหญิงวัยกลางคนร่างสันทัดผู้เป็นคนที่ไม่สนุกสนานและใบหน้าประดับด้วยรอยยิ้มอยู่เสมอ เมื่อสมัยยังสาว ๆ แกมี

ความสวยระดับนางงามประจำหมู่บ้าน หนุ่ม ๆ ทั้งบ้านนี้และบ้านอื่นต่างมาติดพันกันจนหัวบันไดแทบไม่แห้ง รวมถึง ดาบตรีโตน ตำรวจหนุ่มที่อยู่บ้านใกล้เรือนเคียงด้วย และดาบตรีโตนนี้เอง ที่ได้กลายมาเป็นสามีที่ยังร่วมทุกข์ร่วมสุขกันจนถึงทุกวันนี้ โดยหลังจากแต่งงานได้ไม่นาน ดาบตรีโตนก็ลาออกจากการเป็นตำรวจและช่วยภรรยาทำสวนผลไม้อย่างขยันขันแข็ง

เช้าวันรุ่งขึ้น ก่อนที่จะไปทำงานที่โรงพยาบาลท่าใหม่ นุชได้เดินไปที่บ้านเจ๊แมวซึ่งอยู่ใกล้เคียงกันโดยใช้เส้นทางประจำคือลัดเลาะไปทางสวนผลไม้หลังบ้าน ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนเล็กๆ ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ บ้างก็ปลูกทุเรียน มังคุด เงาะ หรือพริกไทย โดยบ้านแต่ละหลังจะปลูกห่างๆ กระจัดกระจายอยู่ในสวน ทำให้แทบจะมองไม่เห็นกัน

เส้นทางที่นุชเดินผ่านเต็มไปด้วยต้นแก้วมังกรที่เจ๊แมวและดาบตรีโตนปลูกไว้ขาย ลำต้นของมันคล้ายๆ กับบอระเพ็ด ไม่มีใบ จำได้ว่ายามที่มันใกล้จะออกลูกนั้นมองดูคล้ายลูกกระเบิดสีแดงแขวนอยู่เต็มต้นไม่ไปหมดเมื่อพุดงแก้วมังกร บ้านไม้ชั้นเดียว 3 คูหาที่ปรากฏขึ้นแก่สายตา เจ๊แมวกำลังตากพริกไทยอยู่ที่ลานหลังบ้านพอดี

“เจ๊แมว ! ดูหมาให้ด้วย” นุชตะโกนทักพร้อมกวาดสายตาไปโดยรอบ กิตติศัพท์เรื่องความดุของสุนัขบ้านเจ๊แมวเป็นที่ทราบกันดีในย่านนี้

“อ้าว ! หมอนุช ...ไปไปมาไปเนี่ย มาแต่เช้า” หญิงกลางคนทักตอบอันที่จริงนุชไม่ได้เป็น “หมอ” ในความหมายของแพทย์หญิงหรอก เธอเป็นเพียงแค่ว่าพยาบาลเท่านั้น แต่ชาวบ้านแถบนี้เรียกเธอและพยาบาลคนอื่นรวมถึงเจ้าหน้าที่อนามัยว่า “หมอ” เกือบทั้งสิ้น

เมื่อเห็นนุชยังคงมองไปรอบๆ อย่างระแวง เจ๊แมวก็นึกหวั่นใจพร้อมกล่าวต่อว่า “ไม่ต้องกลัวหมาหรอก ล่ามไว้หน้าบ้านตั้งแต่เช้าแล้ว ว่าแต่หมอมีอะไรอะไรเทร้อ”

“ก็เมื่อคืนนะสิ” นุชนั่งลงบนม้านั่งยาวที่ลานหลังบ้านด้วยความคุ้นเคย “ได้ยินเสียงร้องเพลงดังแว่วมาที่บ้านนะ ดังมาหลายคืนแล้ว ก็เลยสงสัยว่าบ้านไหนเขาตั้งวงดนตรีกันหรือไง เจี๊พอู้หรือเปล่า”

“อ้อ” หญิงกลางคนวางมือจากงาน พลางเดินมานั่งข้างฉัน “พวกฉันเองแหละ เมื่อคืนไปร้องเพลงกันที่บ้านเจี๊จิง ...เอ... เสียงเพลงดังไปถึงบ้านหมอนุชเลยเธอ เสียงดังมากมัย” แถถามด้วยเกรงว่าจะไปรบกวนผู้อื่น

“โ้ยย ไม่ได้รบกวนอะไรหรอก” นุชรีบปฏิเสธ “ที่ถามก็เพราะสงสัยแค่นั้นแหละ ...ว่าแต่... ร้องงานอะไรกันเธอเจี๊”

“ไม่ใช่งานอะไรหรอกหมอ เป็นแค่การรวมกลุ่มของคนรุ่นเราๆแหละ” แถหมายถึงชายหญิงวัย 45 ขึ้นไป “ก็มีเจี๊รุ่ง ทิดอ้น เจี๊อิ่ง ทิดสุรชัย เจี๊มาลี ทิดนวย แล้วก็ฉันนี่แหละจะ เสร็จงานในสวนก็มาร้องเพลงเล่นกันตั้งแต่ 1 ทุ่มจนถึง 5 ทุ่มเท่านั้นแหละ”

แถยังเล่าต่ออีกว่า เริ่มแรกนั้น กลุ่มนี้ได้ร้องเพลงกันที่บ้านป่ากิง ประธานกลุ่มแม่บ้านไอทอปในอำเภอ เพราะแกมีเครื่องเสียงคาราโอเกะที่ทันสมัยกว่าบ้านอื่นๆ ต่อมา สมาชิกคนอื่นก็เริ่มซื้อเครื่องเล่นคาราโอเกะกันแทบทุกบ้าน แม้แต่เจี๊แมวเองก็เพิ่งซื้อเมื่อไม่นานมานี้เช่นกัน เพื่อเอาไว้ซ้อมร้องเพลงที่บ้าน

“เวลาไปรวมกลุ่มกับเขาจะได้ร้องอย่างไม่มีใคร” แถให้เหตุผลพร้อมเล่าให้ฟังว่า ดาบตรีโชน สามีของแกนั้น แรกๆ ก็แค่คอยขับรถไปส่ง ต่อมาเมื่อหลายครั้งเข้าก็เริ่มครีมีใจ จึงเปลี่ยนจากการเป็นสารพัดไปร่วมเป็นนักร้องด้วยโดยปริยาย

“เมื่อก่อนร้องกันแค่ที่บ้านเจี๊จิง ตอนนี่เลยผลัดกันร้องไปทุกบ้าน ว่างๆ หมอก็มาร้องด้วยกันสิ สนุกดีนะ หายเหนื่อย คลายเครียดด้วย” แถเอ่ยชวน

“ก็น่าสนใจนะคะ แต่ช่วงนี้ไม่ค่อยมีเวลาเลย ตอนเย็นต้องส่งลูกไปเรียนพิเศษแล้วรอรับกลับ ที่สำคัญ ถ้าหมอร้องเพลงที่โรงงแตกทุกที” นุชตอบพร้อมกับบอม่ยมเมื่อนึกถึงเสียงร้องเพลงของตัวเอง

“กลุ่มร้องเพลงเป็นยังไงบ้างจ๊ะ เจี๊แมว” นุชถามขึ้นเมื่อมีโอกาสพบกับเจี๊แมวในวันหนึ่งของอีกสามเดือนต่อมา

“ตอนนี้คึกคักมากเลยหมอ มีสมาชิกเพียบ เกือบ 30 คนนะ เราตั้งชื่อกลุ่มกันว่า “ชมรมคนรักเสียงเพลง” ก็มีพี่โชนเขาเป็นประธาน ทิดสุรชัยเป็นรองประธาน แล้วเจี๊อิ่ง เมียแกเป็นประชาสัมพันธ์” แถแจจแจงรายละเอียดของชมรมด้วยรอยยิ้ม

“แล้วเจี๊เอาเงินจากไหนมาเป็นค่าใช้จ่ายล่ะ ของบที่โชนเธอ” นุชเอ่ยขึ้นด้วยความสงสัย

“โ้ยย ...ไม่ได้ขอขบจากที่โชนเธอ” แถโบกมือปฏิเสธ “ก็เก็บจากคนที่มานะแหละ คนละ 20 บาทต่อครั้ง แล้วก็เอาเงินนี้ให้เจ้าของบ้านที่เป็นเจ้าภาพเขาจัดการ เป็นค่าอาหาร ผลไม้ และเครื่องดื่มไว้กินกันตอนร้องเพลง”

“อ้าว ! เก็บแค่คนละ 20 บาทจะเอาไปทำอะไรได้ แค่เหล้า โซดา น้ำแข็ง ก็หมดแล้ว” คิ้วของนุชขมวดเข้าหากัน เพราะที่ผ่านมา เมื่อมีการรวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมใดก็ตาม มักจะมีหน่วยงานของราชการเป็นเจ้าภาพช่วยออกค่าใช้จ่ายให้ และหลายกลุ่มก็มักจะนำเงินที่เหลือไปตั้งวงเหล้ากินกันทุกครั้ง

...วงนี่คงไม่พ้นเรื่องนี้... นุชคิดในใจ แต่แล้วทัศนคติของเธอก็ต้องเปลี่ยนโดยพลัน เมื่อเจี๊แมวกล่าวตอบความสงสัยของเธอว่า

“โธ ! หมอนุชยังไม่รู้อะไร ชมรมนี้เขารักสุขภาพ มีสโลแกน เหล้าไม่ยุ่ง มุ่งร้องเพลงอย่างเดียว ด้วยนะ”

“ไอ้โฮ ! ดีมากเลย” หมอนุชอุทานขึ้น “หามานานแล้ว กลุ่มที่เป็นตัวอย่างของการสร้างสุขภาพที่ดีแบบนี้”

เจ๊แมวหัวเราะเสียงดังด้วยความภาคภูมิใจ ขณะที่นึกคิดในใจว่าเรื่องดี ๆ แบบนี้เธอควรจะมีส่วนช่วยในการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ผลงานของกลุ่มให้ชุมชนอื่น ๆ ได้รับรู้บ้างเสียแล้ว

ดวงอาทิตย์เริ่มส่องแสงลอดผ่านทิวไม้กระทบกับพื้นหญ้าฉ่ำกทอเป็นประกายเขียวขจี หมอกบาง ๆ ที่ปกคลุมผืนดินไว้ทำให้อากาศในเช้าวันหยุดนี้เย็นสบายและเปี่ยมไปด้วยความสดชื่น

ขณะที่ข้าว ลูกสาวคนเล็กของนุชกำลังนั่งเล่นตุ๊กตาอยู่ที่ลานหน้าบ้านนั้น สายตาน้อย ๆ ก็ต้องเบิกกว้างเมื่อเห็นภาพที่เกิดขึ้นบนถนนตรงหน้า เสียงแหลมสูงตะโกนเรียกแม่ทันที

“แม่ แม่”

นุชรีบเดินออกมา และเธอก็ได้เห็นสิ่งเดียวกับที่บุตรสาวเห็น คือภาพของคนนับสิบกำลังขี่จักรยานผ่านถนนหน้าบ้านเธอ

“เขามีกานอะไรกันเธอแม่” เด็กน้อยถามเธอด้วยน้ำเสียงตื่นเต้น นุชส่ายศีรษะ ได้แต่เดาในใจจากเส้นทางว่าจักรยานทั้งหมดคงไปชุมนุมอยู่ที่ลานวัด จึงหันไปบอกกับข้าวว่า

“นั่นสิ แม่ก็ไม่รู้เหมือนกัน ฉันเดียวข้าวลองขี่จักรยานตามเขาไปสิ ไปหาข้าวมาให้แม่หน่อยนะ” พุดยังไม่ทันขาดคำ เด็กหญิงตัวน้อยพร้อมจักรยานของตนก็หายเข้าไปในกลุ่มคนทันที

ขาน้อย ๆ ของข้าวค่อย ๆ ปั่นจักรยานตามฝูงชนอย่างช้า ๆ จนกระทั่งถึงวัดหนองบัวที่เธอและแม่เคยมาทำบุญเป็นประจำ ที่นั่นเธอเห็นจักรยานนับร้อยคันของผู้คนหลากหลายวัยจอดอยู่เต็มลานวัด ส่วนใหญ่จะติดธงชาติหรือธงมหाराชา เด็กน้อยเหลียวซ้ายแลขวา เมื่อเห็นหน้าลูกคน

หนึ่งที่อยู่มุมบ้านเดียวกัน ก็รีบพาจักรยานเข้าไปหาทันที

“ลูขม นี่เขามาทำอะไรกันคะ”

ขณะที่นุชกำลังทำกับข้าวอยู่นั้น ข้าวก็ได้ขี่จักรยานกลับมาจอดที่หน้าบ้าน พร้อมวิ่งเข้ามาอย่างกระตือรือร้นว่า

“แม่ ! หนูรู้แล้ว เขาไปขี่จักรยานเฉลิมพระเกียรติวันพ่อกันที่วัดหนองบัว มีคนเอาจักรยานติดธงชาติไปขี่เป็นร้อยคันเลย เด็กตัวเล็กกว่าหนูก็มี” เธอวิ่งเข้ามาถอดขานุช พร้อมพูดด้วยเสียงออดอ้อนว่า “แม่... หนูไปขี่จักรยานกับเขาได้หรือเปล่า”

“ได้สิลูก” นุชละลายจากเดามามองลูกสาว “ชวนพ่อกับพี่ปุ่นไปด้วยนะ แล้วรีบมากินข้าวอาบน้ำ ไม่งั้นไปไม่ทันเขาละ”

เมื่อเด็กน้อยได้ยินแม่บอกเช่นนั้นก็รีบไปปลุกพี่ปุ่นและพ่อออกจากที่นอนทันที หลังจากอาบน้ำและกินข้าวเสร็จ เอกกับปุ่นก็นำรถกระบะที่บรรทุกน้ำและน้ำแข็งไปร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านที่วัด ขณะที่นุชและข้าวขี่จักรยานของตนตามไป

ลานหน้าวัดที่เคยกว้างใหญ่ดูแคบลงฉับใจเมื่อต้องรองรับจักรยานเกือบ 300 คันของทั้งชุมชนหนองบัว ชุมชนสองพี่น้อง และชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง บ้างก็มาเป็นครอบครัว พ่อ แม่ ลูก เด็กบางคนนั่งซ้อนท้ายจักรยานพ่อหรือแม่พร้อมถือธงโบกไปมา ผู้คนในลานมีทุกเพศทุกวัย ไม่เว้นแม้แต่ผู้สูงอายุหรือผู้ป่วย

“พี่เอกดูป่าคนนั่นสิ แกเป็นคนไข้ที่โรงพยาบาลของนุชเองและขนาดเป็นมะเร็งปากมดลูกยังมาร่วมขี่จักรยานเลยนะ” นุชชี้ให้สามีดูหญิงวัยกลางคนซึ่งขี่จักรยานคันเหลืองอย่างทะมัดทะแมง

“โง่ หมอนุช นึกว่าจะไม่มาซะแล้ว” เสียงของเจ๊แมวดังขึ้นพร้อมร่างอันลั่นทักที่เข็นจักรยานเข้ามา

“ก็เพิ่งรู้เนี่ยแหละจ๊ะ พอดีเมื่อเข้าไปให้ข่าวเขาขึ้นมาดู”

“พวกเราอยู่กันตรงนั้นเนาะ” เจ๊แมวซึ่งมีมือออกไปยังกลุ่มคนที่อยู่ไม่ห่างจากนุชเท่าไรนัก สมาชิกของชมรมคนรักเสียงเพลงต่างพร้อมหน้ากันอยู่ที่นั่น โดยดาบตรีโตน ประธานชมรมเป็นผู้นำขบวน มีทิดสุรัชย์ทำหน้าที่ชี้จักรยานพร้อมถือธงชาติไทยอันใหญ่เคียงข้างไปด้วย ขณะที่เจ๊อึ้งและสมาชิกคนอื่นก็นำรถยนต์บรรทุกน้ำมาแจกผู้เข้าร่วมกิจกรรมกันเป็นระยะๆ

ระหว่างนี้ นุชได้มีโอกาสพูดคุยกับดาบตรีโตน และทำให้ทราบจากเขาว่า ที่แท้ทิดอึ้งแห่งชมรม “คนรักเสียงเพลง” ได้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการริเริ่มกิจกรรมครั้งนี้

“เมื่อวันพระที่แล้วนะครับ หลังทำบุญกันเสร็จ ชาวบ้านก็ประชุมกันว่าปีนี้จะทำอะไรให้ในหลวงกันดี ก็พอดีทิดอึ้งเขาเสนอขึ้นมาว่าน่าจะมีการขี่จักรยานเฉลิมพระเกียรติกัน คนอื่นๆ ก็เห็นดีตาม ก็เลยเริ่มวางแผนกันจนเป็นวันนี้แหละครับ” ดาบตรีโตนเล่าด้วยความภาคภูมิใจขณะมองไปยังคลื่นจักรยานที่ไหลบ่าท่วมลานวัดแห่งนี้

เส้นทางขี่จักรยานเฉลิมพระเกียรติเริ่มต้นที่วัดหนองบัว ไปตามถนนเทศบาลสาย 4 ผ่านชุมชนหลายแห่ง ก่อนที่จะไปสิ้นสุดหน้าที่ทำการพิพิธภัณฑสถานน้ำอันเป็นโครงการพระราชดำริที่อ่าวคุ้งกระเบน รวมระยะทางไปกลับประมาณ 35 กิโลเมตร ท่ามกลางสายลมยามเช้าที่พัดอ่อนๆ และอากาศเย็นสบาย โดยมีทิดแอ๊ด สมาชิกอีกคนหนึ่งของชมรมคนรักเสียงเพลงเป็นผู้กำกับเส้นทางและคอยกำหนดให้หยุดพักเป็นช่วงๆ เพื่อรอกอยเพื่อนร่วมทางที่มาช้า

ตลอดเส้นทางอันยาวไกลนั้น เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งความสนิทสนมคุ้นเคยกัน โดยเฉพาะชาวหมู่บ้านหนองบัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของชมรมคนรักเสียงเพลงได้ช่วยกันทำงานคนละไม้คนละมืออย่างน่าประทับใจ มีทั้งการหยอกล้อ การแซวด้วยความคุ้นเคย ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นอก

เห็นใจด้วยการไต่ถามว่า “ไหวไหม?” กันตลอดทาง ทิดอึ้งและชาวบ้านอีกหลายคนขับรถปิกอัพคอยตามประกบหน้าและหลังกลุ่มจักรยาน นอกจากเพื่อความปลอดภัยแล้ว ยังคอยเก็บจักรยานพร้อมทั้งคนขี่ที่สังขารไม่ไหว เช่นป่ากิ้ง ที่เริ่มย่างเข้าสู่วัยชรา บางคนพอขึ้นรถกระบะสักพักก็หายเหนื่อยลงมาขี่ต่ออีก รถปิกอัพบางคนก็ทำหน้าที่บริการน้ำ

เมื่อถึงจุดหมายที่อ่าวคุ้งกระเบน ก็ได้มีการทัศนศึกษาเพื่อชื่นชมธรรมชาติอันงดงามของป่าชายเลน ไม่ว่าจะเป็นพืชอย่างต้นแสมหรือโกงกาง รวมทั้งสัตว์แปลกๆ อย่างปูก้ามดาบ แม้ชาวบ้านหลายคนที่มาจะคุ้นเคยกับท้องทะเลและป่าชายเลนเป็นอย่างดี แต่ก็ยังอดรู้สึกสนุกสนานไม่ได้ จนเวลาประมาณบ่าย 2 โมง ทิดอึ้งจึงเป่านกหวีดรวมพล และขี่จักรยานกลับตามเส้นทางเดิม

นุชขี่จักรยานตามคนอื่นๆ ด้วยความสนุกสนาน มีลูกสาวคนเล็กซ้อนท้าย ส่วนจักรยานของเด็กน้อยนั้น อยู่บนรถกระบะของพ่อตั้งแต่ขามาเรียบร้อยแล้ว เด็กหญิงยังคงคุยถึงเรื่องปลาตีนและปูก้ามดาบอย่างร่าเริง นุชเองก็พลอยยิ้มกับความขำคุยของลูกสาว

เมื่อมองไปยังทิวจักรยานยาวเหยียดและกิจกรรมทั้งหมดที่ผ่านมาในวันนี้แล้ว เธอยังแทบไม่เชื่อว่างานนี้เกิดขึ้นด้วยความร่วมมือจากชาวบ้าน โดยไม่ได้พึ่งพาหน่วยงานราชการใดๆ เลย แม้กระทั่งอาหารกลางวันยังเตรียมกันมาเอง

รู้สึกภูมิใจแทนชมรมคนรักเสียงเพลงที่เป็นแกนนำในการจัดงานครั้งนี้เสียจริง

หลังจากวันนั้น ชมรมคนรักเสียงเพลงก็เริ่มมีบทบาทต่อกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีลอยกระทงหรืองานกีฬาพื้นบ้าน ส่วนกิจกรรมรวมตัวกันร้องเพลงก็ยังคงปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอเฉลี่ยสัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง นอกจากนี้ทางชมรมฯ ยังได้จัดการประกวดร้อง

เพลงในงานประจำปีของวัดและนำรายได้จากการขายพวงมาลัยมาเป็นทุนในการสร้างสุขาธารณะที่บริเวณสระน้ำของหมู่บ้านอีกด้วย

ส่วนกิจกรรมที่จักรยานเฉลิมพระเกียรติที่ชมรมฯ ได้ริเริ่มไว้ ก็ได้กลายมาเป็นประเพณีหนึ่งที่ชาวบ้านร่วมกันดำเนินการมาตลอดในปีต่อๆ มา โดยช่วงเช้าจะมีการทำบุญที่วัด หลังจากนั้นชาวบ้านจะกลับไปเปลี่ยนเสื้อผ้าเพื่อมาร่วมขี้อักรยานเฉลิมพระเกียรติ โดยมีกติกากว่าผู้เข้าร่วมจะสวมเสื้อสีเหลืองหรือสีขาวในวันที่ 5 ธันวาคม และเสื้อสีฟ้าในวันที่ 12 ธันวาคม หลังจากปีแรก ทางแกนนำของผู้จัดกิจกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของชมรมคนรักเสียงเพลงได้ร่วมประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่นโรงพยาบาลที่นำรถปฐมพยาบาลมาให้บริการและให้ความรู้เรื่องการบริหารร่างกายอย่างง่าย ๆ ก่อนที่จะเริ่มขี้อักรยาน หรือตำรวจจราจรที่ช่วยอำนวยความสะดวกในเส้นทางที่ใช้เดินทาง

ทว่าการจัดงานในปีที่ 5 นั้น กลับไม่ราบรื่นเหมือนดังเช่นครั้งก่อน ๆ เนื่องจากกิจกรรมครั้งนี้ตรงกับช่วงเทศกาลหาเสียงของนักการเมืองท้องถิ่นในชุมชนพอดี จึงส่งผลให้สถานการณ์ต่างๆ เริ่มตึงเครียดขึ้นอย่างไม่เคยเป็น ชาวบ้านบางคนก็นับสนุนนักการเมืองกลุ่มเดิมที่เคยเกื้อหนุนกันมา ขณะที่บางคนก็เริ่มหันไปให้ความสนใจกับนักการเมืองกลุ่มใหม่ ทำให้มีการแบ่งแยกออกเป็นหลายฝ่าย คนที่เคยอยู่กลุ่มเดียวกัน เคยพร้อมใจกันทำกิจกรรมในหมู่บ้านก็เริ่มมีความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยความสามัคคีเริ่มถูกสั่นคลอนพร้อมกับความกินแหนงแคลงใจเริ่มเข้ามาแทนที่

นุชเฝ้ามองสถานการณ์นี้ด้วยความเป็นห่วง ใจนี้ถึงชมรมคนรักเสียงเพลง สัปดาห์นี้เธอไม่ได้ยินเสียงเพลงจากพวกเขาเลย พวกเขาจะแตกแยกกันเหมือนชาวบ้านส่วนใหญ่หรือเปล่าล่ะ? หรือกำลังคิดหาวิธีแก้ไขกันอยู่?

เธอมองท้องฟ้ายามค่ำพร้อมถอนหายใจ พຼ່งนี้ลองไปถามเจ๊แมวดูดีกว่า

นุชไม่รู้หรือกว่า ในเวลาเดียวกัน สมาชิกชมรมคนรักเสียงเพลงก็กำลังหารือกันถึงเหตุการณ์ดังกล่าวที่บ้านของเจ๊แมวนี่เอง

“ช่วงนี้ในหมู่บ้านมันยังงั้นก็รู้เนอะ” ทิดสุรชัยเอ่ยขึ้นเพื่อเป็นการเริ่มปรึกษาถึงปัญหา

“มันพูดยากนะ” ดาบตรีโตนกล่าวด้วยสีหน้าที่ไม่ค่อยดีนัก “วันนั้นสุรชัยไม่ได้เข้าประชุมเรื่องการจัดงานแรลลี่ของปีนี้ เกียกกันนานมากเลยกว่าจะได้ข้อสรุป”

เจ๊แมวซึ่งนั่งอยู่ใกล้ๆ เสริมขึ้นว่า

“ปีนี้กลุ่มการเมืองทั้งเก่าและใหม่ต่างก็เสนองบประมาณช่วยเหลือกิจกรรมด้วย”

“เอ... มีคนช่วยเหลือก็ดีนะสิ แล้วมันมีปัญหาอย่างไรล่ะ” ทิดสุรชัยสงสัย

“ไอ้ช่วยเหลือเนะ มันก็ดีหรอก แต่เขามีเงื่อนไขด้วยนี่สิ” แก่หยุดคิดอยู่ช่วงหนึ่ง “ตอนนี้มันมีกลุ่มนึงนะ ที่จะเสนออาหารฟรี เสื้อฟรี แต่ต้องคอยให้ท่านนายกฯ มาทำพิธีเปิดงาน”

ทิดสุรชัยพยักหน้า ขณะที่เจ๊ตี๋ถามขึ้นด้วยน้ำเสียงห้วนๆ ว่า

“แล้วจะมาเปิดที่โมงก็ยามกันล่ะ”

“ก็เห็นเขาว่าประมาณ 10 โมงเช้า เพราะต้องรอให้ท่านเสริจพิธีถวายพระพรที่อำเภอก่อน” ทิดสมตอบ

“ไม่ไหวหรอกมั้ง มันร้อนเกินไปที่จะออกขี้อักรยาน” ทิดเท่งพูดพร้อมกับส่ายหัวไปมา

“ที่ตอนท่านอดีตนายกฯ เขาเป็นสปอนเซอร์เรื่องนี้ให้ ไม่เห็นเขามีข้อแม้อะไรเลย” ทิดกึ่งพูดด้วยเสียงอันดัง พร้อมกับบ่นดังพอที่คนข้างๆ จะได้ยินอีกว่า “เรื่องมากฉิบหา...”

ที่ประชุมเริ่มมีความเห็นไม่ตรงกัน บ้างก็เห็นว่าไม่เห็นน่าจะมีปัญหาอะไรหากต้องเริ่มขึ้นในตอน 10 โมงเช้า ขณะที่บางส่วนก็ไม่เห็นด้วยจนในท้ายที่สุดก็ไม่มีใครฟังใคร ทิดแอ๊ดที่นั่งฟังอยู่นานเห็นสถานการณ์ท่าท่าจะบานปลาย จึงพูดขึ้นว่า

“เอาอย่างนี้ดีกว่า พวกเราไม่ควรที่จะไปรับข้อเสนอของใครที่จะมาทำให้พวกเราขาดเอกภาพในการทำงานของชุมชนเรา เมื่อก่อนไม่ได้มีใครมาสนับสนุนอะไร พวกเราก็ยังจัดกันมาได้หลายครั้งแล้ว” เมื่อเห็นทุกคนนิ่งฟัง เขาจึงเตือนสติว่า “ใจเย็นๆ แล้วค่อยๆ ช่วยกันหาทางออกกันดีกว่านะ”

หลังจากนั้นความตึงเครียดก็เริ่มคลี่คลายลง ในที่สุดก็ได้ข้อสรุปว่าให้ช่วยกันเรียกรายเงินจากผู้สมัครใจเพื่อไปซื้อหมู ข้าว และใบกะเพรามาให้ป้าไยและป้าเฟื่อง ซึ่งเป็นแม่ครัวในหมู่บ้าน ช่วยกันทำผัดกะเพราเป็นข้าวห่อแจกให้คนที่ไปร่วมกิจกรรม จึงได้ข้อยุติ

การประชุมในวันนั้นจึงจบลงด้วยดี

นุชไม่ทราบว่าเป็นช่วงที่หมู่บ้านเกิดวิกฤตการณ์เนื่องจากชาวบ้านสนับสนุนกลุ่มการเมืองที่ต่างกันนั้น ชมรมคนรักเสียงเพลงได้ประชุมกันอย่างไรบ้าง ทราบแต่เพียงว่าการชี้จักรยานเฉลิมพระเกียรติในปีนี้ ใช้วิธีเรียกรายเงินจากผู้สมัครใจเพื่อเป็นค่าอาหาร ซึ่งเธอเห็นว่าเป็นทางออกที่ดีอย่างยิ่ง

กิจกรรมการชี้จักรยานเฉลิมพระเกียรติได้ทำให้ชื่อเสียงการรวมกลุ่มทำกิจกรรมของชุมชนหนองบัวเริ่มเป็นที่รู้จัก หน่วยงานอื่นๆ ก็เริ่มเห็นความเข้มแข็งและเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมอื่นๆ ของชมรมฯ มากขึ้น เช่น อบต. เขาบายศรี ได้สนับสนุนงบประมาณสำหรับจ้างครูมาสอนให้เต้นรำเพื่อเป็นการออกกำลังกาย หรือทางโรงพยาบาลที่ร่วมสนับสนุนในเรื่องของความรู้และการตรวจสุขภาพรวมถึงส่งหน่วยปฐมพยาบาลมาเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งของชุมชน นอกจากนี้ กลุ่มชมรมคนรักเสียงเพลงยัง

ได้ไปเป็นที่เลี้ยงให้ชมรมคนรักเสียงเพลงในหมู่บ้านอื่นๆ เช่น บ้านเขาลูกช้างอีกด้วย

กระทั่งวันหนึ่ง ป้ากิ้งได้เสนอความคิดในวงร้องเพลงขึ้นมาว่า

“หมู่บ้านเราน่าจะตั้งกลุ่มชมรมทุบตีนมเบอร์วันขึ้นมาบ้างนะ เพราะจะได้ร่วมกันต่อต้านยาเสพติดในหมู่บ้านของเรา”

“ก็ตินะ นั่นก็ให้มีกิจกรรมเดินแอโรบิกด้วยแล้วกัน” ป้าตุ๊กสนับสนุนทันที พร้อมกับคนอื่นๆ ที่ผงกศิระชะอย่างเห็นพ้อง

ดังนั้น บ้านหนองบัวจึงมีชมรมเพิ่มขึ้นอีกหนึ่ง ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ก็เป็นกลุ่มเดียวกันกับชมรมคนรักเสียงเพลง คราวนี้เจ๊แมวได้รับความไว้วางใจให้เป็นประธานชมรม โดยมีการจัดเดินแอโรบิกสัปดาห์ละ 3-5 วัน ที่บริเวณสนามของโรงเรียนวัดหนองบัว

เจ๊แมวได้รายงานความคืบหน้าของชมรมกับนุชด้วยท่าทางปลื้มใจว่า

“หมอ... เดือนหน้าชมรมแอโรบิกของเราจะไปประกวดเต้นในระดับอำเภอกันแล้วนะ เออ ! แล้ววันที่ 2 เดือนหน้า หมออย่าลืมไปร่วมประชุมกับชมรมฯ ด้วยละ เขาจะจัดประชุมใหญ่ที่บ้านเจ๊กิ้ง เวลาที่ 1 ทุ่มตรงนะ หมอ ไปให้ได้นะ”

นุชผงกศิระชะยิ้มรับ เธอเคยรับปากไว้ว่าจะเข้าร่วมการประชุมกับชมรมในครั้งหน้านี้ แต่แล้วเธอก็แทบสะดุ้งเมื่อได้ยินประโยคต่อไปของเจ๊แมว

“แล้วอย่าลืมเตรียมเพลงประจำตัวไปด้วยละหมอ”

“นวลเจ้าพี่เอ๋ย คำน้องเอ๋ยล้ำค่าครวญ ถ้อยคำเหมือนจะชวน ใจพี่ทวนครวญคร่ำอาลัย”

ทำนองเพลงอันโศกสลดราวกับกลั่นมาจากจิตใจที่โหยให้ดังฝ่าความมืดเข้ามายังห้องรับแขกของนุช เธอนิ่งหลับตาฟังอย่างเพลิดเพลิน ใจก็นึก

ไปถึงคืนแรกที่เธอและสามีได้ยินเสียงเพลงแว่วดังมากับแสงจันทร์ยามค่ำคืน ไม่น่าเชื่อเลยว่า แค่มมรมที่รวมกลุ่มกันเพื่อร้องเพลงนั้น จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสุขภาพของชุมชนได้ขนาดนี้

“น้ำตาอาบแก้ม เพียงแซมเพชรใส แวววับจับหัวใจ เคล้าแสงได้งามจับตา”

เมื่อก่อน เธอเองก็คงเหมือนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขส่วนใหญ่ ที่เชื่อว่าตนควรเป็นผู้นำด้านสุขภาพ แต่ตอนนี้เธอรู้ว่าแล้ว การทำงานด้านสุขภาพ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมนั่นคืออะไร

คำขวัญที่ว่า “พลังในการพัฒนาสุขภาพกายและใจ เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในชุมชน” ไม่ใช่แค่คำพูดที่สวยหรูอีกต่อไปแล้ว แต่เป็นสิ่งที่เธอได้เห็นมันเกิดขึ้นแล้วจริงๆ พวกเขาไม่ใช่ “ผู้ให้” และชาวบ้านก็ไม่ได้เป็นแค่ “ผู้รับ” แต่เป็นการทำงานร่วมกัน เสมือนเป็น “หุ้นส่วนสุขภาพ” ที่ต้องเรียนรู้และค้นหาศักยภาพของแต่ละฝ่ายไปพร้อมๆ กัน

“นวล...แสงเพชร เกล็ดแก้วอันล้ำค่า ยามเมื่อแสงไฟส่องมา แวววาวชวนชื่นชม”

ความไพเราะของเสียงเพลงถึงกับทำให้เธอขยับปากร้องตาม

สงสัยเธอต้องหัดร้องเพลงอย่างจริงจังเสียที เพื่อจะได้พร้อมที่จะร้องร่วมกับพวกเขา เหมือนกับที่เธอพร้อมจะร่วมมือในกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งจะมีขึ้นต่อไป ...ไม่ใช่ในฐานะของ “พยาบาล” แต่เป็นการร่วมมือในฐานะของ “หุ้นส่วน”

เมื่อนึกถึงตอนนี้ แววตาของเธอก็เต็มไปด้วยรอยยิ้ม ขณะที่ปากยังคงเอื้อนเอ่ยเสียงเพลงต่อไป

“น้ำตาแสงได้ ตีมีใจที่ราวระบม ไม่อยากพรากขวัณภิรมย์ จำใจข่มใจไปจากนวล...”

ขอบคุณ

โครงการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาแนวคิดบริการสุขภาพปฐมภูมิ ภายใต้วามรับผิดชอบของสำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส.) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ดีก็ด้วยความร่วมมือจากเครือข่ายวิทยุชุมชน ที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ก่อเกิดจิตสำนึกที่ออกงามและสร้างความเข้าใจในการร่วมกันดูแลเพื่อนมนุษย์ให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งมิติทางกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ อีกทั้งช่วยกันเสริมสร้างให้งานบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิมีความเข้มแข็งขึ้นด้วยจึงขอขอบคุณบุคคลที่เป็นเครือข่ายเขียนเรื่องเล่าประสบการณ์จากการทำงานบริการระดับปฐมภูมิดังต่อไปนี้ไว้เป็นอย่างดีสูง

1. อาจารย์วราพร วันไชยธนวงศ์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่
2. น.ส.อัจฉรา บุญสุข สถานีนอนามัยบ้านสะลงนอก อ.แมริม จ.เชียงใหม่
3. นางอุบล ทาบุญฤทธิ์ สถานีนอนามัยบ้านสะลงนอก อ.แมริม จ.เชียงใหม่
4. น.ส.มนสา สมพันธ์ สถานีนอนามัยยังเมิน อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่
5. อาจารย์พัฒนา นาคทอง วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง จ.ลำปาง
6. นางประยูรศรี เลือดสงคราม โรงพยาบาลลำปาง จ.ลำปาง
7. นางวราภูล ทิพาภรณ์ โรงพยาบาลลำปาง จ.ลำปาง
8. นางนริรัตน์ วิทยาคุน โรงพยาบาลลำปาง จ.ลำปาง
9. นายมานิต จักรเครือ สถานีนอนามัยบ้านเสด็จ อ.เมือง จ.ลำปาง
10. นายธีรยุทธ โพธิ์สุข สถานีนอนามัยบ้านเสด็จ อ.เมือง จ.ลำปาง
11. นางวันเพ็ญ กันทาเครือ สถานีนอนามัยทรายทอง อ.เมือง จ.ลำปาง
12. นางจันทร์สม เตชะอุ่น สถานีนอนามัยหัววัง อ.เมือง จ.ลำปาง
13. นายสมเกียรติ เย็นสำราญ สถานีนอนามัยนิคมเขต 16 อ.เมือง จ.ลำปาง
14. นางสนธยา ดิบบะละวงศ์ สถานีนอนามัยจำค่า อ.เมือง จ.ลำปาง
15. นางศิริพร เหลืองอุดม โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
16. นางสุดาตวง เฮงพูลธนา โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
17. นางพรธรรณี ไชยรัตน์ โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
18. นางนิสา แผงฤทธิ์ โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
19. นางเพ็ญประภา ขามธาตุ โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
20. นางจันทร์โท พรหมอารักษ์ โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
21. นางประภัสสร นิลผาย โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น

22. นางประภัสสร เลิศภักดี
23. นางสุมาลี ทรายชู
24. นางละมุล เกษสาคร
25. นางเลิศบุญพร ไพเราะห์
26. นางรัฐจวน โนนลำดวน
27. นางสมจิตร์ สมหวัง
28. นางรุ่งทิพย์ คงทรัพย์
29. นางพัทธนันท์ จำสิงห์
30. พ.ญ. รัตนา ยอดอานนท์
31. นางวิลาวัลย์ ศรีโพธิ์
32. น.ส.จุไรวัลย์ สุนทรวรรณ
33. น.ส.สมจิตต์ ลากากิจ
34. น.ส.สุภาพรรณ วรรณแก้ว
35. นางอ่ำไพ แก้วกระจำง
36. นางสุมาลย์ วรรณกิจไพศาล
37. นายศักดิ์กฤษณ์ ทองคำ
38. นางรักใจ บุญระดม
39. นางประภา วัฒนชีพ
40. นางนิตยา เจริญนันท์
41. นางสมหวัง ศรีสังข์
42. นางอรวิวรรณ เปสณ
43. น.ส.ปิติมา อิมผ่อง
44. นายพรหมมาตร์ ปฎิสังข์
45. นางพิรยา สกุนนิยมพร
46. นางนิตยา ขนสิทธิ์
47. น.ส.นิจกมล ศรีมงคล
48. นางจุรีรัตน์ เจริญจิตต์
49. นางนงนุช ป่อหลี
50. นางอารีย์ สอนธรรม
51. น.ส.เกสร อุทัยรัมย์
52. นางวรรณมา สร้อยแก้ว
53. นางวีรวรรณ บุญประสพ
54. นพ. เสกสรรค์ ขวนเตีเลิศ

- โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
โรงพยาบาลน้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังชัย อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังชัย อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านขาม อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนคำแก่นคูณ อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
ศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลบัวเงิน อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
โรงพยาบาลปากช่องนานา อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนเมะค่า อ.เมือง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์แพทย์ชุมชน 11 อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนพลัว อ. แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนเขาคิชฌกูฏ อ. เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนเฉลิมพระเกียรติ อ. เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี
โรงพยาบาลแก่งหางแมว อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนท่าใหม่ อ. ท่าใหม่ จ.จันทบุรี
โรงพยาบาลสองพี่น้อง อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนจันทน์มิต อ.เมือง จ.จันทบุรี
โรงพยาบาลขลุง อ.ขลุง จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังสรรพรส อ.ขลุง จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังสรรพรส อ.ขลุง จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนวังแฉม อ.มะขาม จ.จันทบุรี
ศูนย์สุขภาพชุมชนสอยดาว อ.สอยดาว จ.จันทบุรี
สถานีนอนามัยโป่งน้ำร้อน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางช้างจ.พระนครศรีอยุธยา

55. น.ส.เฉลิมศรี สมะมะโน	โรงพยาบาลบางซ้าย จ.พระนครศรีอยุธยา
56. นางเพ็ญลักษณ์ ขำเลิศ	โรงพยาบาลภาษี จ.พระนครศรีอยุธยา
57. นางชื่นกมล พูลสวัสดิ์	สถานีนอนามัยตำบลเตาเล่า จ.พระนครศรีอยุธยา
58. น.ส.นิตยา การปลื้มจิตต์	สถานีนอนามัยตำบลเตาเล่า อ.บางซ้าย
จ.พระนครศรีอยุธยา
59. นางรัตนาภรณ์ จอมสง่า	สถานีนอนามัยไผ่ล้อม อ.ภาษี จ.พระนครศรีอยุธยา
60. นางประภาพร ประศรี	สถานีนอนามัยบางซ้าย อ.บางซ้าย จ.พระนครศรีอยุธยา
61. น.ส.พัชรี บุญชูยิ้มแย้ม	สถานีนอนามัยหลักชัย อ.ลาดบัวหลวง
จ.พระนครศรีอยุธยา
62. นางสมบุญรณ์ เมืองอยู่	สถานีนอนามัยคู่สลอต อ.ลาดบัวหลวง
จ.พระนครศรีอยุธยา
63. น.ส.สมจิตร สุขมะ	สถานีนอนามัยกุฎี อ.ผักไห่ จ.พระนครศรีอยุธยา
64. น.ส.สาวิตรี สินธุ์	สถานีนอนามัยลำตาเสา อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา
65. นพ.เฉลิมพงศ์ วิเศษศรีพงษ์	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
66. น.ส.อรชกร ไหวทวิ	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
67. น.ส.อรดา วงษ์ไสว	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
68. นางนงเยาว์ เรียนชอบ	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
69. นางวารินทร์ หมอยาดี	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
70. น.ส.อรุณ อบเชย	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
71. น.ส.วิภาดา ศิริจันทร์โท	โรงพยาบาลบางแพ จ.ราชบุรี
72. นางทรงศรี ตันท์เจริญรัตน์	สถานีนอนามัยตำบลวังเย็น อ.บางแพ จ.ราชบุรี
73. นางวราพร ทรัพย์ทอง	สถานีนอนามัยตำบลวังเย็น อ.บางแพ จ.ราชบุรี
74. น.ส.ประกายมาศ รุ่งสว่าง	สถานีนอนามัยตำบลหัวโพ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
75. นายเจตนา คันทาทิพย์	สถานีนอนามัยตำบลหัวโพ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
76. นายกิตติศักดิ์ ทรงพัฒนา	สถานีนอนามัยตำบลหัวโพ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
77. น.ส.อมรรัตน์ โคตรมุงคุณ	สถานีนอนามัยตำบลวัดแก้ว อ.บางแพ จ.ราชบุรี
78. น.ส.สมศรี จังโสพานิช	สถานีนอนามัยบ้านคอนใหญ่ อ.บางแพ จ.ราชบุรี
79. นางสุพร ยूरพันธ์	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
80. นางสุภาณี สุวรรณ	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
81. นางสาว ศรีอินทร์	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
82. น.ส.รสสุคนธ์ ขมภูทอง	คลินิกเวชปฏิบัติครอบครัวโรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
83. นางสุพร ลอยลิบ	โรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
84. นายนครินทร์ ฝ่องสุวรรณ	โรงพยาบาลระโนด จ.สงขลา
85. นางสาวรรณา นิลรัตน์	สถานีนอนามัยตำบลพังยาง อ. ระโนด จ.สงขลา